Acabament del procés: recursos i cosa jutjada. Judici ordinari i judici verbal

Teresa Armenta Deu

PID_00157389

Universitat Oberta de Catalunya
www.uoc.edu

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o transmesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Índex

Introducció..... 7

Objectius..... 9

1. Acabament normal del procés: la sentència..... 11
1.1. La formació interna de la sentència 11
1.2. Motivació de la sentència 13
1.2.1. Fonament 13
1.2.2. Abast del deure de motivació: suficiència de la motivació 14
1.2.3. Suficiència de la motivació i declaració de fets provats 14
1.3. Congruència: qüestions generals 15
1.3.1. Incongruència per *ultra petitum* o excés 15
1.3.2. Incongruència per *extra petitum*..... 15
1.3.3. Incongruència per omissió de pronunciament i falta d'exhaustivitat de les sentències 17
1.3.4. Elements per a determinar l'existència de congruència 19
1.4. La liquiditat de la sentència: la seva relació amb el contingut de les sentències en supòsits especials (sentències il·líquides; condemnes de futur, i sentències favorables a associacions de consumidors i usuaris) 20
1.4.1. Liquiditat de la sentència 20
1.4.2. Sentències amb reserva de liquidació, condemnes de futur i sentències favorables a associacions de consumidors i usuaris 21

2. Acabament del procés sense sentència o amb sentència no contradictòria (acabament anormal del procés)..... 23
2.1. Desistiment 23
2.2. Caducitat de la instància 24
2.3. Sobreseïment del procés 25
2.4. Renúncia de l'actor 26
2.5. Assentiment del demandat 27
2.6. Transacció 27
2.7. Desaparició de l'interès legítim per satisfacció extraprocessal de les pretensions o altres causes. El cas especial de l'enervació del desnonament 28

3. Crisis processals..... 30

3.1. Crisis processals en general. Significat de *crisi processal*..... 30
3.2. La prejudicialitat: concepte, classes i regulació legal 30
3.2.1. Prejudicialitat penal en el procés civil 31
3.2.2. Prejudicialitat no penal (administrativa o social) en el procés civil 32
3.2.3. Prejudicialitat civil en el procés civil 32
3.2.4. Prejudicialitat constitucional (breu menció de la qüestió d'inconstitucionalitat) 33
3.2.5. Qüestió prejudicial sobre dret comunitari (breu menció) 33
3.3. La qüestió incidental. Procediment incidental 34
3.3.1. Classes de qüestions incidentals 34
3.3.2. Procediment incidental 35
3.4. Suspensió del procés per acord de les parts 35

4. Disposicions generals en matèria de recursos..... 37
4.1. Configuració constitucional del dret als recursos 37
4.2. Pressupòsits generals dels recursos 37
4.3. Efectes dels recursos 38
4.4. Classes de recursos 38
4.4.1. Recursos ordinaris i extraordinaris 38
4.4.2. Recursos devolutius i no devolutius 38
4.5. Disposicions generals dels recursos: característiques generals; regles de còmput; requisits en casos especials i desistiment dels recursos 39
4.5.1. El desistiment dels recursos 40

5. El recurs de reposició..... 41
5.1. Interposició 41
5.2. Admissió 41
5.3. Resolució, efectes i recursos 41

6. Recurs de revisió..... 42
6.1. Interposició 42
6.2. Admissió 42
6.3. Resolució, efectes i recursos 42

7. Recurs d'apel·lació..... 43
7.1. Apel·lació i segona instància 43
7.2. El recurs d'apel·lació en la LEC 43
7.3. Efectes del recurs d'apel·lació 44
7.4. Especificitats del recurs d'apel·lació en la LEC: les al·legacions en segona instància i la celebració de prova en segona instància 44
7.4.1. L'objecte processal en segona instància 44
7.4.2. La prova en segona instància 46
7.5. Procediment 47

7.5.1. Tribunal competent 47
7.5.2. Tramitació 47
7.5.3. La sentència en segona instància. Congruència i prohibició de *reformatio in peius*..... 49

8. Els recursos extraordinaris en el sistema processal civil..... 51
8.1. El recurs extraordinari per infracció processal 51
8.1.1. Resolucions recurribles 51
8.1.2. Motius 52
8.1.3. Pressupòsits d'admissibilitat 52
8.1.4. Procediment 52
8.2. El recurs de cassació 55
8.2.1. Competència 55
8.2.2. Resolucions recurribles 55
8.2.3. Motiu del recurs 56
8.2.4. Procediment 56
8.3. Substanciació dels recursos extraordinaris quan els litigants d'un mateix plet optin per un recurs diferent 58
8.3.1. Davant del Tribunal Suprem 59
8.3.2. Davant del Tribunal Superior de Justícia 59
8.4. L'anomenat *recurs* en interès de la llei 59
8.4.1. Resolucions recurribles 59
8.4.2. Legitimació, interposició i substanciació 60
8.4.3. Sentència 60

9. Recurs de queixa..... 61

10. La cosa jutjada..... 62
10.1. Cosa jutjada formal 62
10.2. Cosa jutjada material 62
10.2.1. Funció positiva i funció negativa de la cosa jutjada material 63
10.2.2. Identitat o connexió dels objectes de processos diferents. Funcions de la cosa jutjada 63
10.2.3. Teories sobre la cosa jutjada 63
10.2.4. Delimitació de la cosa jutjada: resolucions i elements delimitadors (límits subjectius, objectius i temporals) 64
10.2.5. Tractament processal de la cosa jutjada 69

11. Mitjans de rescissió i nul·litat de sentències fermes..... 71
11.1. La revisió 71
11.1.1. Motius de revisió 71
11.1.2. Procediment 72
11.2. L'audiència al rebel 74
11.2.1. Pressupòsits de l'audiència 74
11.2.2. Terminis 75

11.2.3. Procediment 75
11.2.4. Resolució i efectes 75
11.3. La nul·litat de sentències fermes: l'incident de nul·litat d'actuacions 76
11.3.1. Naturalesa i motius 77
11.3.2. Pressupòsits i terminis 77
11.3.3. Procediment, resolució i efectes 78

12. Processos declaratius ordinaris: judici ordinari i judici verbal (desenvolupament esquemàtic) 79
12.1. El judici ordinari (esquema) 79
12.1.1. L'audiència prèvia, una peculiaritat del judici ordinari 80
12.2. El judici verbal (esquema) 82

Resum 102

Activitats 105

Exercicis d'autoavaluació 105

Solucionari 109

Abreviatures 111

Glossari 112

Bibliografia 114

Introducció

En aquest mòdul didàctic s'estudia, fonamentalment, l'acabament del procés civil.

En el primer apartat, s'aborda la **sentència** com a forma normal d'acabament del procés civil, tant per al judici ordinari com per al judici verbal. La sentència inclou un verdader ventall de qüestions, que van des de la formació interna de la sentència, els requisits i l'estructura formal que ha de tenir, fins a l'exigència de motivació, congruència i exhaustivitat, passant pel requisit de liquiditat i els continguts en determinats casos especials.

S'analitzen, també, altres formes d'acabament del procés sense sentència o amb sentència no contradictòria; l'anomenat **acabament anormal del procés**. Es tracta del desistiment, la caducitat de la instància, el sobreseïment del procés, la renúncia de l'actor, l'assentiment del demandat, la transacció i la desaparició de l'interès legítim per satisfacció extraprocessal de les pretensions o altres causes (el cas especial de l'enervació del desnonament).

Quant a les denominades **crisis processals**, s'examina la regulació legal de la prejudicialitat i les seves diverses classes: prejudicialitat penal en el procés civil; prejudicialitat administrativa o social en el procés civil; prejudicialitat civil en el procés civil; prejudicialitat constitucional, i la qüestió prejudicial sobre dret comunitari. Són objecte d'estudi, així mateix, les classes de qüestions incidentals i el procediment incidental.

A partir d'aquí, s'aborda el **règim de recursos** davant les resolucions judicials, començant per la disposicions generals en matèria de recursos i el recurs de reposició. El recurs d'apel·lació, analitzat posteriorment, es dirigeix davant la resolució judicial que posa fi al procés en primera instància. Finalment, s'observen els recursos extraordinaris: el recurs per infracció processal i el de cassació.

Es dedica el novè apartat a l'estudi de la **cosa jutjada**, com a principal efecte que produeix la sentència ferma sobre el fons. La cosa jutjada té un doble vessant: la cosa jutjada formal i la cosa jutjada material, i en aquesta última es distingeixen la seva funció positiva i negativa.

També es fa un examen dels **mitjans de rescissió i nul·litat**, previstos per a actuar contra sentències que són fermes (és a dir, que no són susceptibles de recurs), però en les quals es presenta una sèrie de vicis que permeten al perjudicat promoure la rescissió de la resolució judicial. Es tracta de la revisió, de l'audiència al rebel i de la nul·litat d'actuacions.

Aquest mòdul didàctic finalitza amb una recopilació i una sistematització del que s'ha explicat en els altres mòduls d'aquesta assignatura. S'examinen, d'una manera esquemàtica, quins són els procediments declaratius ordinaris previstos per la LEC (judici ordinari i judici verbal) i els tràmits que s'han de seguir en cadascun d'ells.

Per tant, és necessari tenir ben presents i entendre els conceptes explicats anteriorment, perquè el final d'aquest mòdul didàctic es dirigeix a ubicar en plans concrets conceptes generals com els d'al·legacions o el de prova. Per a aconseguir aquest objectiu, s'ha estimat convenient utilitzar el sistema esquemàtic. Mitjançant esquemes es van analitzant els procediments declaratius ordinaris.

Objectius

En aquest mòdul didàctic trobareu els continguts i els instruments procedimentals indispensables per a aconseguir els objectius següents:

1. Conèixer quina és l'estructura formal d'una sentència civil i quins són els pronunciaments que necessàriament ha de contenir.

2. Saber distingir quan una sentència és exhaustiva i congruent i quan no ho és i determinar quins vicis en poden motivar la incongruència.

3. Ser conscient que el procés civil no sempre acaba amb sentència, i conèixer els altres mitjans que poden posar fi al judici i els seus efectes.

4. Identificar les possibles crisis processals que poden sorgir al llarg d'un procés i, especialment, la prejudicialitat i les qüestions incidentals.

5. Analitzar el sistema de recursos, tant ordinaris com extraordinaris.

6. Estudiar la naturalesa i la funció de la segona instància i també la seva tramitació.

7. Comprendre el significat de *recurs extraordinari*; diferenciar el *recurs per infracció processal* del *recurs de cassació*, i saber, en cada cas, contra quines resolucions es pot recórrer, per quins motius i quins són els efectes que tindrà la sentència, en funció d'això.

8. Entendre el fenomen de la cosa jutjada, diferenciar la formal de la material i, dins d'aquesta última, l'eficàcia positiva de l'eficàcia negativa.

9. Conèixer els diversos mitjans a partir dels quals es pot obtenir la rescissió d'una sentència ferma i ser capaç de distingir quins vicis es poden denunciar mitjançant la revisió, l'audiència al rebel i la nul·litat d'actuacions.

10. Poder determinar, identificada una controvèrsia jurídica, si s'ha de tramitar segons el procediment del judici ordinari o segons el procediment del judici verbal.

11. Conèixer les fases i les actuacions que s'han de seguir en cadascun d'aquests processos ordinaris.

12. Ser capaços de determinar quins processos declaratius ordinaris s'han de seguir.

1. Acabament normal del procés: la sentència

La manera ordinària de finalitzar un procés, l'esperable, en general, és la sentència, tant per al judici ordinari[1] com per al judici verbal[2].

(1)Art. 434 LEC

(2)Art. 447.1 LEC

La sentència, per al cas que ens ocupa, posa fi al procés en primera instància, resolent sobre el fons, és a dir, sobre la pretensió exercida en el seu inici.

Aquesta conclusió del procés, exposada d'una manera tan aparentment senzilla, comporta, tanmateix, un nombre rellevant de qüestions entorn de la sentència, començant per la seva formació interna i seguint pels requisits que la LEC hi imposa, singularment, les exigències de congruència i motivació.

La sentència inclou així un verdader ventall de qüestions. Aquestes seran l'objecte dels pròxims apartats; hem d'aclarir per endavant que totes les referències se cenyeixen a la sentència de fons i de primera instància.

L'article 209 LEC assenyala la forma i contingut extern que ha d'adoptar la sentència i que correspon al contrapunt necessari, *mutatis mutandi*, dels requisits exigits en els articles 399 i 405 LEC per a la demanda i la contestació.

1.1. La formació interna de la sentència

La formació interna de la sentència es refereix al camí que ha de recórrer l'òrgan jurisdiccional per a arribar a la resolució específica que pronuncia.

La sentència, a partir d'un conegut treball de Calamandrei, s'ha dit que és un sil·logisme en el qual la premissa superior és constituïda per les normes jurídiques aplicables i la inferior pels fets subsumibles en aquesta norma, la qual cosa conduint a la decisió, que és la conclusió del sil·logisme.

A partir d'un esquema en cascada de De la Oliva, que utilitza, al seu torn, els proposats per Calamandrei i Gómez Orbaneja, assenyala els passos següents, les qüestions dels quals, en rebre resposta positiva, deixen expedit el trànsit al següent i la formulació de la qüestió posterior. D'aquesta manera, aquest seria el raonament que es fa el jutge abans de decidir:

1) Si l'efecte jurídic pretès té, en general, base en el dret. O dit en altres termes, si el que s'ha demanat es preveu com una tutela possible en l'ordenament. No ho seria, per exemple, sol·licitar el compliment d'un contracte d'esposalles.

2) Si existeix la norma al·legada i si d'aquesta, o d'una altra d'aplicable sense incórrer en incongruència, es deriva l'efecte jurídic pretès. Si la norma existeix però no se'n deriva l'efecte pretès, el jutge pot buscar una altra norma que comporti aquests efectes, sempre que "no es modifiqui substancialment la causa de demanar"[3].

(3)Art. 218.1.II LEC

3) Si els fets al·legats es poden estimar com a certs, positivament o negativament, o romanen dubtosos, i cal recórrer a les regles de la càrrega de la prova. En altres paraules: repassar tot el procés amb què s'ha iniciat aquest apartat: fets exempts, fets controvertits (analitzar cada mitjà de prova; valorar cada mitjà de prova; aplicar la *ficta confessio*[4]).

(4)Art. 304 i 307 LEC

4) Si els fets determinats com a certs o dubtosos són subsumibles en el supòsit de fet de la norma aplicable.

5) Determinació de la conseqüència jurídica.

Des del punt de vista temporal, aquest raonament logicodeductiu té lloc una vegada practicada la prova i presentades les conclusions.

Requisits interns

La Llei d'enjudiciament civil regula els cinc passos, és a dir, el raonament del jutge abans de resoldre, sota el nom comú de *requisits interns* de la sentència, a la secció 2a del capítol VIII, títol V del llibre I, i més específicament en els articles 217 i 218.

Aquests dos preceptes estableixen, seguint aquesta vegada un esquema de Tapia Fernández, l'*iter* exposat, de la manera següent, que correspondria a un moment posterior al raonament seguit a l'hora de dictar sentència:

- El jutge ha d'"exhaurir" el pronunciament, és a dir, ha de respondre a totes les qüestions plantejades per la sentència (exhaustivitat de la sentència[5]).

(5)Art. 218.1 if LEC

- En donar aquesta resposta, el jutge ha de respectar els límits volguts per les parts (congruència[6]).

(6)Art. 218.1, I i II LEC

- En aquesta resposta, el jutge no pot deixar de jutjar per dubtes en la veracitat dels fets al·legats (haurà d'aplicar les regles de càrrega de la prova[7]).

(7)Art. 217 LEC

- L'òrgan judicial ha de plasmar el seu raonament en la resolució que pronunciï (exigència de motivació[8]).

(8)Art. 218.2 LEC

- La decisió ha de ser clara i precisa.

Els requisits d'exhaustivitat, congruència, claredat i precisió es prescriuen en l'article 218.1 i 3 LEC. L'exigència de motivació de la sentència es preveu en el número 2 de l'article 218, que desplega l'article 120 LEC. L'apreciació i valoració de les proves d'estableixen en l'article 217 LEC.

1.2. Motivació de la sentència

L'exigència de congruència i motivació es regulen en els apartats 1 i 2 de l'article 218 LEC. A l'exhaustivitat es fa menció expressa al final del paràgraf 1 del mateix precepte.

Juntament amb el mandat de l'article 120 CE i tota la jurisprudència abundant recaiguda en matèria de recursos d'empara[9], la LEC ha regulat aquest requisit intern i ha disposat:

(9)STC 14/1991, de 28 de gener, entre d'altres

Article 218.2 LEC

"Les sentències s'han de motivar expressant els raonaments fàctics i jurídics que condueixen a l'apreciació i valoració de les proves, i també a l'aplicació i interpretació del dret. La motivació haurà d'incidir en els diferents elements fàctics i jurídics del plet, considerats individualment i en conjunt, i que s'ajusten sempre a les regles de la lògica i de la raó."

Aquesta norma gairebé repeteix el tenor literal de l'article 209 LEC, en el qual es fixen les regles especials sobre forma i contingut de la sentència.

1.2.1. Fonament

L'exigència de motivació obeeix a la necessitat d'acreditar la racionalitat de les decisions o, el que és el mateix, que l'exercici discrecional del poder representat per una sentència no és arbitrari. En aquest sentit, la motivació és el signe més important i típic de racionalització de la funció judicial[10]. I constitueix, d'altra banda, una exigència pròpia d'un estat de dret.

(10)Calamandrei

De fet, en les societat actual, l'ús del poder per part del jutge rau, en bona mesura, en l'acceptabilitat de les seves decisions, més que en la posició formal del poder que pugui assumir. La decisió judicial, concebuda com la conclusió d'un sil·logisme pràctic, comporta que la seva justificació consisteixi a mostrar la correcció del raonament lògic que condueix de les premisses a la conclusió. Ara bé, aquí no s'esgota la necessitat de motivar: també cal motivar les premisses de les quals es parteix. Aquesta distinció s'estableix entre la justificació interna i la justificació externa. Es recorre a la justificació interna quan ni la premissa normativa ni la fàctica no plantegen problemes, quan s'esgota, en definitiva, a mostrar la correcció del raonament lògic que porta de premisses a conclusió. Cal recórrer a la justificació externa quan les premisses normatives o les fàctiques exigeixen noves argumentacions (Gascón Abella).

Des del punt de vista formal, en ubicar la motivació en l'estructura formal de la sentència, sembla que s'haurà de fer en l'apartat corresponent al judici de fet o al de dret, segons es refereixin als antecedents de fet o als fonaments de dret.

1.2.2. Abast del deure de motivació: suficiència de la motivació

D'acord amb la jurisprudència constitucional, la motivació, que pot ser succinta o concreta, ha d'indicar a bastament que la decisió adoptada respon a una manera específica d'entendre quins fets resulten provats i com s'interpreta la norma aplicable. En aquest sentit, és motivació suficient aquella que permet conèixer la raó de decidir impedint l'arbitrarietat judicial.

1.2.3. Suficiència de la motivació i declaració de fets provats

La suficiència de la motivació, generalment restringida a la motivació dels fonaments jurídics, s'ha d'estendre, així mateix, a la **declaració de fets provats**.

Aquesta necessitat de motivació respon a tres ordres de raons:

1) Mostrar l'esforç judicial en el judici de fet, de manera que es faciliti un control extern o públic.

2) Facilitar el control intern de les decisions mitjançant, singularment, els recursos[11].

(11)Control endoprocessal

3) Respecte del mateix jutge, que, com que està obligat a motivar, es troba en millor situació a l'hora d'advertir els seus propis errors (Taruffo).

En un altre ordre de coses, convé recordar que l'exigència de motivació s'estén a totes les proves, sense que es pugui recórrer al secular argument justificatiu de l'absència de motivació amb relació a la valoració conjunta[12] de la prova i la immediatesa.

(12)STC 217/1989, F.J.5

L'article 248.3 LOPJ exigeix la declaració formal de fets provats, únicament, en l'àmbit penal i laboral, de manera que en el marc civil i administratiu, aquest requisit s'entén que opera tan sols des del punt de vista material.

Finalment, l'article 209.I.2a LEC assenyala que, amb independència de la seva ordre, en les sentències s'hauran de consignar els fets provats.

Sobretot si el judici de fet inclou[13] els punts següents:

(13)Montero

- l'aplicació de normes legals de valoració de la prova;
- si, d'acord amb la previsió legal expressa, el conjunt de les proves desvirtua un mecanisme de fixació dels fets com a certs;

- quan la certesa positiva d'uns fets s'assoleix mitjançant el seu enllaç amb d'altres, sense que hi hagi presumpció legal, o aplicant una presumpció judicial;

- quan s'ha plantejat qüestió sobre la il·licitud originària de determinades proves (article 11.1 LOPJ).

1.3. Congruència: qüestions generals

La congruència exigeix al jutge que el seu pronunciament en la sentència es correspongui amb la finalitat del procés establert per les parts en els termes estudiats en estudiar-ne la determinació. Així ho exigeix el caràcter dispositiu del procés civil i l'aplicació del principi d'aportació de part.

Les possibles ruptures d'aquesta exigència es comprenen en tres tipus d'incongruència denominades tradicionalment: *incongruència per extra petitum*, *ultra petitum* i *omissió de pronunciament*.

1.3.1. Incongruència per *ultra petitum* o excés

Es produeix, en termes plans, quan s'atorga més del que es demana, a partir de la concessió inicial del que s'ha sol·licitat.

Es requereix, per tant:

- que s'hagi concedit tot el que s'ha demanat i alguna cosa més;

- que es tracti, estrictament, d'"alguna cosa més", no d'"alguna cosa diferent".

Generalment, té un component quantitatiu clar.

1.3.2. Incongruència per *extra petitum*

La incongruència per *extra petitum* esdevé quan, sense ometre alguns dels pronunciaments exigits pels litigants, ni atorgar més del que s'ha demanat, es resol sobre una cosa que no és ni es correspon amb les pretensions deduïdes pels litigants[14].

(14)De la Oliva

A diferència de la incongruència per *ultra petitum*, en aquest cas no cal que hagin concedit tot el que s'ha sol·licitat a algun litigant (i alguna cosa més).

Seguint el fil analític de l'autor esmentat, la no sempre fàcil estructuració d'aquest tipus d'incongruència exigeix relacionar-la amb tres instituts processals bàsics: l'objecte del procés; la regla *iuxta allegata et probata* i també la regla *iura novit curia*.

1) Incongruència *extra petita* i objecte del procés

Percebre l'existència d'incongruència *extra petitum* requereix una delimitació correcta de l'objecte del procés en tota una sèrie d'aspectes no sempre diàfans: el *petitum*, els elements subjectius (en totes les seves variants) i els elements fàctics i jurídics.

La incongruència *extra petita* sorgiria, per exemple, en casos en què sol·licitada un sentencia merodeclarativa, es condemna, o en aquells altres en els de sentència en què es condemna una persona no demandada.

2) Incongruència *extra petita* i regla *iuxta allegata et probata*

Aquesta regla obliga el jutge a resoldre d'acord amb el que han al·legat i provat les parts, estrictament. Aquesta és la norma consagrada en l'article 216 LEC.

Amb relació a la incongruència que ens ocupa, s'haurà de fer atenció a: les al·legacions extemporànies; la rellevància dels fets; l'existència de màximes de l'experiència; l'existència de fets admesos, o, finalment, als fets que es poden entendre fixats per aplicar la *ficta confessio*.

Els judicis fàctics que són les màximes de l'experiència, o els fets que es poden entendre admesos davant del silenci d'una part, no formen part de la congruència. O el que és el mateix, no necessiten pronunciament exprés ni l'absència d'aquest comporta incongruència.

3) Incongruència *extra petita* i regla *iura novit curia*

La regla *iura novit curia* es consagra en l'article 218.1.II LEC.

> **Article 218.1.II LEC**
>
> "El tribunal, sense apartar-se de la causa de demanar recorrent a fonaments de fet o de dret diferents dels que les parts hagin volgut fer valer, resol de conformitat amb les normes aplicables al cas, encara que no hagin estat citades encertadament o al·legades pels litigants."

No significa, emperò, que les parts quedin alliberades d'al·legar els fonaments jurídics de les seves pretensions. El que es vol evitar és que se sorprengui alguna de les parts amb uns arguments jurídics inesperats que el tribunal acull. S'ha de respectar, per tant, no solament el principi dispositiu, sinó, a més, el de

contradicció, quant a condemnar o absoldre en consideració a una causa de demanar no discutida, impedeix la necessària contradicció referent a això, la qual cosa provoca indefensió.

La regla *iura novit curia*

Amb exemples de De la Oliva, el respecte a aquesta regla no permet, llevat d'incongruència:

- Substituir la norma o normes en què es basa explícitament o implícitament la pretensió.
- Substituir els principis al·legats per d'altres o altres normes jurídiques, l'aplicació de les quals no hagi estat sol·licitada.
- Substituir el negoci jurídic o situació jurídica efectivament esgrimida per una altra de diferent, no adduïda tampoc per la part.

La regla *iura novit curia*, freqüentment mal entesa, ha estat aclarida per la jurisprudència en el sentit següent:

- El dret no ha de ser provat, llevat de dret estranger o costum.
- El tribunal pot i ha d'aplicar el dret, sense modificar la causa de demanar.

1.3.3. Incongruència per omissió de pronunciament i falta d'exhaustivitat de les sentències

Si bé tradicionalment es considerava l'omissió de pronunciament com el tercer tipus d'incongruència i el seu contingut estava equiparat a la falta d'exhaustivitat, aquesta assimilació no és exacta.

La falta d'exhaustivitat es refereix a l'absència de pronunciament sobre algun dels punts sotmesos a debat, mentre que l'exigència d'exhaustivitat deriva del principi dispositiu o de justícia pregada.

L'omissió de pronunciament, per la seva part, frega perillosament la figura de la prevaricació de l'article 448 CP i constitueix una violació clara del dret a la tutela judicial efectiva. Aquest és el cas clar quan la falta de pronunciament arriba a una petició de fons del demandant, vulnerant el dret fonamental a la tutela judicial efectiva.

Els dubtes sorgeixen entorn:

- dels pronunciaments sobre les excepcions;
- de les desestimacions tàcites;

- que enllacen, al seu torn, amb la previsió legal d'esmena prescrita en l'article 215 LEC.

Quant a les **excepcions materials o processals**, la seva omissió en el pronunciament difícilment constitueix una denegació de tutela judicial efectiva, en la mesura que sí que hi ha sentència. Una altra cosa és que aquesta resolució hagi incomplert normes ordinàries que determinen el contingut de la sentència.

Respecte a la **desestimació tàcita**, l'article 209.I.4a LEC disposa que la decisió ha de contenir numerats els pronunciaments corresponents a les pretensions de les parts, "tot i que l'estimació o desestimació de totes o algunes d'aquestes pretensions es pugui deduir dels fonaments jurídics".

La desestimació tàcita s'ha de cenyir a supòsits d'acumulació d'accions en els quals l'elecció d'una de les accions comporta la desestimació de l'altra[15]. L'acumulació resulta accessòria, de manera que en desestimar l'acció principal, es veu automàticament desestimada. Idèntica situació es produeix en l'acumulació d'accions incompatibles, per idèntics motius al primer cas.

(15)Retenir i recobrar, per exemple.

La falta d'exhaustivitat no s'ha de reduir a la falta de pronunciament sobre una petició de fons de l'actor, comprèn els casos en els quals la sentència no es pronuncia sobre tot el que ha estat objecte de debat en el procés[16] (accions i excepcions).

(16)Montero

Quant a **l'esmena** i **complement de sentència**, l'article 215 LEC preveu la manera d'evitar forçar els límits naturals del recurs d'aclariment i impedir, simultàniament, recursos ordinaris o extraordinaris fonamentats exclusivament en incongruència per omissió de pronunciament.

- Davant de les omissions o defectes que impedeixen portar a terme la resolució[17], la mateixa norma remet al mecanisme de l'aclariment i correcció de l'article 214 LEC.

(17)Art. 215.1 LEC

- Quan es tracti d'omissions manifestes de pronunciament[18], el tribunal, a sol·licitud escrita de la part, en cinc dies a partir de la notificació de la resolució, i previ trasllat d'aquesta sol·licitud a les altres parts, perquè manifestin les seves al·legacions en uns altres cinc dies, ha de dictar interlocutòria per la qual resol completar la resolució. Una facultat semblant es reconeix al tribunal d'ofici, encara que en aquest cas sense modificar el que s'hagi acordat[19].

(18)Art. 215.2 LEC

(19)Art. 215.3 LEC

- No és possible un recurs contra les actuacions que completin o deneguin completar les resolucions assenyalades anteriorment[20].

(20)Art. 215.4 LEC

1.3.4. Elements per a determinar l'existència de congruència

En una primera aproximació, es pot afirmar que per a determinar l'existència d'incongruència s'hauria de comparar el que demanen les parts i el que resol el jutge.

Aquesta simplificació resulta, tanmateix, excessiva. L'examen s'ha d'ampliar, tant quant al que demanen les parts, com quant al que es resol.

- Quant al que demanen les parts, comprèn:
  - els subjectes (actor i demandat) que han estat part en el procés;
  - el *petitum* en la seva doble accepció de tipus de tutela i de bé concret que es reclama. Si a més són diversos pronunciaments, comprèn tots i cadascun d'ells;
  - la causa de demanar o fonament de la petició;
  - les excepcions pròpies del demandat;
  - les excepcions de compensació i nul·litat del negoci, si escau;
  - l'acció reconvencional, així mateix, si escau;
  - totes i cadascuna de les accions, si hi va haver acumulació.

- Respecte al que es resol, inclou tant la part dispositiva de les sentències, com els antecedents i fonaments jurídics, i incorpora les matisacions següents.

Aquests últims (antecedents i fonaments, que no figuren en la part dispositiva) tenen una importància enorme a l'hora d'examinar si s'ha desestimat una excepció proposada en forma; en aquest cas, resol incongruentment.

Vegeu també

Una altra qüestió, sobre la qual no és procedent entrar ara, és si tots els elements esmentats han de quedar compresos o queden de fet compresos en la cosa jutjada. Sobre aquest aspecte, vegeu l'apartat 9 d'aquest mòdul.

- Són casos especials, mereixedors d'una menció expressa, els següents:
  - Ampliació de la demanda. Si aquesta no es va ajustar en la seva formulació al previst en l'article 401.2 LEC, la pretensió no ha de ser admesa pel tribunal, i si, inadmesa, es resolgués, la sentència incorreria en incongruència per *extra* o *ultra petitum*. Si l'ampliació s'admet, però no es resol sobre ella, hi haurà incongruència per omissió de pronunciament.

  - Pretensions accessòries que es poden formular en l'audiència prèvia al judici[21] i a les quals s'ha d'aplicar una regla similar a l'exposada anteriorment.

  - Acumulació d'accions. Que requereix un pronunciament sobre cada pretensió, tenint present la connexió entre la principal i les restants[22].

[21] Art. 426.3 LEC

[22] Condicionabilitat, incompatibilitat, eventualitat, etc.

– En el cas de renúncia a l'acció o accions, tot pronunciament diferent de la sentència absolutòria incorre en incongruència. Si la renúncia és parcial, caldrà tenir present la relació entre les accions renunciades i les que no, d'acord amb el que s'ha assenyalat en l'apartat anterior.

– En la hipòtesi d'assentiment del demandat, la sentència congruent ha de ser condemnatòria, de manera total o parcial.

1.4. La liquiditat de la sentència: la seva relació amb el contingut de les sentències en supòsits especials (sentències il·líquides; condemnes de futur, i sentències favorables a associacions de consumidors i usuaris)

Que la sentència sigui líquida obeeix, d'una banda, a una coherència elemental amb les exigències de concreció del que es demana en la demanda i la contestació[23]; i de l'altra, a necessitats de l'execució: per a poder executar una sentència el contingut de la decisió ha de ser líquid.

[23] Art. 399.1 if i 405.1 LEC

A partir d'aquesta idea, l'article 219 LEC assenyala que quan es reclami en judici el pagament d'una quantitat de diners determinada o de fruits, rendes, utilitats o productes de qualsevol classe, la sentència no s'haurà de limitar a declarar el dret a percebre'ls, i deixar la seva determinació a la fase de liquidació, sinó que haurà de precisar la quantitat líquida.

1.4.1. Liquiditat de la sentència

La regla general és, per tant, que la sentència de condemna estableix l'import exacte o fixa amb claredat i precisió les bases per a la seva liquidació, de manera que aquesta haurà de consistir en una operació aritmètica que s'haurà d'efectuar en l'execució[24].

[24] Art. 219.2 LEC

El compliment d'aquesta regla comporta que, ja en la mateixa demanda, quan es reclami el pagament d'una quantitat de diners determinada o de fruits, rendes, utilitats o productes de qualsevol classe, l'actor no es pot limitar a sol·licitar una sentència merodeclarativa del dret a percebre'ls, sinó que haurà de sol·licitar la condemna al pagament, o bé quantificant exactament l'import, o bé fixant clarament les bases de liquidació.

Dit d'una altra manera, se n'exclouen les sentències amb reserva de liquidació, és a dir, les que han de recórrer a l'incident de liquidació de sentència regulat en els articles 712 i següents de la LEC, llevat de les excepcions que s'estudien seguidament.

1.4.2. Sentències amb reserva de liquidació, condemnes de futur i sentències favorables a associacions de consumidors i usuaris

Exceptuant l'article 219 LEC o atenent a necessitats especials es pot dictar sentència líquida en tres supòsits:

1) Quan se sol·liciti la **reserva de liquidació com a única pretensió**, de manera que la condemna és al pagament de quantitats de **fruits, rendes, utilitats o productes**. Es permet així aquesta resolució, clarament inexecutable, que posposa a un altre procés la liquidació concreta de les quantitats[25].

[25]El contingut en l'esmentat article 712 i següents de la LEC

2) Quan es reclami el **pagament d'interessos o de prestacions periòdiques**. La sentència pot incloure la condemna a satisfer els interessos o prestacions que es produeixin posteriorment al moment en què es dicti. Es tracta de les conegudes com a *condemnes de futur*.

Aquest tipus de sentències de condemna pateix de l'exigibilitat, en la mesura que la prestació no és deguda en el moment en què es dicta la resolució. Tractant-se del pagament d'interessos, l'article 220 LEC no fa sinó recollir una pràctica habitual: la sentència inclou la condemna a satisfer els interessos produïts posteriorment a la sentència. En el cas de les prestacions periòdiques, s'estén el pronunciament sobre els terminis vençuts als que venceran posteriorment. Aquesta norma s'ha de posar amb relació a l'article 578 LEC.

Com a supòsit específic, quan l'acció de reclamació de rendes periòdiques s'acumuli a l'acció de desnonament per falta de pagament o per expiració legal o contractual del termini, i el demandant l'hagués interessat expressament en el seu escrit de demanda, la sentència inclourà la condemna a satisfer també les rendes degudes que es meritin posteriorment a la presentació de la demanda fins al lliurament de la possessió efectiva de la finca, prenent-se com a base de la liquidació de les rendes futures, l'import de l'última mensualitat reclamada en presentar la demanda (art. 220.2 LEC).

3) En el cas de sentències dictades a conseqüència de **demandes interposades per associacions de consumidors o usuaris**, en consideració a la legitimitat reconeguda en l'article 11 de la mateixa LEC. Referent a això, l'article 221 LEC estableix unes regles especials sobre l'eficàcia subjectiva d'aquesta sentència.

Article 221 LEC

Davant el principi general, d'acord amb el qual els límits de la congruència exigeixen l'extensió dels efectes de la sentència únicament a les parts en el procés, en els casos citats de consumidors i usuaris s'apliquen les regles especials següents:

- "Si s'hagués pretès una condemna dinerària, de fer, no fer o donar cosa específica o genèrica, la sentència estimatòria ha de determinar individualment els consumidors i usuaris que, de conformitat amb les lleis sobre la seva protecció, s'han d'entendre beneficiats per la condemna.
  Quan la determinació individual no sigui possible, la sentència estableix les dades, les característiques i els requisits necessaris per a poder exigir el pagament i, si escau, instar l'execució o intervenir-hi, si la instés l'associació demandant."

- "Si, com a pressupòsit de la condemna o com a pronunciament principal o únic, es declarés il·lícita o no de conformitat amb la llei una determinada activitat o conducta, la sentència determina si, de conformitat amb la legislació de protecció als consumidors i usuaris, la declaració ha de tenir efectes processals no limitats als qui hagin estat parts en el procés corresponent."

- "Si s'haguessin personat consumidors o usuaris determinats, la sentència s'haurà de pronunciar expressament sobre les seves pretensions."

La Llei 39/2002, de 28 d'octubre, va afegir un apartat 2 a l'article 221 LEC.

Apartat 2 de l'article 221 LEC

"En les sentències estimatòries d'una acció de cessament en defensa dels interessos col·lectius i dels interessos difusos dels consumidors i usuaris el tribunal, si ho estima procedent, i amb càrrec al demandat, pot acordar la publicació total o parcial de la sentència o, quan els efectes de la infracció es puguin mantenir al llarg del temps, una declaració rectificadora."

2. Acabament del procés sense sentència o amb sentència no contradictòria (acabament anormal del procés)

La denominació *acabament anormal del procés* inclou tota una sèrie de fenòmens la característica comuna dels quals és que el procés no acaba per una sentència de fons susceptible d'assolir cosa jutjada formal i material, precedida d'un procés amb plena contradicció.

A partir d'aquí, tal com veurem, la naturalesa i configuració dels diversos casos és diferent.

S'inclouen els següents:

- Processos que acaben sense sentència, per mitjà de resolució diferent (com una interlocutòria, generalment): desistiment, la transacció i la caducitat.
- Processos en els quals no hi ha hagut contradicció rellevant (renúncia i assentiment).
- Processos en els quals la resolució final no es pronuncia sobre el seu objecte (caducitat de la primera instància i desistiment).
- Processos que no accedeixen a la cosa jutjada material: desistiment.
- Processos que acaben per sobreseïment, diferents del desistiment i la transacció.
- Processos que acaben per desaparició de l'interès legítim (per satisfacció extraprocessal o altres causes).

2.1. Desistiment

Desistir és la declaració del demandant encaminada a posar fi al procés sense començar a resoldre el fons del procés, és a dir, sense resolució que sigui cosa jutjada.

El contingut d'aquesta manifestació de voluntat, tanmateix, implica diverses conseqüències i n'impedeix d'altres. En aquest últim sentit, el demandant pot tornar a plantejar la mateixa qüestió. En el primer cas –i precisament a con-

seqüència de l'anterior–, s'exigeix la bilateralitat del desistiment; és a dir, que hi ha d'haver acord del demandat en acabar el procés per mitjà del desistiment. La raó és gairebé evident: el demandat pot preferir arribar fins al final que veure's exposat a un altre procés idèntic.

La LEC permet el desistiment unilateral fins a un moment determinat, a partir del qual el demandat no pot decidir, sense més ni més, unilateralment. En aquest sentit, l'article 20.2 LEC disposa que el desistiment és unilateral fins que el demandat sigui citat per a contestar la demanda, i en els judicis sense contestació escrita (el verbal) des que se'l citi per al judici o la vista.

És possible un desistiment unilateral també en els judicis en rebel·lia.

A partir de la citació per a contestar o la citació per a la vista, es trasllada l'escrit de desistiment al demandat per un termini de deu dies.

Si el demandat està d'acord amb el desistiment o no s'hi oposa en els deu dies següents, el secretari judicial dicta decret acordant el sobreseïment[26].

(26)Art. 20.3.II LEC

Si es formula **oposició al desistiment**, l'article 20. 3. III LEC prescriu que el jutge decideixi el que estimi oportú.

El desistiment, en consideració a la seva naturalesa i efectes, requereix poder especial[27].

(27)Art. 25.2 LEC

Pel que fa a les **costes**, l'article 396 LEC diferencia entre desistiment unilateral o bilateral. Si és unilateral, es condemna a costes l'actor. Si és bilateral, no es condemna a costes.

El **desistiment en segona instància o en recursos ulteriors** varia substancialment. La raó és clara. Qui desisteix en segona instància no pretén un pronunciament que no afecta el fons, sinó d'una manera molt diferent que la resolució recorreguda adquireixi fermesa. En aquests casos, i precisament perquè el recorregut no es pot veure perjudicat pel desistiment, no s'exigeix la bilateralitat. Paral·lelament, qui desisteix del recurs s'haurà de fer càrrec de les costes.

2.2. Caducitat de la instància

Es produeix aquest fenomen quan els processos acaben pel mer transcurs de determinats períodes de temps sense que es registri cap actuació processal[28]. De fet, la caducitat es regula després de la regla que estableix l'impuls processal d'ofici[29] quan malgrat aquest no es produeix cap activitat de les parts en determinats terminis[30].

(28)Art. 237-240 LEC

(29)Art. 236 LEC

(30)Art. 237.1 LEC

Aquests períodes de temps són diferents, segons la instància en la qual es trobi el procés: dos anys, en primera instància; i un, en segona instància o pendent de recurs de cassació o d'infracció processal.

El termini es comença a comptar a partir de l'última notificació a les parts.

Com a efecte vinculat a la inactivitat de les parts, no es produeix quan aquesta inactivitat sigui imputable a força major o qualsevol altra causa que no derivi de la voluntat de les parts[31].

(31)Art. 238 LEC

També s'exclou la caducitat en el procés d'execució[32], encara que, en aquest cas, el motiu és no impedir l'actuació sobre els béns presents i futurs del deutor a causa que el transcurs d'aquests terminis comporti la caducitat.

(32)Art. 239 LEC

La caducitat s'ha de declarar per mitjà d'un decret i d'ofici. Contra aquest decret només es pot interposar recurs de revisió[33].

(33)Art. 237.2 LEC

L'**efecte de la caducitat** varia segons la instància en la qual es produeixi.

Quan es produeix en primera instància, s'entén produït el desistiment, i queda imprejutjada l'acció, de manera que es pot tornar a exercir, llevat que caduqui ella mateixa[34].

(34)Art. 240.2 LEC

Si té lloc en segona instància o en fase de recursos extraordinaris, es considera desistida l'apel·lació o aquests recursos, i ferma la resolució recorreguda, i es tornen les actuacions al tribunal del qual procedissin[35].

(35)Art. 240.1 LEC

Quant a les **costes**, la declaració de caducitat no provoca declaració expressa, de manera que cada part ha de pagar les seves i les comunes a parts iguals[36].

(36)Art. 240.3 LEC

2.3. Sobreseïment del procés

La interlocutòria de sobreseïment és una resolució judicial que dóna per acabat el procés, generalment per l'aparició d'obstacles processals que impedeixen un pronunciament sobre el fons.

Són casos legals de sobreseïment:

- Quan el tribunal entén que manca de la denominada *competència internacional* o que l'assumpte ha estat sotmès a arbitratge[37].

(37)Art. 65 LEC

- Si no compareix cap de les parts a l'audiència prèvia o només hi compareix el demandat o no hi acudeix l'advocat del demandant, sempre que el demandat no al·legui interès legítim que continuï el procés[38].

(38)Art. 414 LEC

- Si s'estima la litispendència o la cosa jutjada.

- Si apareixen defectes processals no esmenables o que no s'esmenen en l'audiència prèvia[39].

(39)Art. 418 LEC

- Si s'aprecia l'absència de determinats requisits processals com els essencials de la demanda o aquesta és especialment defectuosa[40].

(40)Art. 422 i 423.3.II LEC

Els **efectes del sobreseïment** no afecten la qüestió de fons, que per la mateixa naturalesa de les causes que el provoquen, impedeix un pronunciament d'aquesta índole. La possibilitat de tornar a incoar un nou procediment s'ha d'examinar d'acord amb l'obstacle processal concret. No és possible, per exemple, si es va tractar de la litispendència o la cosa jutjada, de manera que resulta procedent en el cas d'esmena de defecte d'aquesta naturalesa.

2.4. Renúncia de l'actor

A diferència dels mitjans analitzats fins ara, la renúncia afecta l'acció, el fons del procés.

La LEC reconeix el poder de disposició de les parts sobre el dret que sosté la seva pretensió, sempre amb el fonament i límit que marca l'article 6.2 CC[41].

(41)Art. 19.1 LEC

La renúncia ha de ser expressa; no s'admet la renúncia tàcita. A més, com en els mitjans restants, requereix poder especial per a això[42].

(42)Art. 25.2.1r. LEC

Pot ser total o parcial i, en aquest últim cas, afecta els supòsits de pluralitat d'objectes processals. D'altra banda, la renúncia parcial és possible o no, segons la connexió entre les diferents accions, en els casos de pluralitat, o si afecta tan sols quantitats perfectament quantificables separadament, en la hipòtesi d'unitat d'objecte.

L'actor pot renunciar en qualsevol moment de la primera instància o dels recursos o de l'execució de la sentència[43].

(43)Art. 19.3 LEC

Quant a **la finalitat de la renúncia**, l'article 20.1 LEC assenyala que és possible renunciar "a l'acció exercida o al dret en el qual l'actor fonamenta la seva pretensió". Aquesta distinció, si, d'una banda, significa un clar avenç, de l'altra, pateix, tanmateix, un defecte: no aclareix l'abast de cadascun dels supòsits[44].

(44)Renunciar al dret o renunciar a l'acció.

2.5. Assentiment del demandat

Consisteix en la declaració de voluntat del demandat que reconeix el fonament de la pretensió de l'actor.

Com a acte de disposició que també és, requereix la mateixa disponibilitat que hem assenyalat respecte de la renúncia a l'acció[45], i també de poder especial[46]. La resolució que es pronunciï afecta el fons del procés i provoca una resolució amb força de cosa jutjada.

(45)Art. 6.2 CC

(46)Art. 25.2.1r. LEC

L'assentiment comporta una sentència de caràcter condemnatori, llevat que la matèria afecti l'ordre públic o sigui perjudicial per a un tercer. L'article 21.1 de la LEC assenyala expressament, com a excepció a la vinculació del jutjador, l'assentiment del demandat, el frau de llei, la renúncia contrària a l'interès general o l'efectuada en perjudici de tercer.

En els casos de pluralitat objectiva (acumulació d'accions), l'assentiment parcial és possible en la mesura que la connexió entre les diferents accions permeti un pronunciament clarament dissociat. No seria factible, per exemple, si el pronunciament sobre una acció prejutja el contingut restant[47].

(47)Art. 21.2 LEC

Quant a les **costes**, per motius semblants als assenyalats respecte a la renúncia, l'assentiment representa la condemna del demandat, llevat que es produeixi abans de contestar la demanda i sempre que el jutge no apreciï mala fe en el demandat[48]. La mala fe s'infereix, segons aquest mateix precepte, del requeriment fefaent i justificat al demandat o d'haver-se-li presentat sense èxit demanda de conciliació.

(48)Art. 395.1 LEC

2.6. Transacció

La transacció es regula en l'article 1809 CC i l'article 19.2 i 3 LEC. Es defineix com el contracte pel qual les parts donant, prometent o retenint cada una alguna cosa, eviten la provocació del plet o posen fi al procés ja començat.

Aquesta definició inclou els dos tipus de transacció: la judicial i l'extrajudicial. La primera té lloc en el procés i es dirigeix a posar-hi fi. La transacció extrajudicial es produeix abans del procés i pretén evitar-lo, o es produeix en el mateix procés, però sense decidir-s'hi, mitjançant una negociació que té lloc fora.

L'article 19.2 i 3 LEC admet la **transacció judicial** en diferents moments del procés, en primera o segona instància o pendent recurs extraordinari per infracció processal o de cassació.

En el **judici ordinari** l'acord entre parts es preveu en dos moments de l'audiència prèvia, amb conseqüències diferents segons la voluntat de les parts. És possible a l'inici[49] i al final d'aquesta audiència[50].

(49)Art. 415 LEC

(50)Art. 428 LEC

Segons que es produeixi en un moment o en l'altre, les parts poden optar entre desistir bilateralment del procés, de manera que s'assimili el desistiment, és a dir, l'acció queda imprejutjada, o sol·licitar l'homologació judicial, en aquest cas s'equipara a la transacció judicial. Si es produeix aquesta homologació, el que s'ha pactat s'equipara a un títol executiu, i es porta a terme mitjançant els tràmits previstos per a l'execució de sentències i convenis judicials aprovats[51].

(51)Art. 517.2.3r. LEC

Qui transigeix ha de tenir prou capacitat i poder especial. L'objecte de la transacció ha de ser, per la seva part, disponible i figurar en els casos en què determinades normes delimiten la possibilitat o prohibició de transacció.

Art. 751 LEC

L'article 751 LEC estableix la prohibició de transigir en els processos sobre capacitat, filiació i matrimoni.

La interlocutòria que recull la transacció no té efecte de cosa jutjada. Per això, si s'al·lega en un procés posterior, com a fet constitutiu o com a impeditiu, el que s'ha transigit determina el contingut de la sentència que s'hagi de dictar però no impedeix aquest procés[52].

(52)Montero

La transacció extrajudicial se celebra fora de l'àmbit processal i es regeix pel que disposa el Codi civil.

2.7. Desaparició de l'interès legítim per satisfacció extraprocessal de les pretensions o altres causes. El cas especial de l'enervació del desnonament

La LEC ha incorporat en l'article 22 aquesta manera de finalitzar el procés atenent la desaparició durant el procés de l'interès legítim tutelable, generalment per satisfacció extraprocessal de la pretensió, però, també, "per qualsevol altra causa".

La desaparició de l'interès ha de ser posada de manifest al tribunal. Si les parts estan d'acord es decreta pel secretari judicial l'acabament del procés, sense que sigui procedent la condemna en costes.

Si alguna de les parts manifesta la subsistència d'interès legítim en continuar el procés, i nega motivadament que s'hagi donat satisfacció extraprocessal, el secretari judicial ha de convocar les parts a una compareixença davant del tribunal, en el termini de deu dies[53]. Un cop acabada la compareixença, el tribunal ha de resoldre, també mitjançant una interlocutòria, si és procedent o no continuar el procés, i ha d'imposar les costes a qui vegi rebutjada la seva pretensió.

(53)Art. 22.2.I LEC

Contra la interlocutòria que ordeni la continuació, no és procedent interposar un recurs. Contra el que la rebutgi, sí que es pot interposar recurs d'apel·lació[54].

(54)Art. 22.3 LEC

L'article 22 LEC dedica íntegrament el seu apartat 4 al cas especial de satisfacció extraprocessal de la pretensió, que constitueix l'estructura de l'acció de desnonament de finca urbana en pagar a l'arrendatari o posar a disposició del tribunal o notarialment l'import de les quantitats reclamades i de les que degui a la data.

Si el demandant s'oposés a l'estructuració perquè no es compleixen els requisits anteriors, se citaran les parts a una vista després de la qual el Jutge dictarà sentència per la qual es declararà estructurada l'acció o, en un altre cas, estimarà la demanda i es durà a terme el desnonament (art. 22.4 LEC). Si es declara estructurada l'acció de desnonament es condemnarà a l'arrendatari al pagament de les costes meritades, llevat que les rendes i quantitats degudes no s'haguessin cobrat per causes imputables a l'arrendatari (art. 22.5 LEC, afegit per Llei 13/2009, de 3 de novembre).

3. Crisis processals

3.1. Crisis processals en general. Significat de *crisi processal*

Amb l'expressió *crisi processals* s'inclou un ampli ventall de situacions processals, de naturalesa diversa i la nota comuna de les quals és comportar una paralització, dilació o suspensió del desenvolupament normal del procés.

Es farà referència a les més rellevants, sense perjudici que, atesa l'extensió de la definició, pugui quedar fora algun fenomen que directament o indirectament comporti les conseqüències assenyalades en el procés. Aquí tractarem de la prejudicialitat, els incidents i la suspensió del procés.

3.2. La prejudicialitat: concepte, classes i regulació legal

Es parla de *prejudicialitat* sempre que al llarg d'un procés una qüestió ha de ser decidida lògicament abans que la qüestió principal, o quan aquest antecedent lògic ha estat decidit ja en un altre procés acabat amb cosa jutjada.

Sobre les qüestions prejudicials, nom amb què també es designa la *prejudicialitat*, hi ha diverses classificacions, de les quals esmentarem dues:

1) D'acord amb el tribunal que les pot conèixer, es parla de **qüestions prejudicials devolutives** i **no devolutives**. Les primeres han de ser resoltes per un tribunal diferent del que coneix la qüestió principal. Les qüestions prejudicials no devolutives poden ser resoltes pel mateix tribunal amb caràcter previ a entrar en la qüestió principal.

2) En consideració a la naturalesa de la qüestió prejudicial, es diferencia entre *qüestions prejudicials de la mateixa naturalesa* i *qüestions prejudicials de diferent naturalesa*. En aquest sentit, trobarem **prejudicialitat civil en el procés civil**, **prejudicialitat penal**, **prejudicialitat social** o **administrativa**, o **prejudicialitat constitucional** o **comunitària.**

La regulació legal de la prejudicialitat

La regulació legal de la prejudicialitat es preveu en diversos textos normatius. Com a regla general, l'article 10 LOPJ. Com a regles específiques, les que figuren en els articles 40-43 de la LEC; article 163 CE; 5.2 LOPJ i 35 i següents LOTC, i l'article 177 TCEE.

Amb caràcter general, l'article 10 LOPJ estableix la prejudicialitat no devolutiva. D'aquesta manera, llevat de disposició en contra, i en consideració a l'economia processal, quan aparegui una qüestió que hagi de ser resolta prèviament, el mateix jutge l'haurà de començar a resoldre.

L'excepció a aquesta regla figura a l'apartat segon del mateix article 10 LOPJ referida a l'àmbit penal. En efecte, les qüestions prejudicials penals tenen caràcter devolutiu, tret que la mateixa llei exceptuï aquesta excepció i torni a regir la regla general (no-devolució).

3.2.1. Prejudicialitat penal en el procés civil

La LEC comença per distingir entre fets amb aparença delictiva i prejudicialitat penal.

Davant dels primers, l'article 40 LEC estableix l'obligació del tribunal de posar en coneixement del Ministeri Fiscal l'existència d'un fet que presenti els caràcters de delicte, per si pertocava l'exercici de l'acció penal. Aquesta circumstància, tanmateix, no és suficient perquè sorgeixi la prejudicialitat penal.

Per a la prejudicialitat penal es requereix, a més:

- Que hi hagi un procés penal ja pendent sobre aquests fets.
- Que la qualificació penal dels fets tingui influència decisiva en la decisió del plet.

Si hi ha prejudicialitat penal, és devolutiva i suspensiva, en els termes que immediatament s'assenyalen.

1) Suspensió del procediment civil

Els paràgrafs 2 a 6 de l'esmentat article 40 LEC es dediquen a la suspensió, si es presenten les circumstàncies ressenyades com a primera i segona en l'apartat 40.2 LEC: que hi hagi incoació de causa penal pendent, i que la decisió del tribunal penal sobre el fet pel qual es procedeix en causa penal, pugui tenir influència decisiva en la resolució de l'assumpte civil.

2) Moment de la suspensió

En termes generals, les actuacions se suspenen una vegada estiguin concloses per a sentència[55], la qual cosa ha d'evitar la pràctica perniciosa de suspendre els processos davant la mera notícia de la querella admesa, llevat de l'excepció de l'article 40.3 i 4 LEC.

(55) Art. 40.3 LEC

3) Acabament de la suspensió

Es preveu en dos supòsits:

- Quan conclou el procés penal per sentència o sobreseïment lliure.
- Quan es paralitzi el procediment per un motiu que hagi impedit el seu acabament normal, com en el supòsit de sobreseïment provisional.

En tals casos, el secretari judicial acordarà l'alçament de la suspensió.

4) Recursos

Si la suspensió es denega, contra la resolució es pot interposar un recurs de reforma, encara que es pot reproduir la reclamació en segona instància, en el recurs d'infracció processal i en el recurs de cassació[56].

(56)Art. 41.1 LEC

Si s'adopta la suspensió, es pot interposar un recurs d'apel·lació i contra la seva resolució, si escau, l'extraordinari d'infracció processal[57].

(57)Art. 41.2 LEC

Contra la resolució del secretari judicial que acordi l'alçament de la suspensió es pot interposar un recurs directe de revisió (art. 41.3 LEC, afegit per Llei 13/2009, de 3 de novembre).

3.2.2. Prejudicialitat no penal (administrativa o social) en el procés civil

A partir d'una referència expressa a la prejudicialitat administrativa i social, aquesta s'estén a la mateixa Administració i al Tribunal de Comptes[58].

(58)Art. 42.1 i 3 LEC

Com a **regla general**, continuen sent no devolutives i no suspensives. Els tribunals civils les coneixen, encara que la decisió no té efecte fora del procés civil en el qual es produeixi.

Excepcionalment, si la llei ho estableix o les parts ho acorden, el secretari judicial suspèn el curs de les actuacions, abans es dicti sentència. En aquest cas, els tribunals civils queden vinculats pel que han decidit els altres òrgans jurisdiccionals[59].

(59)Art. 42.3 LEC

3.2.3. Prejudicialitat civil en el procés civil

S'ha de plantejar excepcionalment aquesta qüestió, quan sigui imprescindible la suspensió del procés civil i la decisió per un altre òrgan també civil. Això és així, perquè la regla general és que el mateix òrgan civil resolgui els temes prejudicials sense necessitat de suspensió.

L'article 43 LEC se centra, per tant, en el cas específic en el qual per a decidir l'objecte del litigi sigui necessari decidir alguna qüestió, objecte principal així mateix d'un altre procés, i en què no sigui possible l'acumulació de processos, perquè no succeeixi algun dels seus requisits.

En aquest supòsit, es pot decretar la suspensió a instància de part, i fins que finalitzi el plet que tingui per objecte la qüestió prejudicial[60].

(60)Art. 43.I LEC

Cal que ho sol·licitin totes dues parts, o una d'elles un cop escoltada l'altra.

Contra la interlocutòria que denega la petició de suspensió, es pot interposar recurs de reposició. Contra la interlocutòria que l'atorgui, recurs d'apel·lació[61].

(61)Art. 43.II LEC

3.2.4. Prejudicialitat constitucional (breu menció de la qüestió d'inconstitucionalitat)

La qüestió d'inconstitucionalitat es planteja quan un òrgan jurisdiccional consideri que una norma –necessàriament postconstitucional– amb rang de llei aplicable al cas de què es tracti i de la validesa de la qual depengui la decisió, pugui ser contrària a la Constitució. Davant d'aquesta situació, l'òrgan enjudiciador eleva al Tribunal Constitucional la qüestió d'inconstitucionalitat perquè aquest es pronunciï[62].

(62)Art. 35.1 LOTC i 5.2 LOPJ

3.2.5. Qüestió prejudicial sobre dret comunitari (breu menció)

Consisteix en l'elevació al Tribunal Europeu de Justícia d'una qüestió, perquè aquest sigui l'únic que interpreti els temes esmentats en l'article 234 del Tractat de la Unió; és a dir, les següents:

- la interpretació del mateix Tractat;
- la validesa i interpretació dels actes adoptats per les institucions de la Comunitat;
- la interpretació dels estatuts dels organismes creats per un acte del Consell, quan aquests estatuts així ho prevegin.

El plantejament suspèn el procés.

3.3. La qüestió incidental. Procediment incidental

Són qüestions incidentals totes les que requereixen una decisió judicial específica i diferent de la que resol l'objecte o objectes principals del procés, perquè se susciten sobre assumptes relacionats amb aquest objecte o amb la concurrència de pressupòsits i requisits del procés o dels seus actes[63].

(63)Art. 387 LEC

El plantejament i resolució d'aquestes qüestions incidentals pot estar prevista específicament en la mateixa LEC o en una altra llei. En tot cas, la mateixa LEC regula un procediment incidental que s'ha d'aplicar a la resolució de totes les qüestions incidentals que no tinguin tractament legal específic.

3.3.1. Classes de qüestions incidentals

Les qüestions incidentals poden ser de pronunciament previ o de pronunciament especial.

Són qüestions incidentals de **pronunciament especial** les que exigeixen que el tribunal hi decideixi separadament en la sentència, abans de començar a resoldre el que sigui objecte principal[64].

(64)Art. 389 LEC

Reben el nom de qüestions incidentals de **pronunciament previ** les que, per la seva naturalesa, representen un obstacle a la continuació del judici pels seus tràmits ordinaris[65]. A més de les que la llei assenyali expressament, l'article 391 inclou com a aquestes qüestions les següents:

(65)Art. 390 LEC

- les relatives a la capacitat i representació de qualsevol dels litigants, per fets ocorreguts després de l'audiència regulada en l'article 414 i següents;
- aquelles que fan referència al defecte d'algun pressupòsit processal o a l'aparició d'un obstacle de la mateixa naturalesa, sempre que hagin sobrevingut després de l'audiència prevista en l'article 414 i següents;
- les que afectin qualsevol altra incidència que ocorri durant el judici i la resolució de la qual sigui absolutament necessària, de fet o de dret, per a decidir la continuació del judici pels seus tràmits ordinaris o el seu acabament.

3.3.2. Procediment incidental

Amb caràcter subsidiari, és a dir, si no hi ha cap norma específica sobre això, el procediment incidental ha de seguir els tràmits descrits en els articles 392 i 393 LEC. Entre aquests tràmits es poden destacar:

- El plantejament s'ha de fer per escrit. S'hi han d'adjuntar els documents pertinents, en què es proposi la prova i s'ha d'indicar, segons el parer de qui proposa la qüestió, si s'ha de suspendre o no el procés.

- El tribunal admet o rebutja la qüestió: mitjançant una interlocutòria, si la inadmet, i mitjançant una provisió succintament motivada, si l'admet. Contra aquesta provisió es pot interposar un recurs de reposició. El tribunal ha d'inadmetre la qüestió quan:
  - L'objecte de la qüestió no és propi d'un incident[66].
  - Es planteja en el judici ordinari, una vegada iniciat el judici; o en el judici verbal, una vegada admesa la demanda[67].
  - No es compleixen els requisits processals que regeixen el plantejament de la qüestió incidental.

[66] Art. 392.2 LEC

[67] Art. 393.1 LEC

- Un cop admès l'escrit, és procedent el trasllat a les altres parts, les quals han de contestar el que estimi oportú en un termini de cinc dies. Passat aquest termini, el secretari judicial cita les parts a una compareixença davant del Tribunal que se celebra de conformitat amb el que es disposa per a la vista del judici verbal.

- Si es tracta d'una qüestió de pronunciament previ, s'ha de resoldre mitjançant una interlocutòria; i si s'acorda posar fi al procés, contra aquest es pot interposar un recurs d'apel·lació. Si decideix la continuació del procés, la interlocutòria és irrecurrible[68]. Si la qüestió és d'especial pronunciament, es resol separadament en la mateixa sentència del plet.

[68] Art. 393.4 i 5 LEC

3.4. Suspensió del procés per acord de les parts

Aquesta forma de crisi processal es regula en l'article 19.4 (transacció) i, més en general, en el 179.2, tots dos de la LEC.

Es preveu aquesta possibilitat com a manifestació del poder de disposició de les parts, exceptuant l'*impuls processal,* és a dir, la facultat judicial de desenvolupar el procés segons els seus tràmits, sense necessitat que els instin les parts[69].

[69] Art. 179.1 LEC

Requereix l'acord de totes les parts[70].

[70] Art. 19.4 LEC

La suspensió s'ha d'acordar pel secretari judicial mitjançant decret, llevat que perjudiqui l'interès general o el de tercers, i que el termini de suspensió superi els 60 dies.

Un cop transcorregut el termini pel qual es va acordar la suspensió, alguna de les parts ha de sol·licitar la represa del procés. Si cap de les parts no n'insta la represa, s'arxiven provisionalment les actuacions i romanen en aquesta situació mentre no se sol·liciti la continuació del procés o es produeixi la caducitat de la instància[71].

(71) Art. 179.2 LEC

4. Disposicions generals en matèria de recursos

Els recursos són actes d'impugnació de les parts dirigits a atacar una resolució judicial de qualsevol classe, que pretenen provocar-ne l'anul·lació o la reforma.

El fonament dels recursos és múltiple: la fal·libilitat humana, la possibilitat que els òrgans jurisdiccionals puguin incórrer en errors de diversa índole. Juntament amb aquesta justificació, se n'afegeixen d'altres com la insatisfacció subjectiva de la part que s'ha vist perjudicada per la resolució o, en determinats supòsits, la necessitat d'unificar la doctrina.

4.1. Configuració constitucional del dret als recursos

No existeix, tanmateix, un fonament constitucional, en el sentit de raó que condueixi el legislador a establir recursos específics en les lleis processals. El Tribunal Constitucional ha assenyalat reiteradament que l'article 24 de la Constitució espanyola no obliga a establir recursos, ni aquest mandat es deriva del dret a la tutela judicial efectiva, en què aquest s'incardina.

Vegem seguidament com s'articula legalment aquest accés als recursos.

4.2. Pressupòsits generals dels recursos

Com a característica general, és a dir, independentment dels pressupòsits més específics que es puguin exigir per a la interposició de cada recurs concret, n'hi ha alguns que actuen com a pressupòsits generals. Es tracta dels següents:

- Que el recurs s'interposi davant de l'òrgan competent[72].

(72) Art. 62 LEC

- Que la resolució sigui recurrible.

- Que qui interposi el recurs hagi sofert una gravamen, entès com a perjudici respecte al que es pretenia en la instància.

- Que hi hagi una instància de part[73] i es tingui legitimació, exigència unida a la condició de part o tercer o a tractar-se de determinades institucions públiques.

(73) Art. 448.1 LEC

- Que s'interposi en el termini previst legalment[74]. El transcurs d'aquest termini determina, en un altre cas, que la resolució esdevingui cosa jutjada formal[75].

(74)Art. 448.2 LEC

(75)Art. 207.4 LEC

- Que es compleixin els diferents requisits formals que el legislador hagi establert. Dins d'aquests, la disposició addicional quinzena de la LOPJ generalitza, en comptades excepcions, la necessitat de constituir un dipòsit per a la interposició de recursos ordinaris i extraordinaris, la revisió i la rescissió de sentència ferma a instàncies del rebel, i sempre que la interposició hagi de tramitar-se per escrit, tal com veurem en l'apartat 4.5.

4.3. Efectes dels recursos

Interposar un recurs produeix l'efecte essencial d'impedir la fermesa de la resolució o, el que és el mateix, de la producció de cosa jutjada formal de la resolució impugnada.

En determinats casos, el legislador ha previst que juntament amb el que és propi de tot recurs (suspendre la fermesa) se suspenguin, a més, els efectes jurídics propis de la resolució que s'impugna; és el conegut com a **efecte suspensiu**. Requereix previsió legal específica per a això.

4.4. Classes de recursos

De les moltes classificacions existents, ens circumscrivim a esmentar les dues que es consideren més útils.

4.4.1. Recursos ordinaris i extraordinaris

Són recursos ordinaris els que es poden interposar sense limitació quant a les resolucions recurribles i els motius al·legables. El recurs ordinari tipus és el d'apel·lació i el de reforma. Extraordinaris són el de cassació i queixa.

4.4.2. Recursos devolutius i no devolutius

Són recursos devolutius els que ha de resoldre un òrgan diferent del que va conèixer la resolució objecte del recurs i superior a aquest òrgan.

Recurs devolutiu

Els recursos devolutius són l'apel·lació, cassació i queixa.

Els recursos no devolutius són resolts pel mateix òrgan que va dictar la resolució recorreguda.

Recurs no devolutiu

Un recurs no devolutiu és el de reforma.

4.5. Disposicions generals dels recursos: característiques generals; regles de còmput; requisits en casos especials i desistiment dels recursos

Com a característiques generals s'exigeixen:

a) L'existència de gravamen en el sentit assenyalat, això és, com a perjudici arran de la resolució que es recorre.

b) La constitució del dipòsit a recórrer s'exigeix per a l'admissió de tots els recursos en l'ordre civil excepte per a la del recurs de revisió i sempre que s'interposin per escrit (Disp. ad. 15a. LOPJ).

La quantia del dipòsit depèn de dues variables: el tipus de recurs i que la resolució posi fi al procés impedint-ne la continuació.

1) Si la resolució que es recorre posa fi al procés impedint-ne la continuació es dipositaran: 30 euros (recurs de queixa) o 50 euros (recurs d'apel·lació, rescissió de sentència ferma a instàncies del rebel; infracció processal i revisió) (Disp. ad. 15a.,1,3 LOPJ).

2) Si no posen fi al procés ni n'impedeixen la continuació el dipòsit serà de 25 euros, i correspondrà igual quantitat quan es recorrin en revisió les resolucions dictades pel secretari judicial.
Queden exclosos del dipòsit: el recurs de reposició previ al recurs de queixa i els que interposin el Ministeri Fiscal, l'Estat i les comunitats autònomes.

La resolució de què es tracti indicarà la necessitat de constituir el dipòsit i no s'admetrà a tràmit cap recurs el dipòsit del qual no estigui constituït, i es concediran dos dies per a l'esmena en cas d'omissió o error (disp. ad. 15a.7 LOPJ).

El dipòsit únicament s'haurà de consignar per a la interposició de recursos que s'hagin de tramitar per escrit.

Així mateix, per a la interposició de recursos contra resolucions dictades pel Jutge o Tribunal que no posin fi al procés ni n'impedeixin la continuació en qualsevol instància serà necessària la consignació com a dipòsit de 25 euros. El mateix import haurà de consignar qui recorri en revisió les resolucions dictades pel secretari judicial.

L'admissió del recurs necessitarà que, en interposar-se el mateix si es tracta de resolucions interlocutòries, a la presentació del recurs de queixa, en presentar la demanda de rescissió de sentència ferma en la rebel·lia i revisió, o en anunciar-se o preparar-se el mateix en els altres casos, s'hagi consignat en l'oportuna entitat de crèdit i en el compte de dipòsits i consignacions obert a nom del

jutjat o del tribunal, la quantitat objecte de dipòsit, que haurà de ser acreditada. El secretari verificarà la constitució del dipòsit i en deixarà constància en les actuacions.

Si el recurrent hagués incorregut en defecte, omissió o error en la constitució del dipòsit, es concedirà a la part el termini de dos dies per a l'esmena del defecte, amb aportació en el seu cas de documentació acreditativa.

En el cas de no efectuar-lo, es dictarà una interlocutòria que posi fi al tràmit del recurs, o que inadmeti la demanda, i quedarà ferma la resolució impugnada.

El dipòsit pretén actuar, per una part, com a instrument dissuasiu de la temeritat a l'hora de recórrer, de manera que un cop resolt el recurs el dipòsit es tornarà si s'estima convenient de manera total o parcial, en tant que la pèrdua del recurs porta la del dipòsit. Per altra part, el dipòsit vol contribuir a sostenir el dret a la justícia gratuïta, la modernització de la justícia i de l'Administració de Justícia en les CA que han assumit aquestes competències, per la qual cosa les quantitats recaptades es destinen als fins citats (Disp. ad. 15a., 10 i 11 LOPJ).

El *còmput del termini per a recórrer* s'estableix en l'art. 448.2 LEC amb caràcter general per a tots els recursos. Es comptarà des del dia següent al de la notificació de la resolució que es recorri, o, si escau, a la notificació del seu aclariment o de la denegació d'aquesta.

L'art. 449 LEC determina, finalment, *requisits del recurs en casos especials*, com en els casos de condemna a indemnitzar els danys i perjudicis derivats de la circulació de vehicles de motor, on s'ha d'acreditar haver constituït dipòsit de l'import de la condemna (art. 449.3 LEC). O en els processos de condemna al pagament de les quantitats degudes per un propietari a la comunitat de veïns, que necessitarà acreditar haver satisfet o haver estat consignada la quantitat líquida deguda (art. 449.4 LEC).

4.5.1. El desistiment dels recursos

A diferència del desistiment en primera instància, és un acte processal del recurrent pel qual demana que es posi fi al recurs que ell mateix va interposar, fet que provoca l'aixecament de la suspensió de la cosa jutjada i, per consegüent, la fermesa de la resolució impugnada. Per tant, no es pot iniciar un procés posterior amb el mateix objecte (art. 450.1 LEC).

Si són diversos recurrents, i només algun desisteix, la resolució recorreguda no serà ferma en virtut del desistiment, però es consideraran abandonades les pretensions d'impugnació que siguin exclusives de qui hagi desistit (art. 450.2 LEC).

5. El recurs de reposició

És un recurs ordinari, no devolutiu la decisió del qual s'atribueix al mateix òrgan que va dictar la resolució recorreguda: secretari judicial o tribunal civil. Manca d'efecte suspensiu ("es portarà a terme el que s'hagi acordat" en la resolució impugnada) (art. 451.3 LEC). I es presenta contra les diligències d'ordenació i decrets no definitius del secretari judicial i les providències i interlocutòries no definitives dictats pels tribunals (art.451.1 i 2 LEC).

5.1. Interposició

És necessari que es compleixin dos requisits en la interposició del recurs:

- el termini per a presentar el recurs és de cinc dies;
- el recurrent haurà d'expressar la infracció en què la resolució hagi incorregut.

5.2. Admissió

Admès el recurs de reposició per part del secretari judicial, les altres parts tenen un termini de cinc dies per a impugnar-lo per escrit. Transcorregut aquest termini d'impugnació si no es compleixen els requisits s'inadmetrà mitjançant providència la reposició interposada davant providència i interlocutòries no definitius, i mitjançant un decret que es pot recórrer directament en revisió la formulada contra diligències d'ordenació i decrets no definitius (art. 452.2 de la LEC).

5.3. Resolució, efectes i recursos

L'art. 454 de la LEC estableix que "tret dels casos en els quals sigui procedent el recurs de queixa, contra la interlocutòria que resol el recurs de reposició contra resolucions judicials no tindrà cabuda cap recurs, sense perjudici de reproduir la qüestió objecte de la reposició en recórrer, si fos procedent, la resolució definitiva".

Contra el decret que resol la reposició de resolucions no judicials tampoc no pot tenir lloc cap recurs, sense perjudici de reproduir la qüestió en recórrer la resolució definitiva en la primera audiència davant del tribunal després de la presa de decisió o, si no fos possible, abans de la que es dicti resolució definitiva perquè es resolgui amb ella (art. 454bis,1 LEC).

6. Recurs de revisió

Recurs ordinari que procedeix contra els decrets dels secretaris per mitjà dels quals es posa fi al procediment o se n'impedeix la continuació o en els casos en els quals es prevegi així exactament (art. 454 bis, 2 i 3 *in fine* LEC).

Manca d'efectes suspensius i no es pot actuar en sentit contrari al resolt (art. 454 bis, 2 LEC).

6.1. Interposició

En un termini de cinc dies, mitjançant escrit i assenyalant la infracció que es recorre.

6.2. Admissió

Correspon al secretari judicial mitjançant diligència d'ordenació. En la mateixa concedirà les altres parts personades un termini comú de cinc dies per a impugnar-lo. Si no es compleixen els requisits el tribunal ho inadmetrà mitjançant providència (art. 454 bis, 2, 2a. LEC). Contra les resolucions admetent o inadmetent no es pot interposar ca recurs.

6.3. Resolució, efectes i recursos

El tribunal resoldrà mitjançant una interlocutòria en cinc dies. Contra la interlocutòria només es pot interposar un recurs d'apel·lació quan posi fi al procediment o n'impedeixi la continuació (art. 454 bis, 3 LEC).

7. Recurs d'apel·lació

7.1. Apel·lació i segona instància

No hi ha segona instància sense apel·lació. El recurs d'apel·lació obre la segona instància. Totes dues afirmacions, tot i ser certes, no han de comportar l'error inveterat d'assimilar-les sostenint que tota apel·lació comporta una segona instància. En altres termes: el recurs d'apel·lació no condueix sempre a l'obertura d'una segona instància, com tampoc no succeeix en el procés d'execució, ni en determinats supòsits del procés declaratiu, encara que aquesta sigui la regla general (apel·lació només contra la interlocutòria o sentència que posa fi al procés). Paral·lelament, l'apel·lació és possible contra les interlocutòries que acorden la suspensió del procés civil per prejudicialitat penal o civil[76], o les que deneguin diligències preliminars[77].

(76) Art. 41 i 43 LEC

(77) Art. 258.2 i 260.4 LEC

En intervenir-hi dos òrgans jurisdiccionals diferents –el de la resolució recorreguda i el que ha de resoldre–, es denomina **tribunal *a quo*** el primer i **tribunal *ad quem*** el segon.

Els recursos devolutius són l'apel·lació i la queixa, entre els ordinaris; i el d'infracció processal i de cassació, entre els extraordinaris.

7.2. El recurs d'apel·lació en la LEC

El recurs d'apel·lació és un recurs ordinari i devolutiu que és procedent contra les sentències dictades en tota classe de judici, actuacions definitives i aquells altres que la llei assenyali expressament[78].

(78) Art. 455 LEC

D'aquesta manera, és procedent:

- contra les sentències que posen fi al procés en primera instància;
- les interlocutòries definitives, és a dir, les resolucions que posen fi a les actuacions d'una instància abans que conclogui la seva tramitació ordinària[79];
- les interlocutòries no definitius que la llei assenyala expressament[80].

(79) Art. 206.2.2a LEC
Els que estimen absència de pressupòsits processals; els que donen lloc a acabament anticipat del procés, etc.

(80) Art. 41.2 i 43.2 LEC
Per exemple, la interlocutòria que acorda la suspensió del procés per prejudicialitat.

Contra la interlocutòria que resol un recurs de reposició no es pot interposar una apel·lació directa, però la part pot reproduir la qüestió objecte de reposició en recórrer la sentència definitiva.

7.3. Efectes del recurs d'apel·lació

L'efecte comú de qualsevol recurs és suspendre la fermesa de la resolució i, simultàniament, deixar en suspens la competència del tribunal *a quo* per a continuar actuant sobre aquest procés, llevat que s'hagi sol·licitat i obtingut l'execució provisional de la resolució recorreguda[81].

(81) Art. 456 LEC

L'article 456.2 LEC assenyala que l'apel·lació no té efectes suspensius. Si la recorreguda és una resolució desfavorable en primera instància, en realitat no hi ha cap pronunciament per executar. Quan es tracta d'una resolució de primera instància favorable, caldrà atenir-se al que s'ha sol·licitat i resolt sobre l'execució provisional[82].

(82) Art. 524 i següents de la LEC

7.4. Especificitats del recurs d'apel·lació en la LEC: les al·legacions en segona instància i la celebració de prova en segona instància

La configuració mixta de la nostra segona instància presenta dues característiques especials, que són:

1) Tractar-se d'una apel·lació limitada.

2) Comprendre qüestions processals. Això obliga a desglossar l'anàlisi en dos aspectes diferents: l'objecte de la segona instància, que comprèn, al seu torn, les al·legacions, el seu objecte i naturalesa, i l'existència excepcional de prova en segona instància.

7.4.1. L'objecte processal en segona instància

L'objecte en segona instància és delimitat per les al·legacions objecte de recurs i, si escau, a més, pel contingut de la impugnació independent. Aquest objecte sotmès pot variar segons que recorri només una part, les dues o l'apel·lat formuli impugnacions independents. Vegem-ho.

Al·legacions en segona instància. Oposició a l'apel·lació i al·legacions o impugnacions independents

D'acord amb l'article 456 LEC les al·legacions de qui recorre marquen el límit objectiu del recurs d'apel·lació sense que es modifiqui la *causa petendi* formulada en la instància. Aquestes al·legacions es formulen inicialment en l'escrit d'interposició[83]; ara bé, poden no ser les úniques.

(83)Art. 458 LEC

En efecte, s'ha de traslladar l'escrit d'interposició al fins ara recorregut perquè, o bé s'oposi a l'apel·lació, o bé formuli impugnació independent per la seva part. Si impugna independentment, es converteix respecte d'aquesta última en apel·lant i l'apel·lant primitiu (anomenat *apel·lant principal*) en apel·lat[84]. Aquesta impugnació independent integra, també, l'objecte del procés en segona instància, incorpora un objecte contingent que amplia l'objecte inicial i produeix importants efectes en la prohibició de *reformatio in peius*[85], tal com veurem.

(84)Art. 461 LEC

(85)Art. 465.4 LEC

En la hipòtesi que el recorregut només s'hi oposi, no s'amplia l'objecte del procés. Qui s'oposa només persegueix que l'apel·lació acabi per entendre-la infundada. Qui impugna independentment cerca que aquesta continuï però no per a pronunciar-se sobre el perjudici que legitima l'apel·lant principal sinó perquè es faci, a més, sobre el que ell mateix inclou en aquesta impugnació.

Al·legacions de fons i al·legacions processals

L'apel·lació es va concebre originàriament per al tractament de les qüestions de fons, i es va reservar al camp de les nul·litats les qüestions processals. A partir del segle XIX, no obstant això, es va admetre que l'apel·lació podia servir per al control de la legalitat en la tramitació processal, circumstància que avui perviu en el nostre procés.

1) Al·legacions processals

Qui formula les al·legacions posa de manifest la infracció d'una norma o garantia processal en la primera instància; circumstància que es pot haver produït: en la tramitació o en la sentència. Aquesta diferència provoca efectes diversos.

- Infraccions processals produïdes en la tramitació.

Amb caràcter inicial, l'article 459 LEC exigeix acreditar haver denunciat la infracció oportunament; a partir d'aquí, cal diferenciar entre infraccions processals que originen la nul·litat radical de les actuacions i les que no.

En el primer cas (nul·litat radical), el tribunal ho ha de declarar així mitjançant provisió, i retornen les actuacions a l'estat en el qual es trobaven quan es va cometre la infracció. Si, al contrari, el vici o defecte processal pot ser esmenat

(86)Art. 465.3.II LEC

en la segona instància, no se'n declara la nul·litat, i es procedeix a l'esmena, i posteriorment es dicta sentència sobre el fons previ, si escau, s'escolten les parts i es practica la prova admissible[86].

- Si la infracció processal es va produir en la sentència de primera instància, es revoca la sentència apel·lada i es resol la qüestió o qüestions que van ser objecte del procés[87].

(87)Art. 465.2 LEC

2) Al·legacions de fons

Resoldre les al·legacions de fons correspon al concepte originari de *recurs*, és a dir, revisar el que s'ha decidit sobre el fons. Amb tot, la configuració de la LEC presenta la peculiaritat de limitar l'objecte de la segona instància, o bé quant a les al·legacions exposades en l'escrit d'interposició, o bé si s'hi afegeixen les incloses en l'escrit d'impugnació independent de l'apel·lat primitiu.

7.4.2. La prova en segona instància

La configuració del nostre recurs d'apel·lació no constitueix una segona instància, tal com s'ha vist, i exclou inicialment la prova. Excepcionalment, tanmateix, la Llei d'enjudiciament civil preveu aquesta eventualitat en els supòsits següents:

1) Quan s'aportin documents que es trobin en algun dels casos previstos en l'article 270 LEC i concordants[88].

(88)Documents de data posterior a la demanda; documents coneguts després de la demanda, etc.

2) Quan es demani la pràctica de la prova denegada indegudament en la primera instància, sempre que s'intentés la reposició de la resolució denegatòria o es formulés la protesta corresponent.

3) Quan se sol·liciti la pràctica de la prova proposada i admesa en la primera instància, que no s'hagués pogut practicar, ni com a diligència final, a excepció que aquest fet sigui imputable a qui la sol·licita.

4) Quan es demani una prova sobre fets rellevants per a la decisió del plet ocorreguts després del començament del termini per a dictar sentencia en primera instància, o fins i tot abans d'aquest termini, si la part justifica que va conèixer el fet posteriorment.

5) Quan ho sol·liciti el demandat rebel, personat en la segona instància, sempre que ho hagi estat amb caràcter involuntari.

El primer supòsit limita la prova al mitjà, és a dir, només la documental en els casos proposats.

El cas **5)** permet tot mitjà de prova.

Els punts **2)** a **4)** permeten només els mitjans en els quals concorrin les circumstàncies esmentades: haver estat denegats indegudament, no haver-se pogut practicar tot i haver estat proposada o admesa, o versar sobre fets rellevants que no es van conèixer o sobre els quals no es va poder proposar prova.

7.5. Procediment

7.5.1. Tribunal competent

L'article 455.2 LEC estableix que han de conèixer el recurs d'apel·lació:

- Els jutjats de primera instància, quan les resolucions apel·lables hagin estat dictades pels jutjats de pau del seu partit[89].

(89)Art. 47 LEC

- Les audiències provincials, quan les resolucions apel·lables hagin estat dictades pels jutjats de primera instància de la seva circumscripció[90].

(90)Art. 82.2.4 LOPJ

L'atribució d'aquesta competència no impedeix que la preparació i la interposició del recurs es faci davant del tribunal *a quo*[91].

(91)Art. 457 i 458 LEC

7.5.2. Tramitació

En termes generals, es poden distingir dues parts: la que es fa davant del tribunal *a quo*[92]: preparació, admissió, interposició, i oposició i impugnació independent; i la que transcorre davant del tribunal *ad quem*[93]: vista, si escau, i resolució.

(92)Qui va conèixer la resolució recorreguda.

(93)Qui resol el recurs.

1) Preparació del recurs

S'ha de fer en el termini de cinc dies, a comptar de l'endemà de la notificació de la resolució. Consisteix en la presentació d'un escrit en el qual haurà de constar:

- la cita de la resolució apel·lada;
- la voluntat de recórrer;
- l'expressió dels pronunciaments que s'impugnen[94].

(94)Art. 457.1 LEC

2) Admissió

El tribunal *a quo* examina el termini i la resolució recorreguda, i es pronuncia en un possible doble sentit:

- Inadmetre el recurs mitjançant una interlocutòria contra la qual es pot interposar un recurs de queixa[95].

(95)Art. 457.3 LEC

- Admetre el recurs, aquesta vegada mitjançant provisió, en la qual simultàniament se cita el recurrent perquè en el termini de vint dies interposi el recurs.

Contra aquesta provisió no es pot interposar cap recurs, sense perjudici que la part recorreguda pugui al·legar la inadmissibilitat en l'oposició al recurs[96].

(96)Art. 457.2 i 4 LEC

3) Interposició

S'ha de fer en el termini de vint dies. Comprèn les al·legacions en què es basa la impugnació, és a dir:

- la infracció eventual de normes que contenen garanties processals (recordeu, tant les produïdes en la tramitació, com les comeses en dictar la sentència de primera instància), i/o

- les que contenen les normes materials o de fons, tant si fan referència a qüestions de fet com a qüestions de dret.

Si aquest escrit no es presenta, l'article 458 LEC disposa que s'ha d'entendre desert el recurs i s'ha d'aixecar la suspensió de la cosa jutjada, que esdevé la resolució ferma.

4) Oposició al recurs i impugnació de la sentència

Es trasllada de l'escrit d'interposició a les altres parts, a qui se cita perquè en deu dies presentin un escrit d'oposició i, si escau, d'impugnació independent.

5) Oposició a la impugnació independent

En la hipòtesi d'impugnació independent s'ha de traslladar aquesta impugnació a l'apel·lant principal, que disposa de deu dies per a manifestar el que consideri *convenient*[97].

(97)Art. 461.4 LEC

6) Remissió de les actuacions

Una vegada interposat el recurs i presentat, si escau, l'escrit d'oposició o impugnació, el tribunal *a quo* n'ordena la remissió al tribunal *ad quem*, amb citació de les parts per termini de 30 dies[98].

(98)Art. 463.1 LEC

Si s'ha sol·licitat l'execució provisional, a l'òrgan de primera instància queda el testimoni corresponent. Si l'execució provisional se sol·licita quan ja s'han remès les actuacions, el sol·licitant haurà d'obtenir prèviament aquest testimoni[99].

(99)Art. 463.2 LEC

7) Celebració eventual de vista i termini per a dictar sentència

D'acord amb l'article 464 de la LEC es dedueix clarament que la celebració de vista no es preveu com a necessària ni consubstancial. Es pot, per tant, diferenciar entre els punts següents:

- S'ha de celebrar vista en els únics supòsits en els quals s'ha proposat i admès la prova; ho ha sol·licitat expressament alguna de les parts i el tribunal ho ha valorat com a necessari, o el tribunal d'ofici així ho ha estimat. En aquest cas, es disposa de deu dies per a presentar algun document o proposar alguna prova, s'acorda el que escaigui sobre la seva admissió i, si s'ha de practicar prova, s'ha d'assenyalar dia i hora a aquest efecte. La vista se celebra segons el que s'ha disposat per al judici verbal[100]. En un termini de deu dies s'ha de dictar la sentència.

(100)Art. 464 LEC

- Si no s'ha proposat prova o tota la proposta ha estat inadmesa, el tribunal pot acordar la no-celebració de la vista, i es disposa d'un mes per a dictar sentència[101].

(101)Art. 464.2 LEC

7.5.3. La sentència en segona instància. Congruència i prohibició de *reformatio in peius*

La congruència en segona instància es parangona amb la delimitació especial de l'objecte del procés en aquesta segona instància, a partir de les al·legacions presentades en el recurs d'apel·lació i eventualment l'existència d'al·legacions independents de l'apel·lat.

Sobre aquest aspecte es projecta la prohibició de *reformatio in peius*, és a dir, el principi en virtut del qual l'exercici del recurs no pot perjudicar per si mateix qui l'interposa. O expressat en termes més gràfics: qui recorre no es pot veure privat del que ja va obtenir en primera instància.

Juntament amb això, la circumstància de poder interposar apel·lació en consideració a vicis processals o vicis de fons obliga a diferenciar la congruència, o més aviat, el contingut de la sentència en tots dos supòsits.

1) Sentència que resol sobre al·legacions d'infraccions processals

Tal com s'ha esmentat, la LEC diferencia entre si la infracció es va produir en dictar sentència o en les resolucions interlocutòries:

- Si la infracció processal es va produir en la sentència de primera instància, s'ha de revocar la sentència apel·lada i s'ha de resoldre la qüestió o qüestions que siguin objecte del procés[102].

(102)Art. 465.2 LEC

- Si la infracció es va produir en la tramitació, i la infracció determina la nul·litat radical, el tribunal de segona instància ho ha de declarar així i ha de retornar les actuacions a l'estat en el qual es trobaven quan la infracció es va cometre. Si no es presenta aquesta nul·litat radical o, el que és el mateix, si es tracta d'un vici esmenable en segona instància, així s'ha de fer, i seguidament s'ha de dictar sentència sobre el fons, amb l'audiència i pràctica de prova prèvies, si escau[103].

(103)Art. 465.4.II i III LEC

2) Sentència sobre el fons en segona instància

La sentència que es dicti en segona instància s'haurà de pronunciar exclusivament sobre els punts i les qüestions plantejats en l'escrit d'interposició de recurs (de qualsevol de les parts perjudicades per la resolució de primera instància) i, si escau, en l'escrit d'impugnació[104] independent.

(104)Art. 465.5 LEC

La sentència ha de ser exhaustiva i congruent[105]. A més d'integrar en aquest aspecte el contingut de l'article 216 i següents de la LEC, s'han de tenir presents les consideracions següents:

(105)Art. 218 LEC

- Que els pronunciaments es limitin no a l'objecte determinat en la demanda de primera instància, sinó als pronunciaments de la primera instància que van ser recorreguts.

- Així mateix, respecte de l'objecte plantejat per l'apel·lat en l'escrit d'oposició, la congruència és marcada per allò a què s'oposi i formuli com a impugnació de la resolució en allò que li sigui desfavorable[106].

(106)Art. 461.1 if LEC

- La sentència d'apel·lació no pot perjudicar qui recorre[107].

(107)Prohibició de *reformatio in peius*

8. Els recursos extraordinaris en el sistema processal civil

Els recursos extraordinaris, i particularment el més rellevant entre ells, el recurs de cassació, compleixen les característiques pròpies de tot recurs extraordinari: limitació de motius que limiten el coneixement de l'òrgan *ad quem*, i limitació, així mateix, de resolucions contra les quals és possible la seva interposició.

Històricament, i aquesta referència serveix també per a situar-nos davant el fenomen dels recursos extraordinaris en general, el recurs de cassació té una finalitat política de control dels tribunals (dependents del monarca) per part dels assemblearis de la Revolució Francesa. Aquesta finalitat nomofilàctica[108] i defensar la norma exclouen, almenys en aquesta primera fase, una finalitat de protecció dels drets del concret justiciable. El *ius constitutionis* predomina clarament sobre el *ius litigatoris*. De fet, si el tribunal de cassació aprecia que la sentència recorreguda ha infringit la llei, l'ha de cassar[109] i reexpedir al tribunal perquè resolgui de conformitat amb la interpretació recta de la llei.

[108] Garantir, en definitiva, que el jutge sigui realment "la boca de la llei".

[109] *Casser*: 'trencar'

Des d'un punt de vista general, del recurs de cassació s'han predicat tres possibles finalitats: la protecció del *ius litigatoris*, dels drets en interès de les parts, i la protecció del *ius constitutionis*, que se subdivideix, al seu torn, en dos, defensa objectiva de l'ordenació i creació de jurisprudència.

El recurs de cassació continua tenint avui una orientació discutida, de manera que limitarem l'anàlisi a la regulació positiva, en l'espera d'una reforma en profunditat ja anunciada.

8.1. El recurs extraordinari per infracció processal

Recurs devolutiu i extraordinari que escau contra determinades sentències de segona instància dictades per les audiències provincials, perquè el recurrent entén que es va cometre una infracció processal de les estimades legalment.

La competència de la Sala Primera del Tribunal Suprem presenta les notes característiques següents.

8.1.1. Resolucions recurribles

Sentències i interlocutòries dictades per les audiències provincials que posin fi a la segona instància, sempre que s'hagi infringit una norma processal, segons els motius estimats que s'estableixen en l'article 469 LEC.

8.1.2. Motius

Se cenyeixen als assenyalats en l'article 469.1 LEC, és a dir:

- Infracció de les normes sobre jurisdicció i competència objectiva o funcional.
- Infracció de les normes processals reguladores de la sentència.
- Infracció de les normes legals que regeixen els actes i garanties del procés, quan la infracció determini la nul·litat de conformitat amb la llei o hagi pogut produir indefensió.
- Vulneració, en el procés civil, de drets fonamentals reconeguts en l'article 24 CE.

L'elenc en aquest cas s'amplia notablement, des del dret a la tutela judicial efectiva i tots els que el TC hi ha integrat, fins al dret a un procés sense dilacions indegudes, el dret a utilitzar tots els mitjans de prova pertinents per a la defensa, etc.

8.1.3. Pressupòsits d'admissibilitat

Amb caràcter general l'article 469.2 LEC requereix que s'hagi denunciat la vulneració en primera o segona instància, si és possible, i si es tractava d'un defecte esmenable, que s'hagi intentat així mateix l'esmena en el seu moment.

8.1.4. Procediment

El desenvolupament es divideix en dues fases, una de preparació i interposició davant del tribunal *a quo* i una altra d'admissió, substanciació i decisió davant el tribunal *ad quem*.

Preparació

Té lloc davant l'òrgan que va dictar la resolució que es vol recórrer. En el termini de cinc dies des que es va notificar la resolució, s'haurà de presentar l'escrit, en el qual n'hi haurà prou amb identificar la resolució recorreguda, justificar haver presentat el recurs dins el termini, enunciar els motius del recurs (succintament, ja que després s'hauran de desenvolupar en la interposició) i acreditar la denúncia de la infracció en instàncies anteriors si va ser possible, i també haver-ne procurat, si escau, l'esmena.

Si el secretari judicial entengués que es compleixen tals requisits, tindrà per preparat el recurs. En cas contrari, el posarà en coneixement del Tribunal perquè es pronunciï sobre la preparació.

Si el Tribunal entén que es compleixen dictarà providència tenint-lo per preparat; en el cas contrari, dictarà interlocutòria denegant-la contra el qual únicament podrà interposar-se recurs de queixa.

Contra la diligència d'ordenació o providència en la qual es tingui per preparat el recurs, la part recorreguda no podrà interposar cap recurs, però podrà oposar-se a l'admissió del recurs extraordinari per infracció processal en comparèixer davant del Tribunal Superior de Justícia (art. 470 LEC).

Interposició

També davant l'òrgan que va dictar la resolució recorreguda i en els vint dies següents a considerar preparat el recurs, s'haurà de presentar l'escrit d'interposició[110]. Hi han de constar raonadament:

(110)Art. 471 i 472 LEC

- Els motius en què es fonamenta i com van influir les infraccions en el resultat del procés.
- La sol·licitud de la pràctica de prova que estimi imprescindible per a demostrar la infracció.
- La sol·licitud de vista, si escau.

L'AP disposa de cinc dies per a remetre les actuacions originals a la Sala Primera del TS, amb citació de les parts davant d'aquesta per un termini de 30 dies. El transcurs dels 20 dies sense que s'interposi el recurs, determina que el secretari judicial declari desert[111].

(111)Art. 471.III LEC

Admissió

Ja davant de l'òrgan *ad quem*, una vegada rebudes les actuacions, se'n resol l'admissió o inadmissió[112].

(112)Art. 473 LEC

La inadmissió és procedent per les mateixes causes que haurien determinat el mateix davant del tribunal *a quo*; és a dir, la falta d'algun dels requisits establerts en els articles 467, 468 i 469 LEC. Juntament amb aquestes s'introdueix una altra causa específica que faculta el tribunal per a fer un examen preliminar de la viabilitat del recurs, de manera que el pugui inadmetre si aprecia que no pot donar lloc a una sentència estimatòria[113].

(113)Art. 473.2.2n. LEC

Substanciació

Es distingeix en aquesta fase una actuació imprescindible, les al·legacions de les parts i, una altra d'eventual, la vista i pràctica de prova.

- Al·legacions (oposició). Les altres parts del procés hauran d'efectuar les seves al·legacions un cop transcorreguts 20 dies des del lliurament de la còpia

(114)Art. 474 LEC

de l'escrit d'interposició. És el moment per a manifestar-se sobre els motius, les causes d'inadmissibilitat no rebutjades ja pel tribunal i la sol·licitud de vista i prova, si escau. La forma d'aquestes al·legacions s'articula mitjançant l'escrit d'oposició[114].

- Eventual vista i prova. Correspon al tribunal decidir la necessitat de la vista en consideració a una millor impartició de justícia. Només queda fora d'aquesta valoració, el supòsit en el qual s'hagi admès la pràctica de proves proposades per les parts[115]. La vista se celebra en els trenta dies següents i es desenvolupa pel que s'ha disposat per als judicis verbals[116].

(115)Art. 475.2 LEC

(116)Art. 457.3 LEC

Decisió. Sentència i efectes

Es resol en els vint dies posteriors a la celebració de la vista o al dia assenyalat per a votació o decisió. El seu contingut i efectes varien segons que s'estimi o desestimi i, en el primer cas, segons el motiu que s'aculli.

- Si la sentència és desestimatòria, s'hauran de tornar les actuacions al tribunal *a quo* i la sentència esdevé ferma.

(117)Art. 476.2.III LEC

- Entre les sentències estimatòries es pot discriminar entre els motius relatius a jurisdicció i competència, que han de ser examinats i decidits en primer lloc, i els altres, que només han de ser examinats si es desestimen els anteriors. Al seu torn, dins de les infraccions de normes de jurisdicció o competència objectiva, funcional o territorial en cas de normes imperatives, es distingeix:
  - Si la infracció va consistir a actuar amb falta de jurisdicció o de competència; en aquest cas, la sala declara la nul·litat de tot l'actuant, cassa la sentència, de manera que queda fora de perill el dret de les parts a exercir les pretensions que corresponguin.

  - Si la infracció va consistir a haver apreciat erròniament aquesta falta de jurisdicció o competència, la Sala torna les actuacions i ordena al tribunal competent que continuï el procediment[117].

- Si la sentència és estimatòria, per qualsevol altre dels motius, es retrotreuen les actuacions a l'estat i moment en què es va cometre la infracció.

8.2. El recurs de cassació

Recurs devolutiu i extraordinari que escau contra determinades sentències dictades en segona instància per les audiències provincials, perquè el recurrent entén que en la sentència el tribunal ha comès un error de dret en resoldre l'objecte del procés.

8.2.1. Competència

És atribuïda a la Sala Primera del Tribunal Suprem, llevat que correspongui als tribunals superiors de justícia, en els supòsits que l'Estatut d'autonomia corresponent així ho hagi previst, es tracti de sentències d'audiències provincials de la seva demarcació i el recurs es fonamenti, exclusivament o juntament amb altres motius, en la infracció de normes del dret propi de la CA.

8.2.2. Resolucions recurribles

Se circumscriuen a les sentències dictades per les audiències provincials en segona instància[118]; sempre que, a més:

[(118)]Art. 477.2 LEC

- S'hagin dictat en processos que tenien com a finalitat la tutela civil de drets fonamentals, excepte els que reconeix l'article 24 CE.

L'exclusió dels drets de l'article 24 CE es correspon amb la seva tutela mitjançant el recurs per infracció processal.

- La quantia de l'assumpte excedeixi els 150.000 euros.

- La resolució presenti interès cassacional.

Aquest és el motiu essencial per a accedir a la cassació. La concurrència d'aquest interès no és una cosa que el legislador deixi a la discrecionalitat dels tribunals, sinó que ho reconeix expressament en els casos següents:

- Quan la sentència recorreguda s'oposi a doctrina jurisprudencial del TS o resolgui punts o qüestions sobre els quals hi hagi una jurisprudència contradictòria de les audiències provincials.

- Quan la sentència recorreguda apliqui normes que no fa més de cinc anys que estan en vigor, sempre que en aquest últim cas, no hi hagués doctrina jurisprudencial del TS relativa a normes anteriors d'un contingut igual o similar.

Si es tracta d'un recurs de cassació que hagi de conèixer un TSJ, l'interès cassacional es presenta, així mateix, si la sentència s'oposa a la doctrina jurisprudencial o no hi ha cap doctrina del TSJ sobre les normes de dret específic de la CA.

8.2.3. Motiu del recurs

L'article 477.1 LEC preveu un únic motiu del recurs.

Article 477.1 LEC

"[...] la infracció s'haurà de fonamentar en la infracció de normes aplicables per a resoldre les qüestions objecte del procés."

8.2.4. Procediment

Amb una tramitació pràcticament idèntica a la del recurs per infracció de procediment, l'única diferència és la falta de prova en el recurs de cassació.

Preparació

En el termini de cinc dies des de la notificació de la resolució es presenta un escrit, amb signatura d'advocat i procurador, davant de la mateixa audiència provincial[119].

(119)Art. 479.1 LEC

El contingut de l'escrit és, com el d'infracció processal, succint, ja que es limita a exposar la concreta causa que al·lega:

Si el secretari judicial entengués que es compleixen els requisits, tindrà per preparat el recurs. En cas contrari, el posarà en coneixement del Tribunal perquè es pronunciï sobre la preparació.

Si el Tribunal entén que es compleixen dictarà providència tenint-lo per preparat; en cas contrari, dictarà interlocutòria denegant-la contra el que únicament podrà interposar-se recurs de queixa.

Contra la diligència d'ordenació o providència en la qual es tingui per preparat el recurs de cassació, la part recorreguda no podrà interposar cap recurs, però podrà oposar-se a l'admissió del recurs en comparèixer davant del tribunal de cassació (art. 480 LEC).

Interposició i remissió de les actuacions

En el termini de vint dies des que es doni per preparat el recurs, s'ha de presentar un escrit d'interposició davant del tribunal *a quo*. En aquest escrit s'ha d'efectuar tot el raonament sobre la concurrència de causes de cassació, i també sol·licitar, si escau, la celebració de vista.

Si transcorre el termini sense que s'hagi presentat un escrit d'interposició, el secretari judicial el declara desert, i s'imposen les costes, si escau.

Presentat en temps i forma, l'AP disposa de cinc dies per a remetre les actuacions al tribunal que n'ha de decidir l'admissió.

Admissió del recurs

Un cop rebudes les actuacions pel tribunal *ad quem*, és possible diferenciar una doble actuació.

En primer lloc, l'article 484 LEC determina que la sala ha d'examinar la seva competència, abans de pronunciar-se sobre l'admissibilitat. En cas de no considerar-se competent, amb l'audiència prèvia de les parts i en el termini de deu dies, acorda la remissió de les actuacions i cita les parts, en uns altres deu dies, davant la sala que estimi competent.

En segon lloc, o si s'estima competent, passa al judici sobre l'admissió del recurs. La LEC assenyala fins a quatre causes d'inadmissió:

1) Si malgrat haver-se donat per preparat el recurs, la sentència no és recurrible o hi concorre qualsevol altre defecte de forma en la preparació.

2) Si l'escrit d'interposició no compleix els requisits establerts.

3) Si l'assumpte no assoleix la quantia requerida o no presenta un interès cassacional.

4) En els casos de recurs davant del TSJ, si aquest considera que ha fixat doctrina sobre la norma que s'al·lega com a infringida o sobre una altra d'anterior d'un contingut similar.

Si la Sala entén que es pot presentar alguna de les causes d'inadmissió esmentades, ho ha de posar de manifest a les parts, que disposen de deu dies per a formular al·legacions. Quan després d'aquest tràmit mantingui el seu judici, haurà de dictar una interlocutòria en què es declari l'existència d'aquesta causa d'inadmissió i la fermesa de la resolució recorreguda. La inadmissió pot ser parcial, en consideració a algun dels motius, però no tots.

La interlocutòria que resol l'admissió és irrecurrible.

Substanciació

Transcorre en tres fases:

1) les al·legacions de les altres parts;

2) l'eventual celebració de vista, si les parts ho van sol·licitar o si el tribunal ho estima convenient, en el termini de 30 dies a comptar del termini de presentació dels escrits de les altres parts;

3) la decisió sotmesa a un termini de 20 dies comptadors de la vista o del dia assenyalat per a la votació i decisió.

Decisió i efectes

Desestimat el recurs, la sentència esdevé ferma.

Un cop estimat, el seu contingut i efectes varien en consideració al fonament que s'apreciï[120]:

(120)Art. 487 LEC

- Si es consideren infringides normes aplicables al fons per sentències dictades en processos per a la protecció civil de drets fonamentals, o hi ha infracció en plet d'una quantia superior als 150.000 euros, es cassa la sentència en tot o en part, i es comença a conèixer sobre el fons de l'assumpte.

- Si s'estima que la sentència recorreguda s'oposa a la doctrina jurisprudencial anterior del TS, resol punts o qüestions sobre els quals hi ha jurisprudència contradictòria de les AP, o aplica normes amb menys de cinc anys de vigència ja que no hi ha un jurisprudència interpretativa del TS sobre aquesta o normes anteriors similars, la sentència cassa la recorreguda i resol declarant el que correspongui segons els termes en els quals s'hagi produït l'oposició a la doctrina jurisprudencial o la contradicció o divergència de la jurisprudència.

Tant si la sentència estima com si desestima, quan el motiu sigui l'existència d'interès cassacional, haurà d'expressar quina és la línia jurisprudencial correcta.

Els pronunciaments no afecten les situacions jurídiques creades per les sentències, diferents de la impugnada, que s'hagin impugnat[121].

(121)Art. 487.3 LEC

8.3. Substanciació dels recursos extraordinaris quan els litigants d'un mateix plet optin per un recurs diferent

Si bé cap litigant no pot interposar, ni simultàniament ni successivament, un recurs per infracció processal i recurs de cassació, la LEC no impedeix que diferents litigants d'un mateix procés optin cadascun per un tipus divers de recurs extraordinari. En aquest supòsit, la LEC distingeix en funció que el recurs de cassació l'hagi de resoldre el TS o un TSJ[122].

(122)Art. 488 i 489 LEC

8.3.1. Davant del Tribunal Suprem

El recurs extraordinari per infracció processal s'haurà de tramitar preferentment. Això no obstant, la tramitació del recurs de cassació s'inicia i es continua fins que se'n decideixi l'admissió, que queda en suspens. Si el recurs per infracció processal és desestimat, es comunica al TS, que aixeca la suspensió i continua la seva substanciació[123]. Si el recurs per infracció és estimat, el recurs de cassació queda sense efecte[124].

(123)Art. 488.2 LEC

(124)Art. 488.3 LEC

8.3.2. Davant del Tribunal Superior de Justícia

Tots dos recursos s'acumulen, i se substancien i es decideixen en una mateixa resolució. No obstant això, el TSJ només s'ha de pronunciar sobre el recurs de cassació (per vulneració de normes de dret propi de la CA) si prèviament va desestimar el d'infracció processal.

8.4. L'anomenat *recurs* en interès de la llei

Aquest expedient processal, impròpiament denominat *recurs*, es preveu en la llei per tal d'unificar la jurisprudència entorn d'infraccions processals. A partir de l'atribució del recurs extraordinari per infracció processal als diferents TSJ i davant del risc de la falta de criteri unitari, es legitima el MF, el defensor del poble i certes persones jurídiques de dret públic per a recórrer a la Sala Primera del TS a la recerca de la unificació jurisprudencial desitjable.

La impropietat del terme *recurs* es posa de manifest pel fet que la sentència que resol aquest expedient no afecta en cap cas la decisió de la sentència recorreguda. La sentència estimatòria es limita a fixar la doctrina jurisprudencial sobre les qüestions processals objecte del recurs.

8.4.1. Resolucions recurribles

Escau davant les sentències que resolguin recursos extraordinaris per infracció de llei processal, de manera que posa en relleu discrepàncies en la interpretació de normes processals[125].

(125)Art. 490.1 LEC

S'exclouen expressament les sentències que són objecte de recurs d'empara davant del TC.

8.4.2. Legitimació, interposició i substanciació

Es reconeix legitimació al MF, el defensor del poble i les persones jurídiques de dret públic, que, per les activitats que exerceixin i les funcions que tinguin atribuïdes, acreditin interès legítim en la unitat jurisprudencial sobre les qüestions processals objecte del procés[126].

(126)Art. 491 LEC

Quant a la tramitació, es disposa d'un termini d'un any des que es va dictar la sentència més moderna. La interposició s'ha d'efectuar directament davant de la Sala Primera del TS.

A l'escrit d'interposició s'ha d'adjuntar:

- una còpia certificada o d'un testimoni de les resolucions que posin de manifest la discrepància que s'al·legui;
- el certificat del TC que exposi que no s'ha interposat empara contra cap de les resolucions[127].

(127)Art. 491 LEC

Un cop efectuat el trasllat pel secretari judicial als que s'han personat com a parts, disposen de vint dies per a formular al·legacions expressant els criteris jurídics que considerin més fonamentats[128].

(128)Art. 492.3 LEC

8.4.3. Sentència

La resolució que es dicti ha de fixar en la decisió la doctrina jurisprudencial, s'haurà de publicar en el BOE i s'haurà de completar a partir de llavors l'ordenament jurídic; en aquest sentit, vincula tots els jutges i tribunals diferents del TS. En cap cas, tal com s'ha avançat, no afecta les situacions jurídiques creades per les resolucions recorregudes[129].

(129)Art. 493 LEC

9. Recurs de queixa

El recurs de queixa instrumenta la possibilitat de revisar el judici sobre l'admissió o no d'un recurs devolutiu a l'òrgan superior. En la mesura que tots els recursos devolutius s'interposen davant de l'òrgan que va dictar la resolució, si no existeix la queixa, l'òrgan *a quo* seria l'únic que controlaria l'admissibilitat dels recursos interposats davant les seves pròpies resolucions[130].

(130)Art. 494 LEC

Article 494 LEC

Contra les interlocutòries en les quals el tribunal que hagi dictat la resolució denegui la tramitació d'un recurs d'apel·lació, extraordinari per infracció processal o de cassació, es podrà interposar recurs de queixa davant de l'òrgan a què correspongui resoldre el recurs no tramitat. Els recursos de queixa es tramitaran i es resoldran amb caràcter preferent.

No procedirà el recurs de queixa en els processos de desnonaments de finca urbana i rústica, quan la sentència que fos procedent dictar, si escau, cas no tingués la consideració de "cosa jutjada".

La seva tramitació, d'acord amb l'article 495 LEC, és molt senzilla.

Es prepara mitjançant un escrit, en el qual es recorre en reposició a la interlocutòria que va denegar la tramitació del recurs devolutiu, i s'hi afegeix, en cas que la reposició no sigui estimada, el testimoni de totes dues resolucions[131].

(131)Art. 495.1 LEC

Un cop denegada la reposició, el tribunal ordena que en el termini de cinc dies es faciliti testimoni a la part interessada, que disposa de deu dies per a presentar la queixa i aportar el testimoni[132] citat.

(132)Art. 495,2 i 3 LEC

L'òrgan *ad quem* resol en el termini de cinc dies. Si estima ben denegada la tramitació del recurs, ordena posar-ho en coneixement del tribunal corresponent. Si l'estima mal denegada, ordena al tribunal que continuï amb la tramitació del recurs[133].

(133)Art. 495.4.II LEC

Contra la interlocutòria que resol la queixa no es pot interposar cap recurs.

10. La cosa jutjada

La cosa jutjada és una institució bàsica per al dret processal que respon a una necessitat elemental de seguretat jurídica, en un doble vessant:

- Perquè una discussió jurídica no es prolongui indefinidament i/o que torni a entaular-se sobre una cosa ja resolta pels òrgans jurisdiccionals.
- Per a evitar que es puguin produir sentències contradictòries, reiteratives o d'execució impossible.

10.1. Cosa jutjada formal

És l'efecte intern de tota resolució, en virtut del qual aquesta esdevé ferma, o en altres termes: la vinculació jurídica que produeix el que s'ha resolt "dins del mateix procés" per al jutge i les parts. Equival, per tant, a la fermesa i té lloc, immediatament, si contra la resolució no es pot interposar cap recurs o una vegada transcorregut el temps concedit per a la interposició del recurs sense que s'hagi dut a terme[134].

(134) Art. 207,2 i 4 LEC

La cosa jutjada formal, com a efecte intern, es pot predicar de totes les resolucions del procés, a excepció de la que hi posa fi. Aquestes resolucions es poden convertir en fermes i produeixen eventualment efectes de cosa jutjada material, però la seva eficàcia intraprocessal ha finalitzat amb el procés.

10.2. Cosa jutjada material

És l'efecte extern d'una resolució ferma (generalment, sentència) consistent en la vinculació, negativa i positiva, dels restants òrgans judicials i de les parts al que s'hi hagi decidit.

La cosa jutjada material es predica únicament de les resolucions fermes, és a dir, de les que ja tenen força de cosa jutjada formal o fermesa i en aquest sentit la pressuposa. I encara entre aquestes, tal com veurem –i matisarem– més endavant, només respecte de les que resolen el fons de l'assumpte.

10.2.1. Funció positiva i funció negativa de la cosa jutjada material

La vinculació que comporta la cosa jutjada material es projecta de dues maneres perfectament diferenciables.

Es parla de **funció negativa** per a referir-se a la vinculació excloent, a l'exclusió d'un segon procés sobre el mateix objecte ja jutjat. En la formulació clàssica: *ne bis in idem*. Si es presenta un segon procés idèntic al jutjat, la vinculació del segon tribunal obliga a posar-hi fi com més aviat millor.

La **funció positiva** consisteix en la vinculació a l'hora d'atenir-se al que ja s'ha jutjat en un primer procés, quan en un segon es dilucida sobre una qüestió de la qual és condicionant o prejudicial. Es tracta aquí d'evitar dues resolucions contradictòries, en la mesura que una d'elles és pressupòsit de l'altra, de manera que per a resoldre la segona caldria enjudiciar la primera, que ja ho ha estat per resolució ferma que ha de vincular en aquest segon procés.

Des del punt de vista de la regulació legal, la funció negativa es consagra en els paràgrafs 1 a 3 de l'article 222 de la LEC, mentre que a la funció positiva es dedica el quart paràgraf del mateix precepte.

10.2.2. Identitat o connexió dels objectes de processos diferents. Funcions de la cosa jutjada

La identitat es predica, així, de l'equivalència entre els subjectes, el *petitum* i la *causa petendi*; i és, clarament, la funció recollida en l'article 222, 1 a 3 LEC.

La connexió consisteix en la identitat entre algun o alguns elements i la diversitat respecte de l'altre o dels altres.

Aquesta relació de connexió és la prevista en l'article 222.4 LEC.

Article 222.4 LEC

"El que s'ha resolt amb força de cosa jutjada en la sentència ferma que hagi posat fi a un procés vincula el tribunal d'un procés posterior quan hi aparegui com a antecedent lògic del que sigui el seu objecte, sempre que els litigants de tots dos processos siguin els mateixos o la cosa jutjada s'estengui a ells per disposició legal."

10.2.3. Teories sobre la cosa jutjada

Deixant de banda altres tesis que fan referència a la cosa jutjada, es pot afirmar que la doctrina actual es divideix entre dues de majoritàries:

- **La teoria juridicomaterial de la cosa jutjada**. En termes simplificats però gràfics, per als partidaris d'aquesta teoria, la cosa jutjada "fa" el dret entre les parts; el tribunal queda vinculat posteriorment perquè les relacions

jurídiques són tal com les estableix la sentència de la qual es predica aquesta cosa jutjada. La sentència "crea" el dret del cas concret.

- **La teoria juridicoprocessal**. Desenvolupada davant de les importants mancances de la teoria exposada anteriorment, parteix de la distinció entre allò material i allò processal, i assenyala que la sentència ferma sobre el fons no afecta, d'ordinari, el dret material i es limita a vincular, en consideració a criteris de conveniència política, més concretament a exigències de necessitat de seguretat jurídica: que els litigis tinguin un final i que no es produeixin sentències contradictòries.

10.2.4. Delimitació de la cosa jutjada: resolucions i elements delimitadors (límits subjectius, objectius i temporals)

De les resolucions molt diverses que es produeixen al llarg del procés, tant per la seva naturalesa[135] com per la qüestió que resolen[136], no totes són susceptibles de produir cosa jutjada.

(135)Provisió, interlocutòria, sentència.

(136)Qüestions processals, resolucions de determinats processos, com els sumaris.

I entre aquelles que sí que estableixen cosa jutjada, cal dilucidar com es delimita l'existència o no de la identitat o connexió necessàries per a poder provocar el repetit efecte; l'abast de la cosa jutjada des de la perspectiva objectiva, és a dir, el comprès en la mateixa resolució[137]; i finalment, l'element temporal de la cosa jutjada o, el que és el mateix, els límits temporals de la cosa jutjada.

(137)Pronunciaments, raonaments *ratio decidendi*, excepcions.

Resolucions que poden produir cosa jutjada. Matèries susceptibles de cosa jutjada

A diferència de la cosa jutjada formal, la cosa jutjada material es produeix només quant a la sentència definitiva sobre el fons, tal com es desprèn de l'article 222 LEC.

Partint del fet que la resolució ha de ser sobre el fons, sorgeixen dues qüestions entorn de si és predicable d'elles la força de cosa jutjada:

- la resolució sobre qüestions processals, que naturalment no resol el fons;

- la resolució que recaigui en els judicis sumaris, en els quals es produeix una sentència definitiva, però sobre un objecte limitat.

Davant de la pregunta sobre si les resolucions entorn de les qüestions processals que posen fi al procés són susceptibles de tenir força de cosa jutjada, la resposta és negativa. De fet, si després de la resolució absolutòria en la instància, es torna a incoar un procés que reprodueixi el mateix obstacle processal, l'efecte seria semblant (no poder entrar en el fons) sense que sembli aportar res substancial una pretesa força vinculant per la decisió anterior.

Quant als processos sumaris, aquests es caracteritzen per dues notes: tenir l'objecte d'enjudiciament i/o la prova limitada, i derivat d'això, limitar la tutela judicial que es proporciona, ja que determinats aspectes poden ser objecte d'un procés plenari posterior. En consideració a aquesta doble circumstància, l'article 447. 2 a 4 de la LEC estableix clarament l'absència de cosa jutjada de les sentències que posin fi a aquests judicis.

Àmbit i límits subjectius

A partir d'una regla general que determina que la cosa jutjada comprèn els qui han estat part en el procés, la mateixa LEC assenyala els supòsits en els quals la cosa jutjada s'estén a determinats tercers i *erga omnes*.

1) Regla general

Segons el vell aforisme *res iudicata inter partes* (cosa jutjada entre parts), la cosa jutjada desplega la seva eficàcia entre els que han estat part en el procés, i només entre ells.

Aquesta regla, el fonament de la qual és la salvaguarda del principi d'audiència (ningú no pot ser condemnat sense ser sentit i vençut en judici), deriva, així mateix, del fet freqüent d'acord amb el qual la diversitat de subjectes comporta diversitat d'objectes processals.

Des del punt de vista normatiu, la LEC la recull en el paràgraf tercer de l'article 222, en els termes següents: "la cosa jutjada afecta les parts del procés en el qual es dicti [...]".

Per *part* s'ha d'entendre el concepte material, és a dir, la part sobre la qual recau l'efecte jurídic. Així, la cosa jutjada des del punt de vista subjectiu afecta el representat i no el representant; el successor, el substitut, etc.

2) Extensió a determinats tercers

La regla general que s'acaba de comentar té excepcions importants, quan estén la seva eficàcia subjectivament als que no han participat en el procés. Gran part d'aquestes excepcions es recullen en el mateix article 222.3 LEC, i tenen un fonament divers, segons el cas de què es tracti:

- Hereus i drethavents. Que hereus i drethavents s'equiparin als que han estat part en el procés és raonable, en la mesura que la successió els col·loca en una situació semblant, ja que han d'acceptar els resultats processals d'un litigi en el qual no van ser part, igual que s'accepta el resultat dels negocis jurídics en els quals no es va intervenir.

- Subjectes titulars de determinats drets. El 222 LEC continua: "[...] (sic: la cosa jutjada afecta) els subjectes, no litigants, titulars dels drets que fo-

namentin la legitimació de les parts de conformitat amb el que preveu l'article 11 d'aquesta Llei [...]". Es tracta dels supòsits de legitimació indirecta: els casos de substitució en els quals la cosa jutjada s'estén al substituït, encara que fos el substitut qui va intervenir en el procés; i el mateix succeeix amb les associacions de consumidors, a les quals s'estenen els efectes, en virtut de l'article 15 LEC i la seva crida al procés.

- Tots els socis en la impugnació d'acords socials.

3) Extensió *erga omnes*

L'article 222.3 LEC estableix l'extensió de l'eficàcia de cosa jutjada en "les sentències sobre estat civil, matrimoni, filiació, paternitat, maternitat i incapacitació i reintegració de la capacitat".

En aquests supòsits, l'extensió és *erga omnes* a partir de la seva inscripció en el Registre.

Fonamenta aquesta extensió un doble motiu, o millor, una doble manifestació d'un mateix motiu. D'una banda, el caràcter constitutiu de la sentència. De l'altra, l'interès públic d'un pronunciament que és l'única manera de produir un determinat canvi jurídic que afecta la persona.

4) Extensió de la cosa jutjada i irregular constitució del litigi

Principi d'audiència

Segons el principi d'audiència ningú no pot ser condemnat sense ser escoltat i vençut en judici.

Durant anys la jurisprudència, "va corregir" l'extensió que s'establia en l'avui derogat article 1252 CC, i exigia per a materialitzar-la que els subjectes que es veiessin afectats per aquesta extensió de la cosa jutjada (els litisconsorts que no van litigar) fossin inclosos com a part efectivament. Si no era així, i per entendre que es vulnerava el principi d'audiència, es declarava, fins i tot *ex officio*, la "irregular constitució del litigi", és a dir, l'existència d'un obstacle que impedia dictar sentència sobre el fons.

Actualment, sembla que el litisconsorci necessari impropi es justifica en els supòsits en els quals la sentència dictada respecte només de demandant o demandats voluntaris, i del demandat o demandats per l'actor, pot perjudicar altres subjectes jurídics d'una manera directa, així, per exemple, si es percep que s'està actuant en perjudici de tercers.

Àmbit i límits objectius

Com a primera apreciació, cal recordar que entre els elements objectius que delimiten la cosa jutjada s'han d'esmentar, en primer terme, el *petitum*, el que es demana, i la *causa petendi*. Com que tots dos s'han desenvolupat completament en tractar de l'objecte del procés, ara no es reiteraran.

Juntament amb aquests, la cosa jutjada comprèn les accions exercides per l'actor en la demanda i, eventualment, pel demandat en la reconvenció.

La cosa jutjada inclou, així mateix, allò que per lògica s'ha d'entendre comprès. O expressat en altres termes, el que és negat, encara que no sigui explícitament, perquè entendre-ho així és imprescindible per al que s'ha decidit; així, per exemple, quan es rebutja la reintegració en la capacitat, s'entén cosa jutjada el manteniment de la declaració d'incapacitat.

Des d'aquesta perspectiva, són diverses les qüestions que es plantegen; d'entre aquestes ens centrarem en dues: l'extensió de la cosa jutjada als raonaments jurídics de la sentència i l'extensió a les excepcions oposades pel demandat:

- Fonaments o raonaments jurídics de la sentència i cosa jutjada. La regla general és que la cosa jutjada només arriba a la part dispositiva de la sentència, encara que aquesta ha de ser interpretada, si cal, pels fets i fonaments de dret que li serveixen de suport.

- Excepcions oposades pel demandat i cosa jutjada. S'ha negat que les excepcions oposades pel demandat es comprenguin en la cosa jutjada, tret de l'excepció de compensació per la seva naturalesa peculiar. Quanta a això, la LEC no es pronuncia, excepte en matèria de compensació i nul·litat[138].

(138) Art. 408 LEC

Límit temporal de la cosa jutjada

En termes generals, la tutela se sol·licita per al moment present, si bé també es vol que es projecti sobre el futur (el que s'ha jutjat ha de romandre així). Quant a aquesta projecció temporal, no obstant això, cal matisar entorn de determinades especificitats: les situacions noves, les regles de preclusió d'al·legacions de fet o de dret i les condemnes de futur.

Juntament amb això, s'ha de discriminar el que constitueix realment límit temporal de la cosa jutjada (des de i fins a quan dura la cosa jutjada) i les circumstàncies, que fins i tot relacionades amb el pas del temps, no són sinó fets o situacions que determinen un altre objecte del procés[139].

(139) Per exemple, que apareguin fets nous.

I finalment, s'ha de partir de la consideració elemental sobre la naturalesa mateixa dels drets i accions exercits, ja que no té igual vocació de futur, ni es veu afectat igual per nous fets, un pronunciament sobre drets de crèdit o un altre sobre drets absoluts, ni una sentència de condemna o una de constitutiva.

1) Límits temporals, situacions noves i preclusió per a al·legar fets

Ens situem ara davant de la situació de dilucidar quins fets s'han de considerar compresos en la cosa jutjada, perquè encara que no es van discutir, podria haver succeït així en haver-se pogut al·legar. És a dir, quins fets comprèn la cosa jutjada perquè, tot i haver-se pogut al·legar, s'ha deixat precloure el moment

processal per a introduir-los en el procés. La cosa jutjada ha d'afectar fins i tot el moment en què es van poder fer valer qualssevol elements fàctics relatius a la finalitat del procés.

A la necessitat d'assenyalar el moment processal a partir del qual uns fets són rellevants per a configurar una *res iudicanda*, nova i diferent de la *res iudicata*, respon l'article 222.2 LEC.

Article 222.2 LEC

"S'han de considerar fets nous i diferents, amb relació al fonament de les referides pretensions (demanda, reconvenció i excepcions fonamentades en compensació i nul·litat), els posteriors a la preclusió completa dels actes d'al·legació en el procés en el qual es van formular."

Com s'estableix la preclusió? Per a establir la preclusió de l'al·legació eficaç de fets que no siguin posteriors (o de coneixement posterior) cal recórrer a diferents normes:

- En la demanda s'han de deduir els diferents fets i fonaments jurídics, sense que sigui admissible reservar-ne l'al·legació per a un procés posterior[140].

(140) Art. 400.1 LEC

- A efectes de litispendència i cosa jutjada, els fets i fonaments jurídics adduïts en un litigi es consideren els mateixos que els al·legats en un altre d'anterior, sempre que s'hi haguessin pogut al·legar[141].

(141) Art. 400.2 LEC

- Si esdevenen fets nous de rellevància suficient per a la decisió del plet en un moment posterior als escrits d'al·legacions, o es justifiquen pel que ha al·legat el demandat en la contestació[142], es poden fer valer:
  - en l'audiència prèvia (si van ocórrer o es van conèixer en el lapse temporal entre l'escrit d'al·legacions i la celebració de l'audiència prèvia), o
  - en el moment del judici (si van ocórrer o es van conèixer després de l'audiència prèvia), sempre que no s'alterin els fonaments fàctics de les pretensions principals[143].

(142) Al·legacions complementàries

(143) art. 426 LEC

- La preclusió definitiva comença quan arrenca el termini per a dictar sentència[144]. Aquest termini queda suspès si s'acorden diligències finals[145], i es torna a computar quan el procediment d'aquestes diligències finalitza.

(144) Art. 286 LEC

(145) Art. 435-436 LEC

2) Regles de preclusió respecte d'al·legacions d'elements jurídics

Què succeeix amb els fonaments jurídics no adduïts però que es van poder adduir? Queden compresos o no en la cosa jutjada?

D'acord amb l'article 400 LEC, la preclusió actua d'una manera semblant a l'exposada respecte dels fets, sempre que aquests fonaments no siguin nous o de nou coneixement.

10.2.5. Tractament processal de la cosa jutjada

Segons el que s'ha analitzat anteriorment, les diferències entre la funció positiva i negativa de la cosa jutjada condueixen al fet que totes dues rebin un tractament processal divers.

Tractament processal de la funció negativa

La LEC assigna a la funció negativa un tractament processal a instància de part. Els articles 405.3 i 407.2 de la LEC assenyalen que el demandat (i actor reconvingut, si escau) pot al·legar, com a excepció processal, en la contestació a la demanda (i en la reconvenció, si n'hi ha) la funció negativa de cosa jutjada. Qui al·legui la cosa jutjada haurà d'aportar la sentència en què fonamenti aquesta al·legació, com a document públic relatiu al fons de l'assumpte.

- És possible un primer tractament *ex officio*, en el cas improbable que el jutge detecti l'existència d'un altre procés idèntic. Si fos així, l'article 421,1 LEC (en la fase d'audiència prèvia) faculta al jutge per a dictar una interlocutòria de sobreseïment del procés.

- Si l'apreciació de la cosa jutjada ha estat instada pel demandat o l'actor reconvenient, en la demanda i contestació o en la mateixa audiència prèvia, s'ha de dictar igualment una interlocutòria de sobreseïment.

Si el tribunal considera inexistent la cosa jutjada, dicta una interlocutòria en què assenyala que l'audiència continuï per a les seves restants finalitats[146].

(146)Art. 421.2 LEC

Contra la interlocutòria de sobreseïment es pot interposar apel·lació, ja que es tracta d'una interlocutòria definitiva. Contra la interlocutòria que decideix la prossecució de l'audiència prèvia, no es pot interposar apel·lació[147].

(147)Art. 421.3 en relació amb l'art. 455 LEC

Finalment, es pot accedir al recurs de cassació de l'art. 469.1,2n. LEC.

Tractament processal de la funció positiva de la cosa jutjada material

A diferència de la funció negativa, l'al·legació de la qual només interessa el demandat, la funció positiva pot afavorir tant aquest com l'actor del segon procés. D'aquesta manera, es pot posar de manifest tant en l'escrit de demanda, en la contestació o en la reconvenció, si escau, que acompanyen la sentència en què es fonamenti aquesta funció prejudicial.

La LEC exclou el seu examen en l'audiència prèvia[148]. La seva anàlisi s'efectua, per tant, abans de dictar sentència, recollint-la afirmativament o desestimant-la.

(148)Art. 421.1.II. LEC

És aplicable el que s'ha exposat respecte dels recursos d'apel·lació i cassació.

Finalment, si no es va poder invocar la cosa jutjada a efectes prejudicials amb la demanda o contestació o reconvenció, es pot al·legar extraordinàriament per aplicació de l'article 270.2 LEC.

11. Mitjans de rescissió i nul·litat de sentències fermes

Davant les raons exposades en l'apartat anterior com a fonament de la cosa jutjada, és a dir, l'exigència de seguretat jurídica implícita en què els processos han de tenir un final en què es declari el dret d'una manera semblant per a tots; ocorre que de vegades l'ordenament jurídic oposa altres exigències de justícia que comporten rescindir o anul·lar aquesta cosa jutjada.

Aquests mitjans rescissoris s'encaminen a posar de manifest que la resolució, amb independència del seu contingut final, va ser assolida vulnerant alguna garantia processal essencial. Per això, deriven en una resolució rescissòria, i deixen la situació com si el procés no hagués existit mai.

La nostra llei processal preveu dos mitjans de rescissió de la cosa jutjada: la revisió i l'audiència al rebel.

Juntament amb aquests, es pot analitzar l'anomenat *incident de nul·litat d'actuacions*, que, com el seu nom indica, constitueix un mitjà de nul·litat o, el que és el mateix, de posar de manifest la ineficàcia *ab initio*, de manera que el que és rescindible és inicialment vàlid, encara que la seva eficàcia pot ser enervada, de manera que només és eficaç mentre la causa de nul·litat no sigui declarada.

11.1. La revisió

Com a mitjà extraordinari de rescissió de sentències fermes, té els motius estimats i es dirigeix a posar de manifest que la decisió va ser assolida injustament.

Mal anomenat *recurs de revisió* –denominació que es conserva en els articles 56.I.1r i 73.1 LOPJ– no és tal, sinó un mitjà autònom en què s'exerceix una nova acció d'impugnació.

11.1.1. Motius de revisió

Es recullen taxativament en l'article 510 LEC i tenen una relació de causa-efecte entre el motiu i la sentència, amb independència que el contingut hagués estat el mateix.

És procedent la revisió:

- "Si després de pronunciada (sic: la sentència) es recuperen o s'obtenen documents decisius, dels quals no s'ha pogut disposar per força major o per obra de la part en el favor de la qual s'hagués dictat."
  - Cal que es tracti de documents que ja existissin mentre estava pendent el procés anterior, és a dir, han de ser recuperats després del moment processal en què va precloure la possibilitat d'aportar-los al procés.
  - És indiferent que la part els conegués o no.
  - Qui demana la revisió té la càrrega de provar que la falta d'aportació es va deure a força major o és imputable a qui va guanyar el procés.
  - Es pot tractar de qualsevol tipus de document (públic o privat), sempre que sigui decisiu.

- "Si la sentència ha recaigut en virtut de documents que en el moment de dictar-se una de les parts ignorava que havien estat declarats falsos en un procés penal, o la falsedat dels quals es declara després penalment."
  La falsedat s'ha d'haver declarat judicialment. Si la declaració de falsedat es va fer abans que es dictés la sentència la revisió de la qual s'insta, cal acreditar que no es coneixia.

- "Si la sentència ha recaigut en virtut de prova testifical o pericial, i els testimonis o pèrits han estat condemnats per fals testimoni donat en les declaracions que van servir de fonament a la sentència."
  - S'haurà d'acreditar la sentència de condemna[149], i també la rellevància de la seva declaració per al contingut de la decisió.

(149)Art. 458 i següents CP

- "Si la sentència s'ha guanyat injustament en virtut de suborn, violència o maquinació fraudulenta."

Inclou tres conductes delictives del jutge, les parts o tercer. L'existència de suborn haurà d'estar declarada judicialment[150]. Quant a la violència haurà d'haver estat perseguida per mitjà de l'article 226 LEC, la qual cosa redueix la causa de revisió al supòsit en què es negui aquesta violència. Finalment, la maquinació fraudulenta ha estat admesa pel TS en casos d'ocultació del domicili del demandat, o quan s'ha emprat qualsevol ardit que impedeixi el coneixement del plet per als demandats.

(150)Art. 419 i següents CP

11.1.2. Procediment

La competència per a conèixer la revisió s'atribueix a la Sala Civil del TS[151].

(151)Art. 56.1r. LOPJ

Són parts les que ho van ser en el procés en el qual es va dictar sentència, sempre que hagin sofert perjudici. També intervé el MF en consideració a l'interès públic subjacent en la revisió d'una sentència amb força de cosa jutjada.

L'exercici de la pretensió està subjecte a prestar caució; d'acord amb l'article 513 LEC, a la demanda s'ha d'adjuntar un document justificatiu del dipòsit, que puja a 300 euros. L'omissió d'aquest requisit és esmenable, i ha de ser tornat si la revisió és estimada.

Terminis

La LEC preveu dos terminis. El primer de cinc anys computa des de la data de la publicació de la sentència que es pretén impugnar. S'executa amb caràcter absolut, de manera que qualsevol demanda de revisió fora d'aquest termini ha de ser inadmesa[152].

(152)Art. 512.1 LEC

El segon dels terminis és de tres mesos a computar "des del dia que es van descobrir els documents decisius, el suborn, la violència o el frau, o se'n va reconèixer la falsedat[153]". L'acreditació d'aquests dies *a quo* correspon a qui sol·licita la revisió.

(153)Art. 512.2 LEC

Desenvolupament

Si es presenten els pressupòsits d'admissibilitat s'ha de dictar una interlocutòria d'admissió de la demanda, i el secretari judicial ha de sol·licitar així mateix que se remetin al Tribunal totes les actuacions del plet la sentència del qual s'impugni. El secretari judicial cita a termini totes les parts perquè en el termini de 20 dies contestin la demanda de revisió.

Els tràmits han de seguir els del judici verbal, de manera que se cita les parts per a una vista, en la qual s'informa el MF.

Resolució i efectes

Es resol mitjançant una sentència. Si és desestimatòria la sentència ferma no varia, es condemna a costes i es perd el dipòsit efectuat.

Si és estimatòria, rescindeix la sentència impugnada, mana expedir un certificat de la decisió i de devolució del dipòsit al demandant, i es remeten les actuacions al tribunal del qual procedeixin perquè les parts usin el seu dret en el judici corresponent[154]. En aquest judici, no es pot oposar l'excepció de cosa jutjada; tanmateix, les declaracions fetes en la sentència de revisió no poden ser discutides[155].

(154)Art. 516.1 LEC

(155)Art. 516.1.II LEC

Aquesta sentència, tal com s'ha vist merament rescindent, no és susceptible de cap recurs.

11.2. L'audiència al rebel

És un institut processal de caràcter excepcional per mitjà del qual qui ha romàs en rebel·lia involuntària pot ser escoltat i sol·licitar la rescissió de la sentència ferma dictada.

La rebel·lia del demandat pot ser voluntària o involuntària. La voluntària té lloc quan consta en actuacions que s'ha pogut practicar eficaçment la comunicació. Quan la rebel·lia és involuntària, perquè no s'ha pogut localitzar el demandat, la comunicació de la declaració de rebel·lia es fa per edictes, i el mateix ocorre amb la notificació de les altres resolucions. Aquí sí que s'exigeix que la notificació edictal de totes les resolucions definitives es publiqui en un butlletí oficial. Aquesta és la forma per a possibilitar l'accés al procés del rebel involuntari.

Així, doncs, la sentència dictada en rebel·lia es notifica de dues maneres:

- Personalment al demandat rebel, d'acord amb el que estableix l'article 161 LEC, si té domicili conegut.

- Per mitjà del butlletí oficial de la comunitat autònoma o del BOE.

Amb el BOCA o el BOE ,quan es trobés en parador desconegut, llevat que es tracti de procediments en els quals la sentència no tingui força de cosa jutjada, en els quals n'hi haurà prou amb la publicitat al tauler d'anuncis de l'oficina judicial (art. 497.2.I *in fine* LEC).

Aquesta publicació podrà ser substituïda per la utilització de mitjans telemàtics, informàtics o electrònics, conforme al que disposa l'art. 236 LOPJ (art. 497.4 LEC).

L'audiència al rebel se circumscriu a la rebel·lia involuntària i es fonamenta en la falta de personació, ocasionada, perquè no es va conèixer l'existència del procés o perquè, tot i conèixer-se, no es va poder comparèixer per força major.

11.2.1. Pressupòsits de l'audiència

- Força major ininterrompuda, que va impedir al rebel comparèixer a cada moment, encara que hagués tingut coneixement del plet perquè va ser citat en temps i forma.

- Desconeixement de la demanda i del plet quan el rebel va ser citat per edictes i hagi estat absent del lloc on es va seguir el plet i de qualsevol altre on s'hagi publicat als corresponents butlletins oficials[156] (la CA o l'Estat).

(156)Art. 501 LEC

11.2.2. Terminis

Hi ha un doble termini[157]:

(157)Art. 502 LEC

1) Un termini absolut de 16 mesos, de manera que un cop transcorregut aquest temps no s'admet cap sol·licitud d'audiència al rebel sota cap concepte.

2) Altres terminis, relatius, que varien segons la manera com es va efectuar la notificació:

a) Si la sentència va ser notificada personalment, es disposa de 20 dies a comptar d'aquesta notificació.

b) Si es va notificar per edictes, es tenen quatre mesos a comptar de la publicació del butlletí corresponent.

Com que es tracta de terminis de caducitat, hauran de ser tinguts en compte d'ofici.

11.2.3. Procediment

La competència correspon al tribunal que ha dictat la sentència que va esdevenir ferma[158].

(158)Art. 501 LEC

Són parts en el procés tots els que ho van ser en el procés en el qual es va dictar la sentència ferma.

El procediment segueix els tràmits del judici ordinari[159].

(159)Art. 504.2 LEC

Tal com succeïa també en el judici de revisió, la sol·licitud no suspèn l'execució de la sentència, llevat que hi sigui aplicable l'article 566 LEC.

Art. 566 LEC

Aplicació de l'article 566 LEC en casos de suspensió, sobreseïment i represa de l'execució en casos de revisió de sentències fermes.

11.2.4. Resolució i efectes

S'han de distingir en aquest aspecte dues fases:

1) El judici rescindent, que és al que es posa fi amb la resolució del judici ordinari.

2) El judici que –en el cas de sentència estimatòria– s'obre davant del jutge que va haver de conèixer la primera instància.

a) La resolució sobre l'audiència al rebel pot ser estimatòria o desestimatòria. En el primer supòsit, la sentència ferma no varia i el sol·licitant és condemnat a costes. Si s'ha suspès l'execució de la sentència ferma, s'aixeca la suspensió[160].

(160)Art. 566.2 LEC

Si la sentència és estimatòria, es rescindeix la sentència ferma, sense condemnar a costes cap dels litigants; i es remet un certificat al tribunal que va conèixer la primera instància[161].

(161)Art. 506.2 LEC

b) Un cop rescindida la sentència, comença pròpiament l'audiència al rebel. Aquesta fase es regula en els articles 507 i 508 LEC.

La competència correspon a l'òrgan de primera instància, el qual ja va conèixer en el seu moment. S'han de lliurar les actuacions per deu dies al demandat perquè sol·liciti el que convingui al seu dret; i després a la part contrària perquè en el mateix termini i amb el lliurament previ d'escrits i documents, dugui a terme el que escaigui. Els tràmits segueixen els del procés que correspongui, sense que contra la seva resolució es pugui interposar cap recurs.

11.3. La nul·litat de sentències fermes: l'incident de nul·litat d'actuacions

Per regla general, els vicis dels actes processals[162] es resolen dins del mateix procés a partir de dos mitjans que serveixen per a declarar-ne la nul·litat:

(162)Nul·litat, anul·labilitat i irregularitat

- els recursos admesos contra la resolució de què es tracti;
- la declaració del mateix tribunal d'aquesta nul·litat, ja sigui *ex officio*, ja sigui a instància de part; sense que calgui recórrer a un altre procediment.

Tots dos remeis requereixen que el procés no sigui ferm, de manera que una vegada ha adquirit fermesa la nul·litat necessita un altre instrument processal: aquesta és la comesa atribuïda en l'article 240. 1 i 2 LOPJ que s'ha d'aplicar amb caràcter general, no solament referit a les sentències definitives com és l'objecte d'aquest apartat.

Aquest tractament de la nul·litat una vegada ferm al procés ha estat sotmès històricament en diverses reformes, sempre partint del recurs d'empara, que havia estat tradicionalment l'última via d'accés als tribunals per a declarar la nul·litat, cosa que provocava freqüentment un increment de les seves funcions que es valorava com a no desitjable.

No per casualitat l'última reforma de l'article 241 LOPJ, de 24 de maig de 2007, figura en una disposició final, la primera, de la LO 6/2007, de modificació de la LO 2/1979, del Tribunal Constitucional.

La nova redacció de l'article 241.1 LOPJ manté els dos mandats existents en la reforma de 2003: la configuració de l'incident de nul·litat d'actuacions amb caràcter excepcional[163]; i la restricció, en el cas de ser inevitable, a supòsits taxatius, sotmesos a més a un procediment que més que un incident s'aproxima a un mitjà d'impugnació de la cosa jutjada.

(163)No s'admeten amb caràcter general incidents de nul·litat d'actuacions.

No és incident perquè el procés ha acabat. I si prospera, es rescindeix la resolució, de manera que es declaren nul·les les actuacions i es torna el procediment al tràmit en el qual es va produir la vulneració d'un dret fonamental dels esmentats en l'article 53.2 de la Constitució.

11.3.1. Naturalesa i motius

Juntament amb la funció de control dels repetits vicis processals, es recorre a l'incident de nul·litat d'actuacions, com a manera de consagrar la protecció i garantia dels drets fonamentals també a càrrec dels tribunals ordinaris, ampliant l'àmbit d'aplicació de l'incident i les facultats d'aquests tribunals mitjançant la via prevista en l'article 241.1 LOPJ; de manera que s'hi pot accedir al·legant la vulneració dels drets fonamentals esmentats en l'article 53.2 CE, en lloc de la indefensió o la incongruència prevista fins ara, i els tribunals ordinaris poden declarar la nul·litat derivada d'aquestes infraccions.

Exposició de motius

"Aquesta ampliació de l'incident de nul·litat d'actuacions previ a l'empara busca atorgar als tribunals ordinaris el paper de primers garants dels drets fonamentals en el nostre ordenament jurídic."

S'exigeix, i per tant s'ha d'acreditar, que la vulneració no s'hagi pogut denunciar abans que recaigui la resolució que posi fi al procés i que aquesta resolució no sigui susceptible de recurs ordinari ni extraordinari.

Aquests supòsits correspondrien al tractament dels vicis processals a què s'ha fet menció prèvia (nul·litat, anul·labilitat i irregularitat) i que esdevé dins del procés (recursos i/o declaració del tribunal *ex officio* o a instància de part).

11.3.2. Pressupòsits i terminis

La competència per a conèixer l'incident s'atribueix al mateix òrgan jurisdiccional que va dictar la resolució que ha adquirit fermesa[164].

(164)Art. 241 LOPJ i 228.1.II LEC

Poden interposar aquest incident els que hagin estat part o ho haurien hagut de ser.

Els terminis d'interposició són dos.

- Un d'absolut de cinc anys "des de la notificació de la resolució o sentència".

- Un altre de relatiu, de 20 dies "des de la notificació de la resolució o, en tot cas, des que es va tenir coneixement del defecte que causa la indefensió".

11.3.3. Procediment, resolució i efectes

El procediment, resolució i efectes de l'incident de nul·litat d'actuacions són els següents:

1) Admissió a tràmit i efectes

Es resol mitjançant provisió, que si és d'inadmissió no és susceptible de cap recurs[165].

(165)Art. 241.1,III LOPJ; art. 228.1,III LEC

Si s'admet l'incident, no se suspèn l'execució. Aquesta regla es pot exceptuar, mitjançant un acord exprés, quan si se suspèn l'incident perd la seva finalitat.

2) Trasllat i al·legacions

L'escrit, juntament amb els documents que preceptivament s'hi han d'adjuntar, en el cas de ser necessaris, es traslladen a les altres parts, i s'obre un termini comú de cinc dies perquè formulin les seves al·legacions, a les quals també s'hi han d'adjuntar els corresponents documents, si escau[166].

(166)Art. 241.2 LOPJ i 228.2 LEC

3) Resolució, efectes i recursos

Com a efecte propi de tota nul·litat, la resolució que estimi aquesta nul·litat ha de retornar les actuacions a l'estat immediatament anterior al defecte que l'hagi originat, seguint a partir d'aquí el procediment legalment establert.

Si la resolució és desestimatòria, la interlocutòria condemnatòria imposa les costes de l'incident a qui el va instar, i s'hi afegeix una multa a 90 a 600 euros, quan a més s'aprecia l'existència de temeritat.

Sigui quin sigui el contingut de la resolució, contra aquesta no es pot interposar cap recurs.

12. Processos declaratius ordinaris: judici ordinari i judici verbal (desenvolupament esquemàtic)

En la nova LEC es preveuen dos processos ordinaris, el judici ordinari i el judici verbal.

12.1. El judici ordinari (esquema)

Al marge que abans de l'inici del procediment se sol·licitin diligències preliminars o mesures cautelars i en una síntesi molt breu de tot el que s'ha exposat fins ara, podem recordar: després de la presentació de la demanda i contestació, per escrit, se celebra l'audiència prèvia que persegueix les finalitats assenyalades: arribar a un acord posant fi al procés; comprovar la concurrència dels pressupòsits processals que permetin una resolució de fons; fixar definitivament les pretensions i determinar els fets, i proposar prova. El judici es reserva per a la pràctica de la prova, l'elaboració de les conclusions finals i la resolució.

El judici ordinari es pot escalonar de la manera següent.

1) Demanda

2) Examen de la demanda per part del tribunal

3) Declinatòria

4) Contestació la demanda (eventual)

5) Contestació reconvenció i compensació

6) Audiència prèvia

7) Sobreseïment o nul·litat negoci (407/408) (eventual)

8) Sentència

a) Judici

b) Sentència

c) Sentències prèvies diligències finals

Cal destacar-ne els aspectes següents:

- Regulació legal: article 414 a 430 LEC.

- Finalitats:
  - acord de les parts que posi fi al procés;
  - examen de qüestions processals;
  - al·legacions i pretensions complementàries i aportació de documents i dictàmens (art. 426.3) i 286.4; 427.4 i 338.2;
  - determinació objecte del procés (art. 426.6; 427.1 i 2; 265.1.5è.; i 428.1);
  - proposició i admissió prova; assenyalament i citació per a judici (art. 429 LEC).

12.1.1. L'audiència prèvia, una peculiaritat del judici ordinari

L'audiència prèvia constitueix un tràmit processal que serveix per a:

- retallar el judici si aquest no és necessari per acord de les parts, o

- deixar lliure i expedit el judici posterior, que s'haurà de concentrar en la pràctica de la prova, la fixació final de fet i dret, i la corresponent emissió de resolució sobre el fons.

Finalitats de l'audiència prèvia

D'acord amb l'article 414.1 LEC, una vegada contestada la demanda i, si escau, la reconvenció, o transcorreguts els terminis corresponents, el tribunal ha de convocar les parts en tres dies a una audiència que s'ha de celebrar en el termini de 20 dies a comptar de la convocatòria.

De la lectura de l'articulat que es dedica a aquesta audiència es dedueixen diverses finalitats:

- Intentar una conciliació o transacció entre les parts que posi fi al procés (art. 415 LEC).

- Examinar totes les qüestions processals que van poder impedir al seu moment dictar una resolució sobre el fons (art. 416 a 425 LEC).

- Delimitar l'objecte del procés i la posició de les parts davant dels aspectes, de fet i de dret, controvertits (art. 426 a 428 LEC).

- Proposar i admetre la prova (art. 429 LEC).

Vegeu també

Podeu veure tots els temes que s'han examinat en l'apartat 7 del mòdul 4.

Característiques destacables de l'audiència prèvia i efectes de la incompareixença

La convocatòria no té caràcter discrecional des del moment en què a la funció sanejadora se n'uneix una altra de tan decisiva com la proposició i admissió de la prova. El jutge ha de convocar l'audiència prèvia, en tot cas.

Paral·lelament, la presència de les parts no és imprescindible. L'article 414.1 LEC prescriu la convocatòria a les parts, és a dir, als seus procuradors. Ara bé, la seva incompareixença comporta diferents conseqüències, segons el subjecte que no hi comparegui.

- Si no hi compareixen totes dues parts, el tribunal ha de dictar interlocutòria de sobreseïment.

- Si no hi compareix l'actor o el seu advocat, depèn de la voluntat del demandat. Si no demana la continuació del procés, es dicta interlocutòria de sobreseïment del procés. Si el demandat sol·licita la continuació del procés, al·legant interès, ha de continuar l'audiència i el procés, només amb el demandat.

- Si és el demandat o el seu advocat els que no hi compareixen, el procés segueix, sense que s'equipari aquí la inassistència a l'assentiment o a l'admissió de fets. Simplement, no pot proposar prova.

Finalitats no analitzades: evitar el procés i proposar prova

- Oberta l'audiència prèvia hi ha dues maneres de posar fi al procés mitjançant acord de les parts.
  - Perquè hai desaparegut la controvèrsia gràcies a un acord extraprocessal, que examinat pel jutge, s'incorpora a partir de la seva homologació judicial[167]; o per l'acord manifestat mitjançant el desistiment de l'actor, complerts els requisits de l'article 20 LEC.

  - Perquè, convocades per a això, les parts arribin a un acord en la mateixa audiència prèvia, i sempre que es compleixin els requisits prescrits en l'article 415.1.III LEC.

[167] La transacció assenyalada en l'article 415.2 LEC

En tot cas, l'acord homologat judicialment ha de tenir els efectes atribuïts per la llei a la transacció judicial i es pot portar a terme pels tràmits previstos per a l'execució de sentències. Dit d'una altra manera, l'acord és títol executiu[168].

[168] Art. 415.2.I LEC

Precisament perquè es tracta d'un acord amb aquest efecte, es preveu la impugnació per les causes previstes per a la transacció[169].

[169] Art. 1816 CC

- L'audiència prèvia serveix també perquè parts i tribunal fixin els fets sobre els quals hi ha conformitat, i per tant no necessiten prova, i els que, perquè continuen controvertits, necessiten activitat probatòria.

- Un cop fixats els fets controvertits, l'audiència segueix amb la proposició i admissió dels mitjans de prova; el tribunal s'ha de pronunciar sobre cadascun[170] i acordar la data de celebració del judici[171].

(170) Art. 429.3, 4 i 5 LEC

(171) Art. 429, 2 LEC

12.2. El judici verbal (esquema)

El judici verbal s'articula a partir de la presentació per part de l'actor d'una demanda succinta (n'hi ha prou que identifiqui les parts i la pretensió). Admesa la demanda el jutge, sense més tràmits, cita a la vista; és a dir, al judici, on se substancien totes les altres qüestions.

El judici verbal segueix l'esquema següent:

1) Demanda succinta[172]

(172) Art. 437.1 i 2 LEC

2) Examen de la demanda pel tribunal i citació per a la vista

3) Declinatòria[173] (eventual)

(173) Art. 64.1 LEC

4) Reconvenció (eventual), si es compleixen els requisits previstos[174]

(174) Art. 438.1 LEC

5) Oposició crèdit compensable[175] (eventual)

(175) Art. 438.2 LEC

6) Vista

(176) Art. 447 LEC

7) Sentència[176]

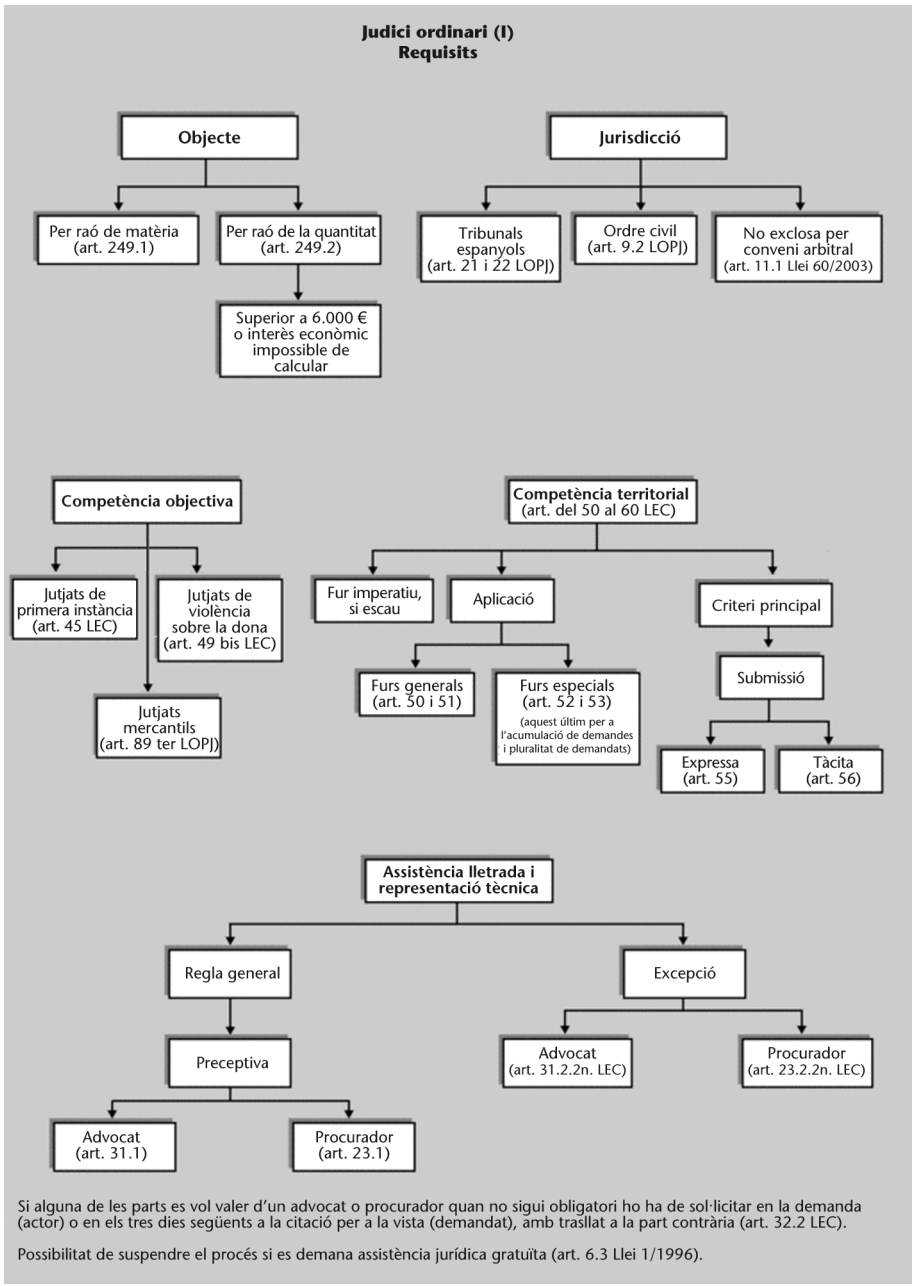

Si alguna de les parts es vol valer d'un advocat o procurador quan no sigui obligatori ho ha de sol·licitar en la demanda (actor) o en els tres dies següents a la citació per a la vista (demandat), amb trasllat a la part contrària (art. 32.2 LEC).

Possibilitat de suspendre el procés si es demana assistència jurídica gratuïta (art. 6.3 Llei 1/1996).

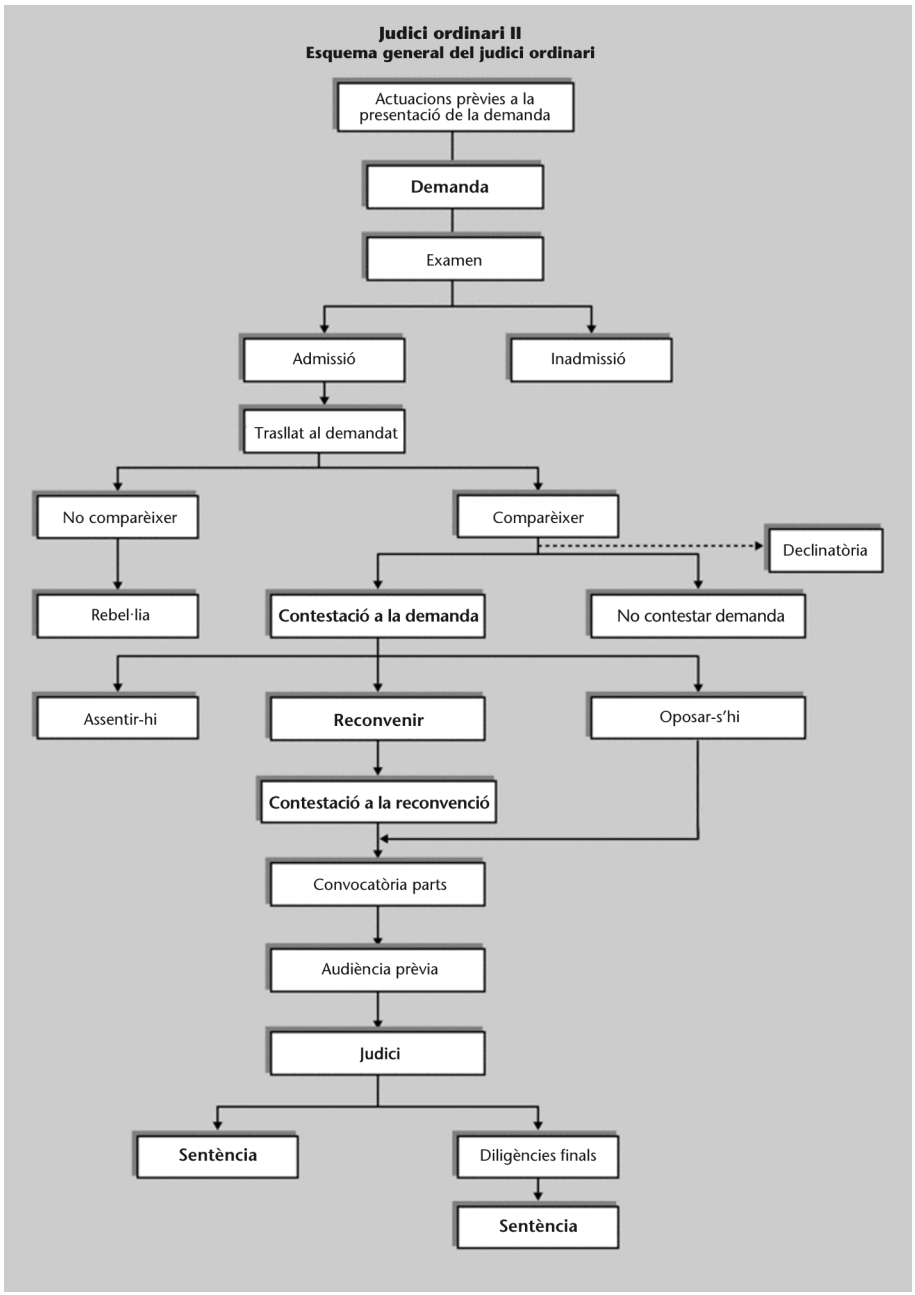
Judici ordinari II
Esquema general del judici ordinari
Actuacions prèvies a la presentació de la demanda
Demanda
Examen
Admissió
Inadmissió
Trasllat al demandat
No comparèixer
Comparèixer
Declinatòria
Rebel·lia
Contestació a la demanda
No contestar demanda
Assentir-hi
Reconvenir
Oposar-s'hi
Contestació a la reconvenció
Convocatòria parts
Audiència prèvia
Judici
Sentència
Diligències finals
Sentència

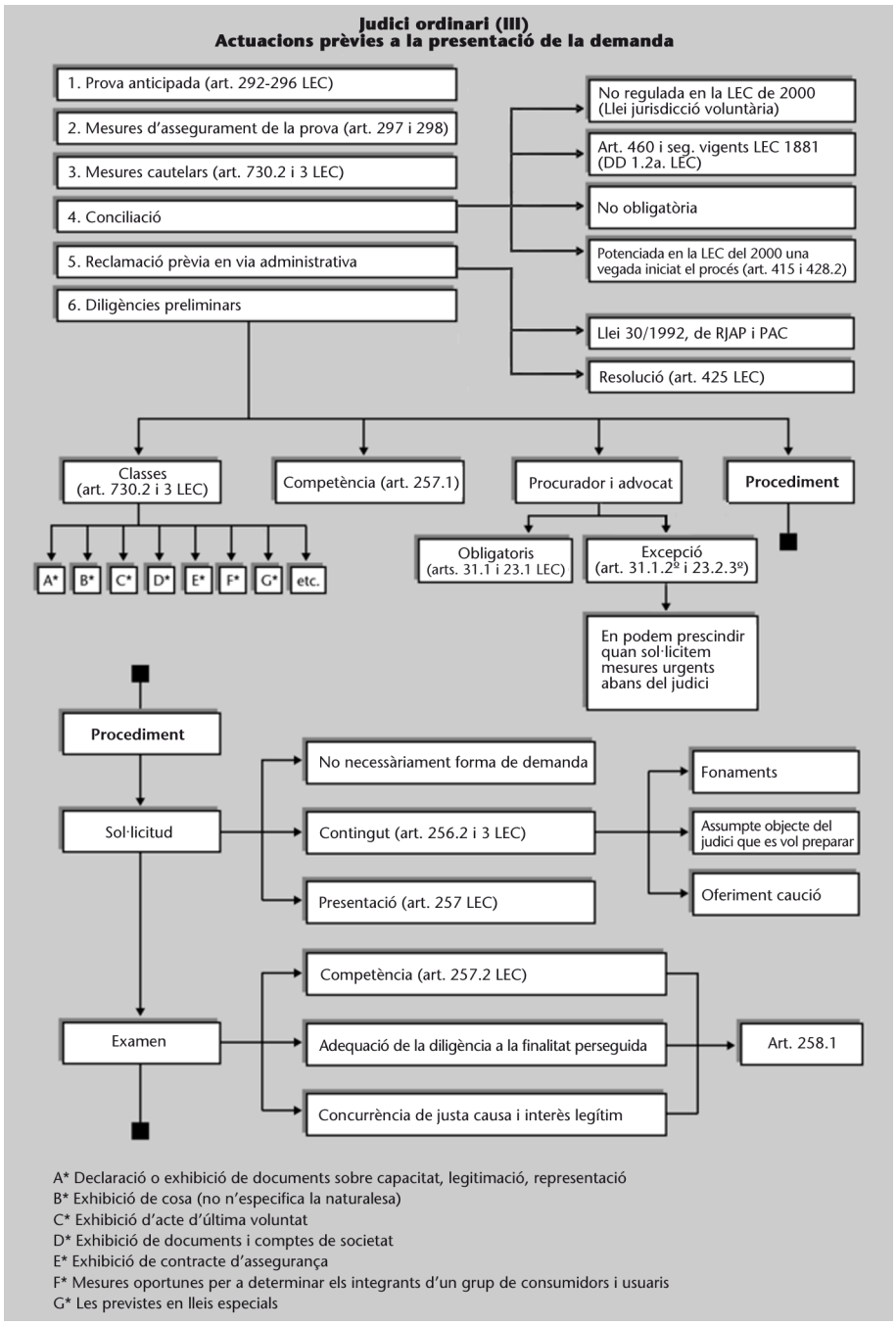

Diligències preliminars previstes en lleis especials: s'ha d'aplicar aquest esquema en tot el que no s'oposi a la legislació especial (art. 263 LEC)

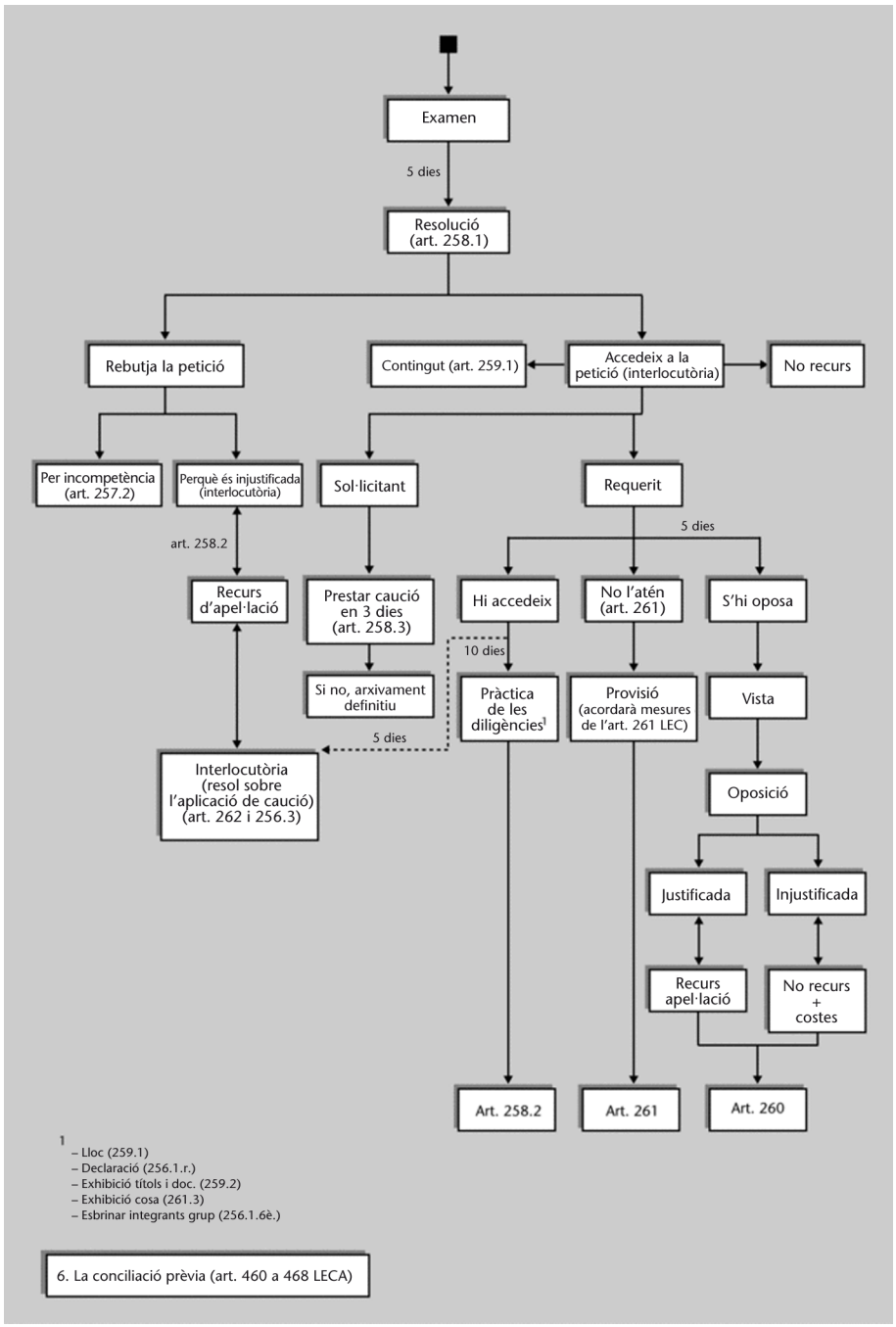

6. La conciliació prèvia (art. 460 a 468 LECA)

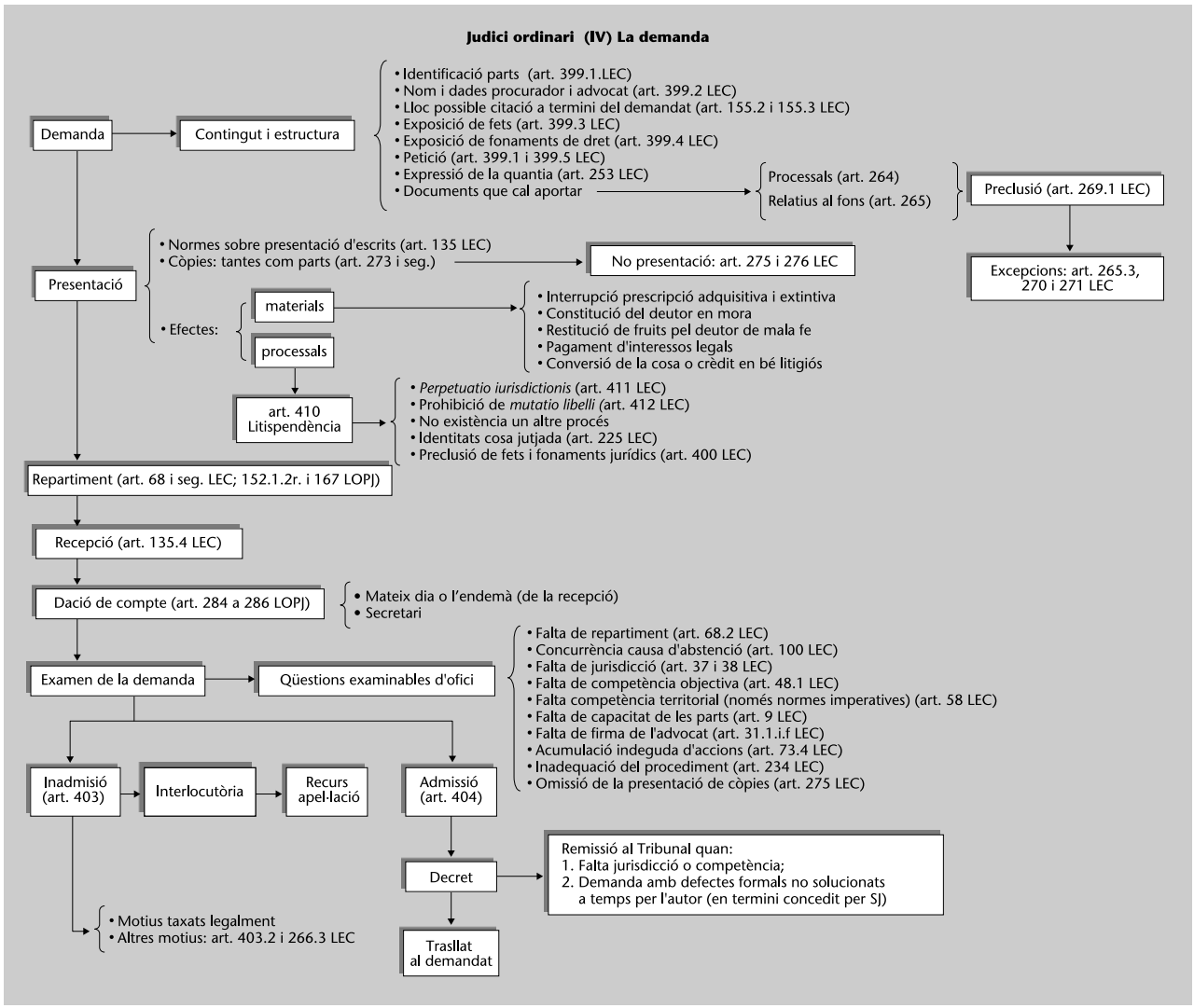
Judici ordinari (IV) La demanda
Demanda
Contingut i estructura
• Identificació parts (art. 399.1.LEC)
• Nom i dades procurador i advocat (art. 399.2 LEC)
• Lloc possible citació a termini del demandat (art. 155.2 i 155.3 LEC)
• Exposició de fets (art. 399.3 LEC)
• Exposició de fonaments de dret (art. 399.4 LEC)
• Petició (art. 399.1 i 399.5 LEC)
• Expressió de la quantia (art. 253 LEC)
• Documents que cal aportar
Processals (art. 264)
Relatius al fons (art. 265)
Preclusió (art. 269.1 LEC)
Excepcions: art. 265.3, 270 i 271 LEC
Presentació
• Normes sobre presentació d'escrits (art. 135 LEC)
• Còpies: tantes com parts (art. 273 i seg.)
No presentació: art. 275 i 276 LEC
• Efectes:
materials
processals
• Interrupció prescripció adquisitiva i extintiva
• Constitució del deutor en mora
• Restitució de fruits pel deutor de mala fe
• Pagament d'interessos legals
• Conversió de la cosa o crèdit en bé litigiós
art. 410 Litispendència
• Perpetuatio iurisdictionis (art. 411 LEC)
• Prohibició de mutatio libelli (art. 412 LEC)
• No existència un altre procés
• Identitats cosa jutjada (art. 225 LEC)
• Preclusió de fets i fonaments jurídics (art. 400 LEC)
Repartiment (art. 68 i seg. LEC; 152.1.2r. i 167 LOPJ)
Recepció (art. 135.4 LEC)
Dació de compte (art. 284 a 286 LOPJ)
• Mateix dia o l'endemà (de la recepció)
• Secretari
Examen de la demanda
Qüestions examinables d'ofici
• Falta de repartiment (art. 68.2 LEC)
• Concurrència causa d'abstenció (art. 100 LEC)
• Falta de jurisdicció (art. 37 i 38 LEC)
• Falta de competència objectiva (art. 48.1 LEC)
• Falta competència territorial (només normes imperatives) (art. 58 LEC)
• Falta de capacitat de les parts (art. 9 LEC)
• Falta de firma de l'advocat (art. 31.1.i.f LEC)
• Acumulació indeguda d'accions (art. 73.4 LEC)
• Inadequació del procediment (art. 234 LEC)
• Omissió de la presentació de còpies (art. 275 LEC)
Inadmisió (art. 403)
Interlocutòria
Recurs apel·lació
Admissió (art. 404)
Decret
Remissió al Tribunal quan:
1. Falta jurisdicció o competència;
2. Demanda amb defectes formals no solucionats a temps per l'autor (en termini concedit per SJ)
Trasllat al demandat
• Motius taxats legalment
• Altres motius: art. 403.2 i 266.3 LEC

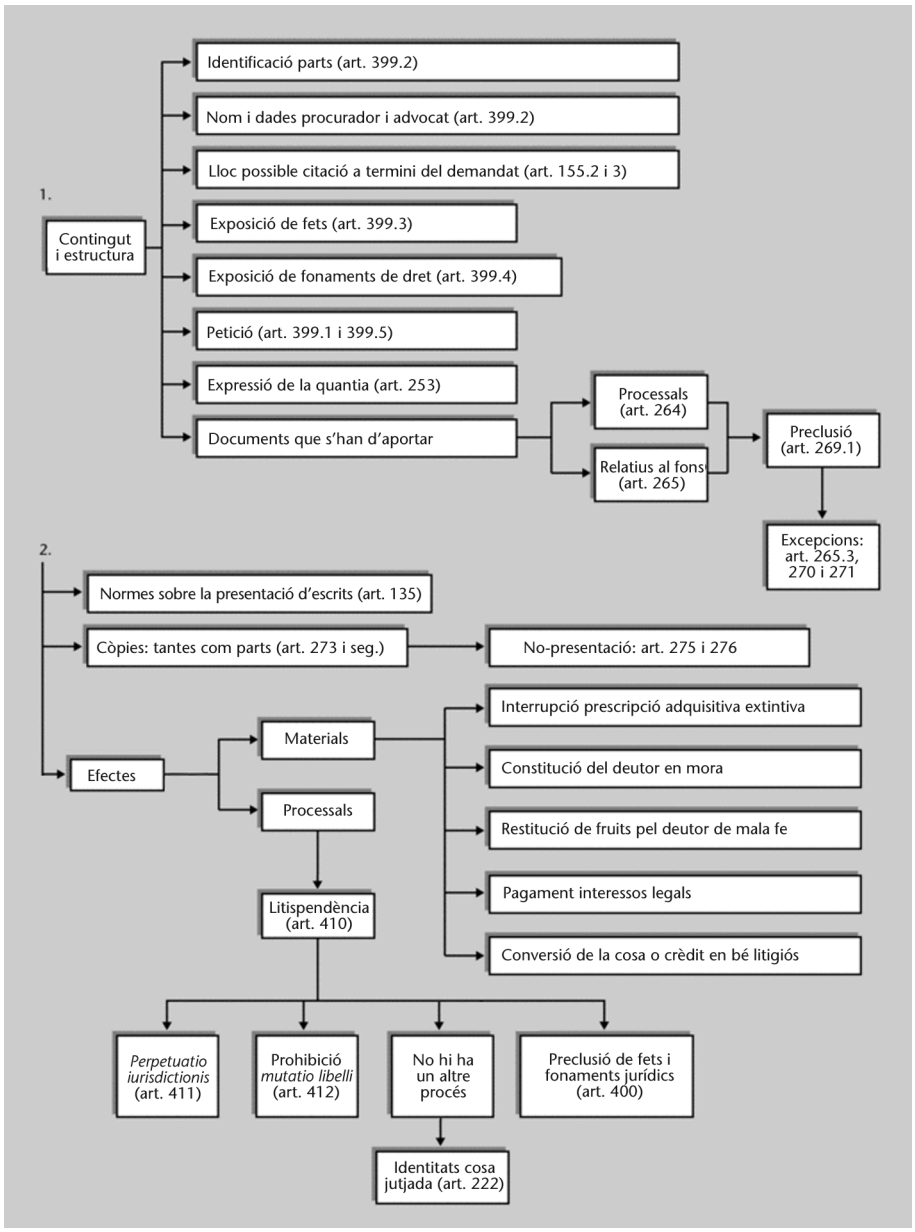
1.
Contingut i estructura
Identificació parts (art. 399.2)
Nom i dades procurador i advocat (art. 399.2)
Lloc possible citació a termini del demandat (art. 155.2 i 3)
Exposició de fets (art. 399.3)
Exposició de fonaments de dret (art. 399.4)
Petició (art. 399.1 i 399.5)
Expressió de la quantia (art. 253)
Documents que s'han d'aportar
Processals (art. 264)
Relatius al fons (art. 265)
Preclusió (art. 269.1)
Excepcions: art. 265.3, 270 i 271
2.
Normes sobre la presentació d'escrits (art. 135)
Còpies: tantes com parts (art. 273 i seg.)
No-presentació: art. 275 i 276
Efectes
Materials
Processals
Litispendència (art. 410)
Interrupció prescripció adquisitiva extintiva
Constitució del deutor en mora
Restitució de fruits pel deutor de mala fe
Pagament interessos legals
Conversió de la cosa o crèdit en bé litigiós
Perpetuatio iurisdictionis (art. 411)
Prohibició mutatio libelli (art. 412)
No hi ha un altre procés
Preclusió de fets i fonaments jurídics (art. 400)
Identitats cosa jutjada (art. 222)

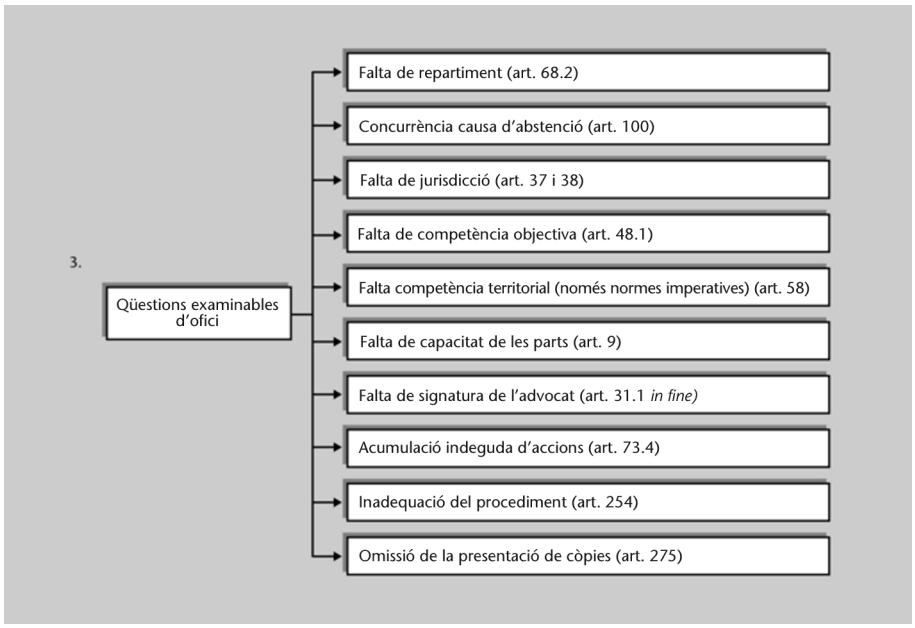
3.
Qüestions examinables d'ofici
Falta de repartiment (art. 68.2)
Concurrència causa d'abstenció (art. 100)
Falta de jurisdicció (art. 37 i 38)
Falta de competència objectiva (art. 48.1)
Falta competència territorial (només normes imperatives) (art. 58)
Falta de capacitat de les parts (art. 9)
Falta de signatura de l'advocat (art. 31.1 *in fine)*
Acumulació indeguda d'accions (art. 73.4)
Inadequació del procediment (art. 254)
Omissió de la presentació de còpies (art. 275)

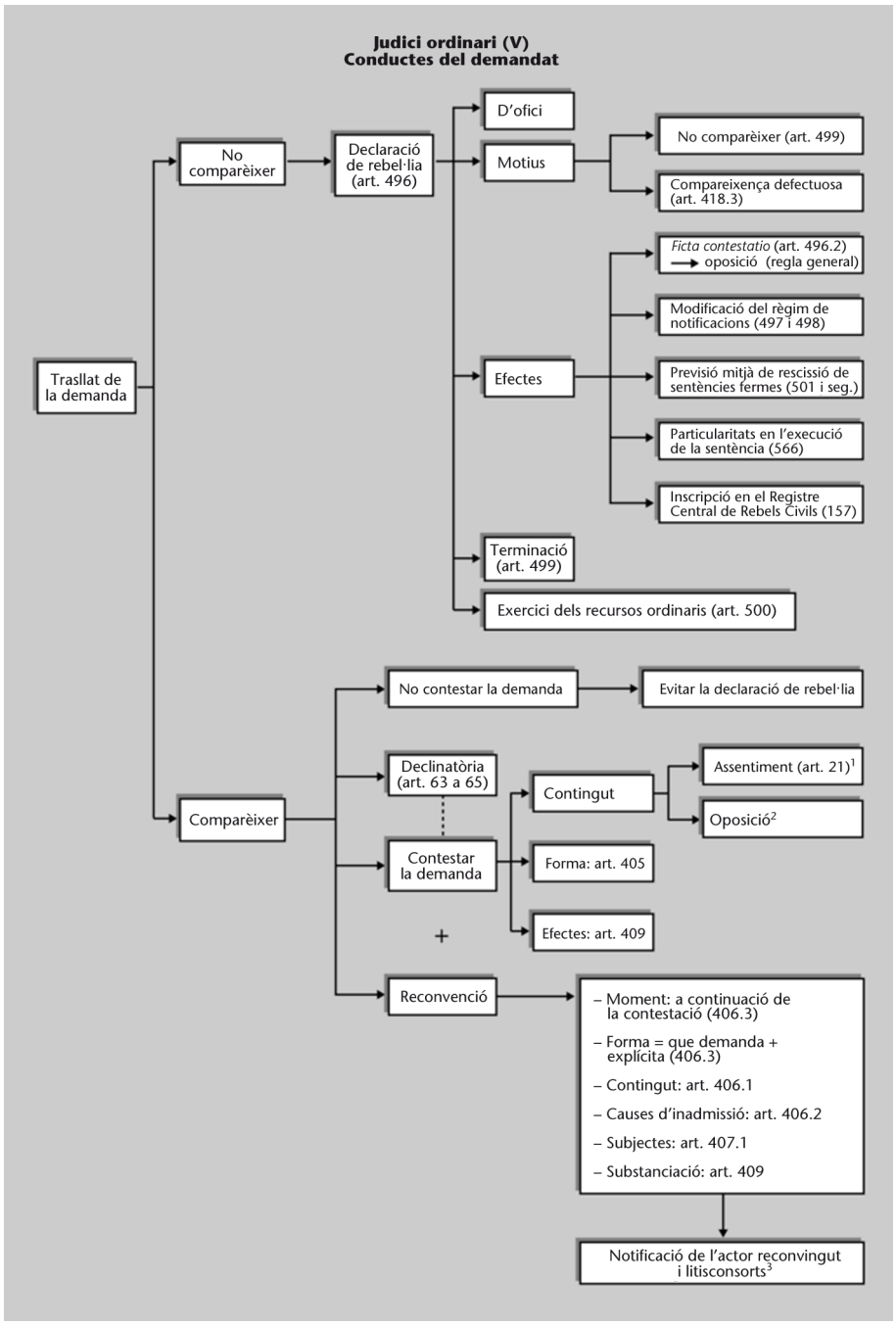
Judici ordinari (V)
Conductes del demandat
Trasllat de la demanda
No comparèixer
Declaració de rebel·lia (art. 496)
D'ofici
Motius
No comparèixer (art. 499)
Compareixença defectuosa (art. 418.3)
Efectes
Ficta contestatio (art. 496.2) → oposició (regla general)
Modificació del règim de notificacions (497 i 498)
Previsió mitjà de rescissió de sentències fermes (501 i seg.)
Particularitats en l'execució de la sentència (566)
Inscripció en el Registre Central de Rebels Civils (157)
Terminació (art. 499)
Exercici dels recursos ordinaris (art. 500)
Comparèixer
No contestar la demanda
Evitar la declaració de rebel·lia
Declinatòria (art. 63 a 65)
Contingut
Assentiment (art. 21)[1]
Oposició[2]
Contestar la demanda
Forma: art. 405
Efectes: art. 409
+
Reconvenció
– Moment: a continuació de la contestació (406.3)
– Forma = que demanda + explícita (406.3)
– Contingut: art. 406.1
– Causes d'inadmissió: art. 406.2
– Subjectes: art. 407.1
– Substanciació: art. 409
Notificació de l'actor reconvingut i litisconsorts[3]

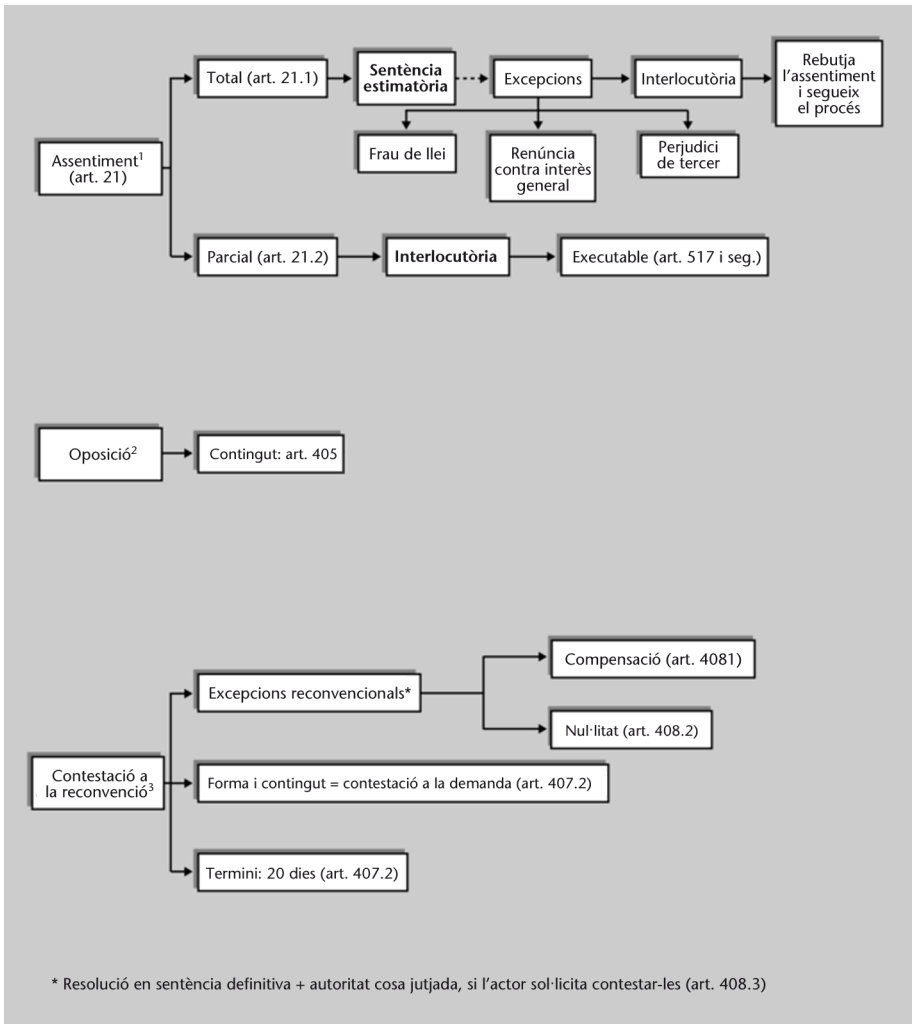
Assentiment[1] (art. 21)
Total (art. 21.1)
Sentència estimatòria
Excepcions
Interlocutòria
Rebutja l'assentiment i segueix el procés
Frau de llei
Renúncia contra interès general
Perjudici de tercer
Parcial (art. 21.2)
Interlocutòria
Executable (art. 517 i seg.)
Oposició[2]
Contingut: art. 405
Contestació a la reconvenció[3]
Excepcions reconvencionals*
Compensació (art. 4081)
Nul·litat (art. 408.2)
Forma i contingut = contestació a la demanda (art. 407.2)
Termini: 20 dies (art. 407.2)
* Resolució en sentència definitiva + autoritat cosa jutjada, si l'actor sol·licita contestar-les (art. 408.3)

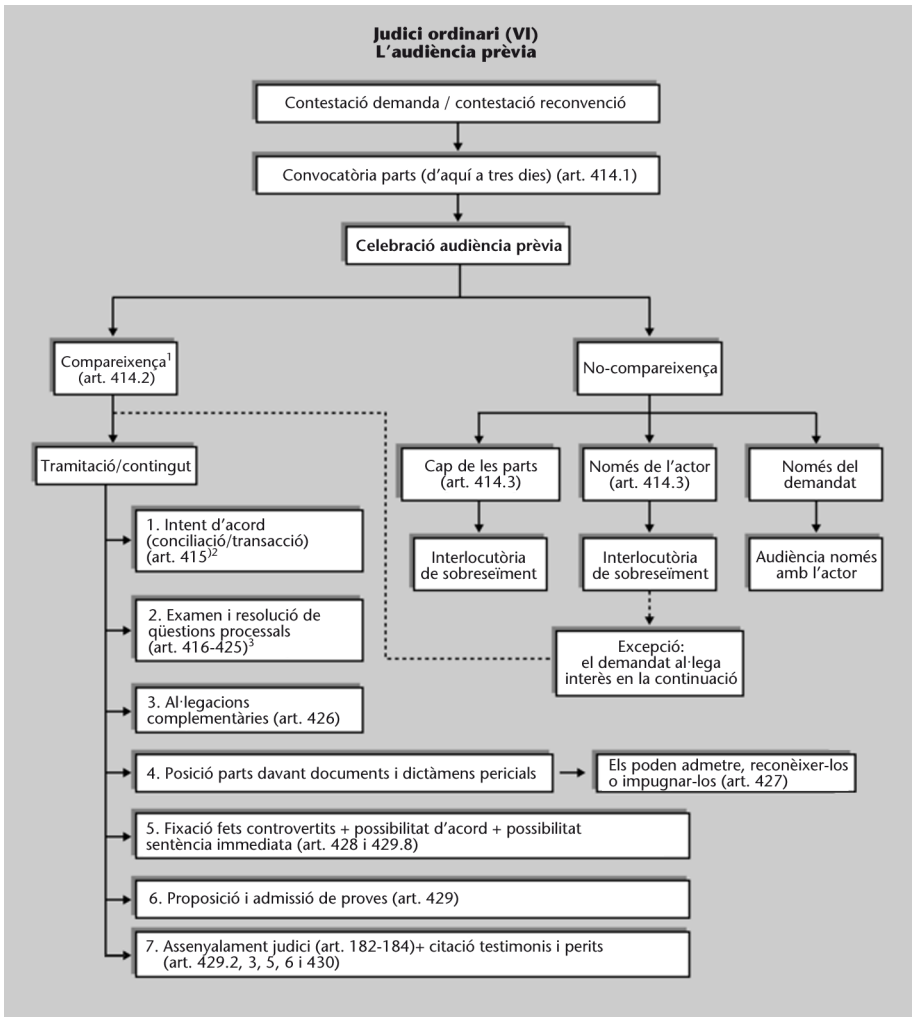
Judici ordinari (VI)
L'audiència prèvia
Contestació demanda / contestació reconvenció
Convocatòria parts (d'aquí a tres dies) (art. 414.1)
Celebració audiència prèvia
Compareixença[1] (art. 414.2)
No-compareixença
Tramitació/contingut
Cap de les parts (art. 414.3)
Només de l'actor (art. 414.3)
Només del demandat
1. Intent d'acord (conciliació/transacció) (art. 415)[2]
Interlocutòria de sobreseïment
Interlocutòria de sobreseïment
Audiència només amb l'actor
2. Examen i resolució de qüestions processals (art. 416-425)[3]
Excepció: el demandat al·lega interès en la continuació
3. Al·legacions complementàries (art. 426)
4. Posició parts davant documents i dictàmens pericials
Els poden admetre, reconèixer-los o impugnar-los (art. 427)
5. Fixació fets controvertits + possibilitat d'acord + possibilitat sentència immediata (art. 428 i 429.8)
6. Proposició i admissió de proves (art. 429)
7. Assenyalament judici (art. 182-184)+ citació testimonis i perits (art. 429.2, 3, 5, 6 i 430)

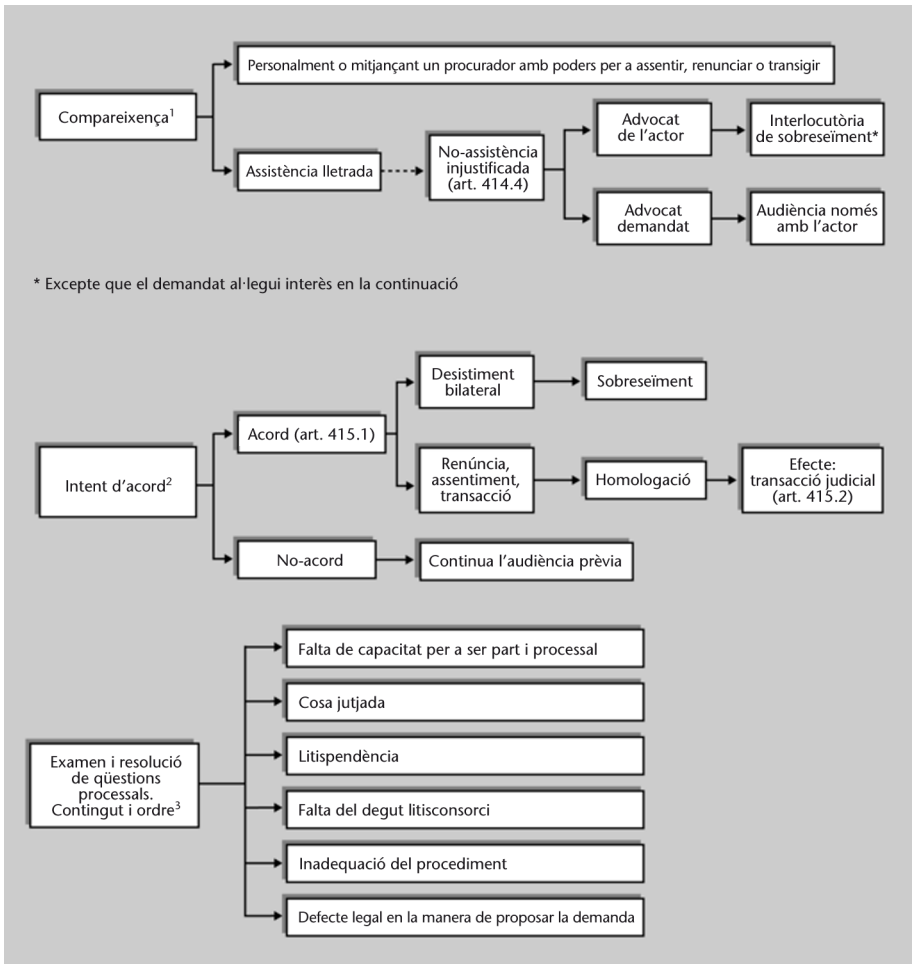
Compareixença[1]
Personalment o mitjançant un procurador amb poders per a assentir, renunciar o transigir
Assistència lletrada
No-assistència injustificada (art. 414.4)
Advocat de l'actor
Interlocutòria de sobreseïment*
Advocat demandat
Audiència només amb l'actor
* Excepte que el demandat al·legui interès en la continuació
Intent d'acord[2]
Acord (art. 415.1)
Desistiment bilateral
Sobreseïment
Renúncia, assentiment, transacció
Homologació
Efecte: transacció judicial (art. 415.2)
No-acord
Continua l'audiència prèvia
Examen i resolució de qüestions processals. Contingut i ordre[3]
Falta de capacitat per a ser part i processal
Cosa jutjada
Litispendència
Falta del degut litisconsorci
Inadequació del procediment
Defecte legal en la manera de proposar la demanda

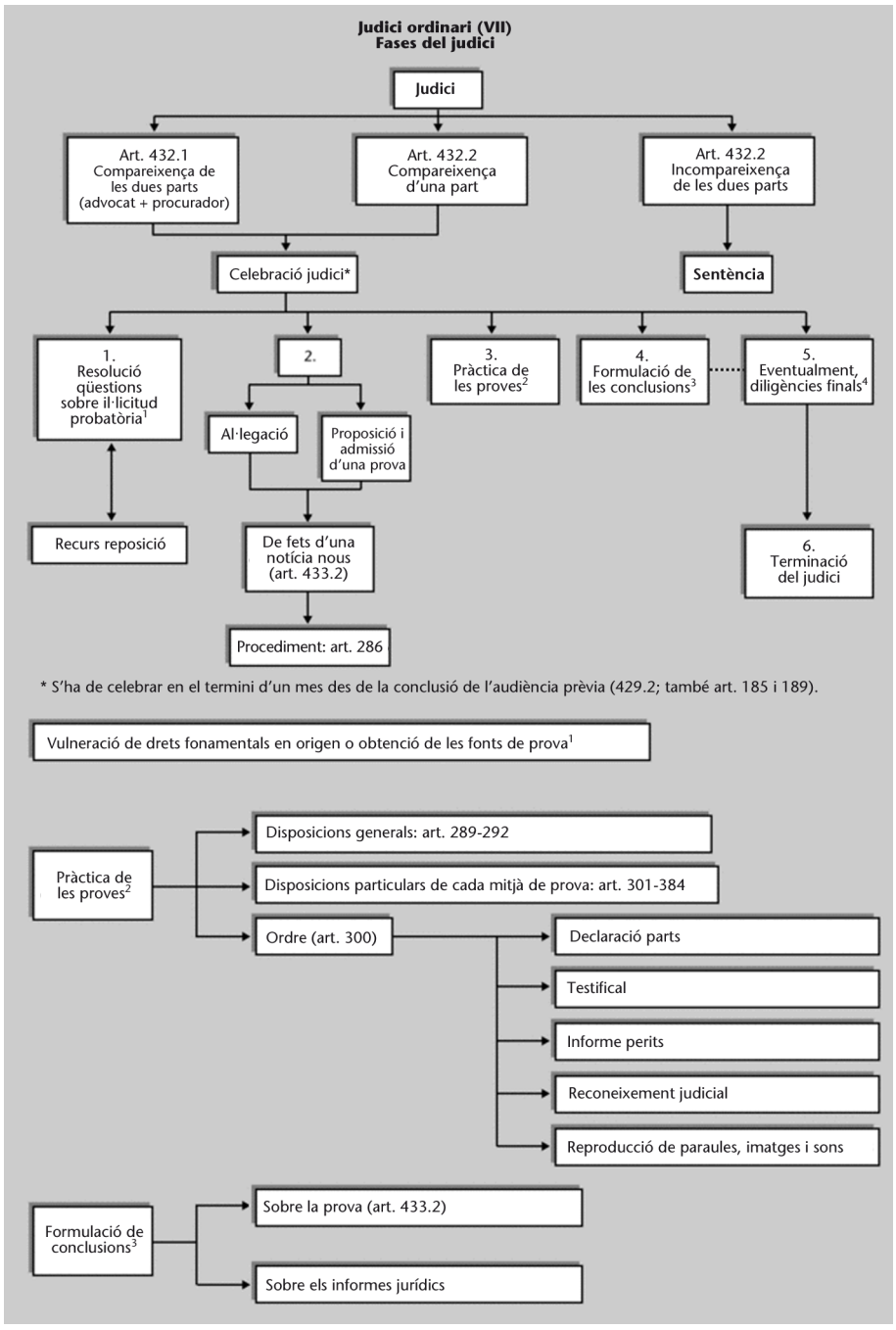
Judici ordinari (VII)
Fases del judici
Judici
Art. 432.1 Compareixença de les dues parts (advocat + procurador)
Art. 432.2 Compareixença d'una part
Art. 432.2 Incompareixença de les dues parts
Celebració judici*
Sentència
1. Resolució qüestions sobre il·licitud probatòria[1]
2.
3. Pràctica de les proves[2]
4. Formulació de les conclusions[3]
5. Eventualment, diligències finals[4]
Al·legació
Proposició i admissió d'una prova
Recurs reposició
De fets d'una notícia nous (art. 433.2)
6. Terminació del judici
Procediment: art. 286
* S'ha de celebrar en el termini d'un mes des de la conclusió de l'audiència prèvia (429.2; també art. 185 i 189).
Vulneració de drets fonamentals en origen o obtenció de les fonts de prova[1]
Pràctica de les proves[2]
Disposicions generals: art. 289-292
Disposicions particulars de cada mitjà de prova: art. 301-384
Ordre (art. 300)
Declaració parts
Testifical
Informe perits
Reconeixement judicial
Reproducció de paraules, imatges i sons
Formulació de conclusions[3]
Sobre la prova (art. 433.2)
Sobre els informes jurídics

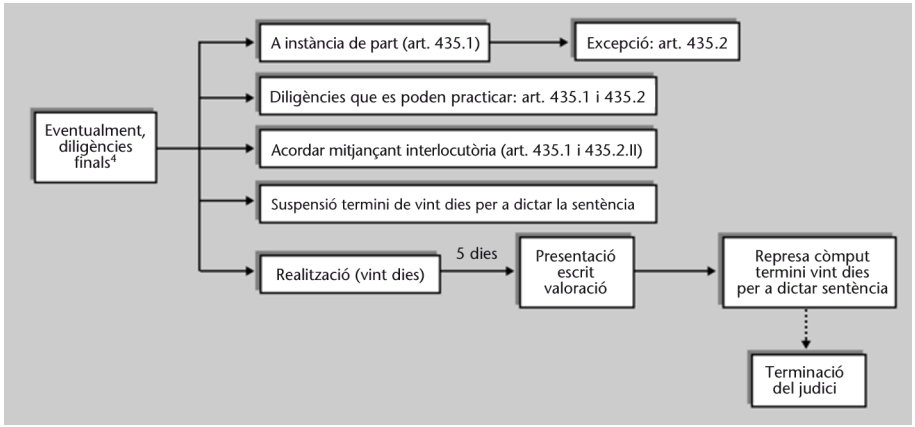
Eventualment, diligències finals[4]
A instància de part (art. 435.1)
Excepció: art. 435.2
Diligències que es poden practicar: art. 435.1 i 435.2
Acordar mitjançant interlocutòria (art. 435.1 i 435.2.II)
Suspensió termini de vint dies per a dictar la sentència
Realització (vint dies)
5 dies
Presentació escrit valoració
Represa còmput termini vint dies per a dictar sentència
Terminació del judici

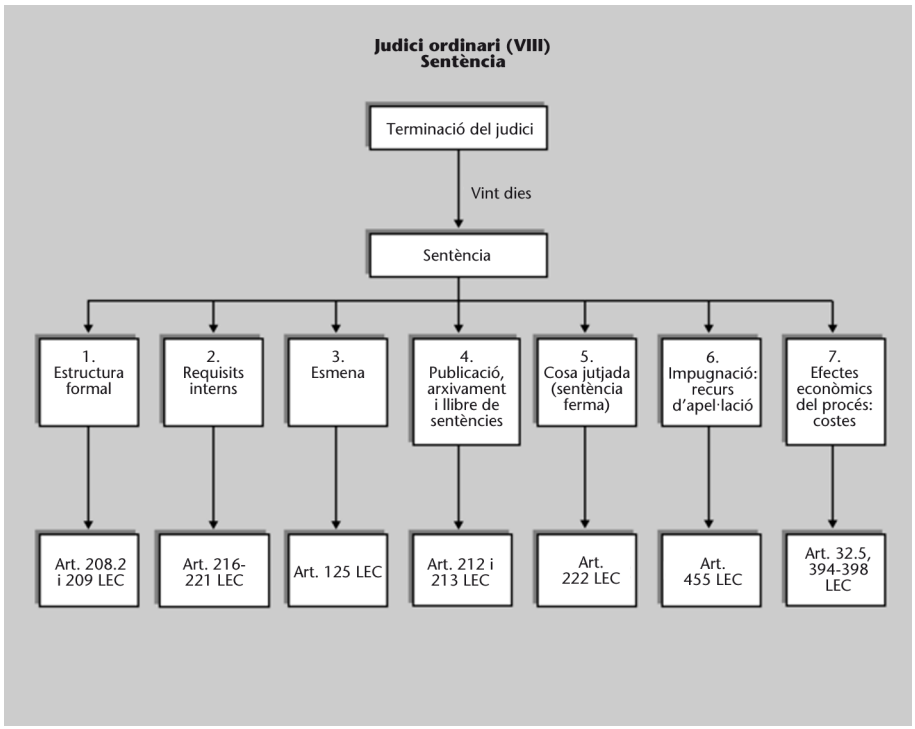
Judici ordinari (VIII)
Sentència
Terminació del judici
Vint dies
Sentència
1. Estructura formal
2. Requisits interns
3. Esmena
4. Publicació, arxivament i llibre de sentències
5. Cosa jutjada (sentència ferma)
6. Impugnació: recurs d'apel·lació
7. Efectes econòmics del procés: costes
Art. 208.2 i 209 LEC
Art. 216-221 LEC
Art. 125 LEC
Art. 212 i 213 LEC
Art. 222 LEC
Art. 455 LEC
Art. 32.5, 394-398 LEC

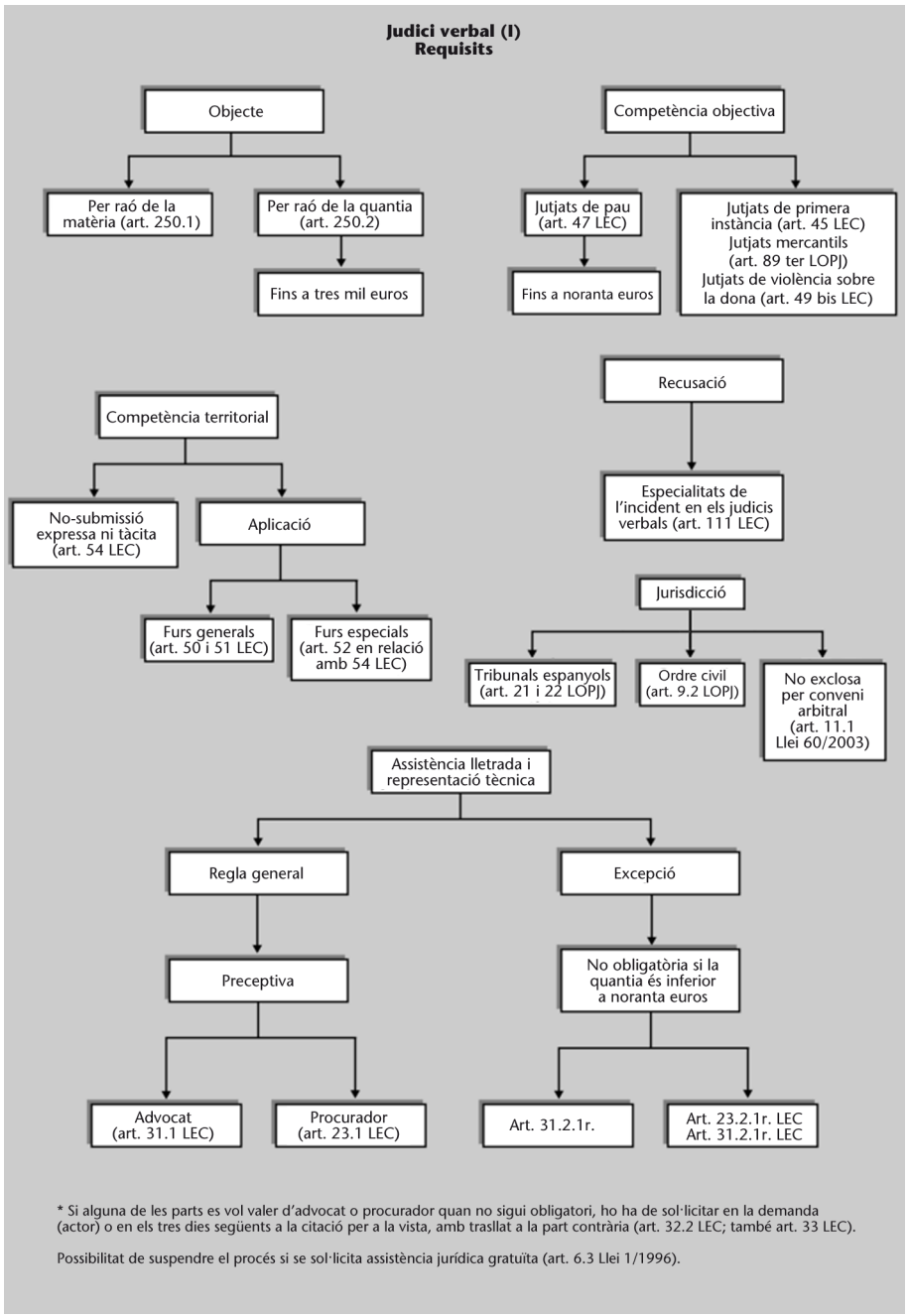

* Si alguna de les parts es vol valer d'advocat o procurador quan no sigui obligatori, ho ha de sol·licitar en la demanda (actor) o en els tres dies següents a la citació per a la vista, amb trasllat a la part contrària (art. 32.2 LEC; també art. 33 LEC).

Possibilitat de suspendre el procés si se sol·licita assistència jurídica gratuïta (art. 6.3 Llei 1/1996).

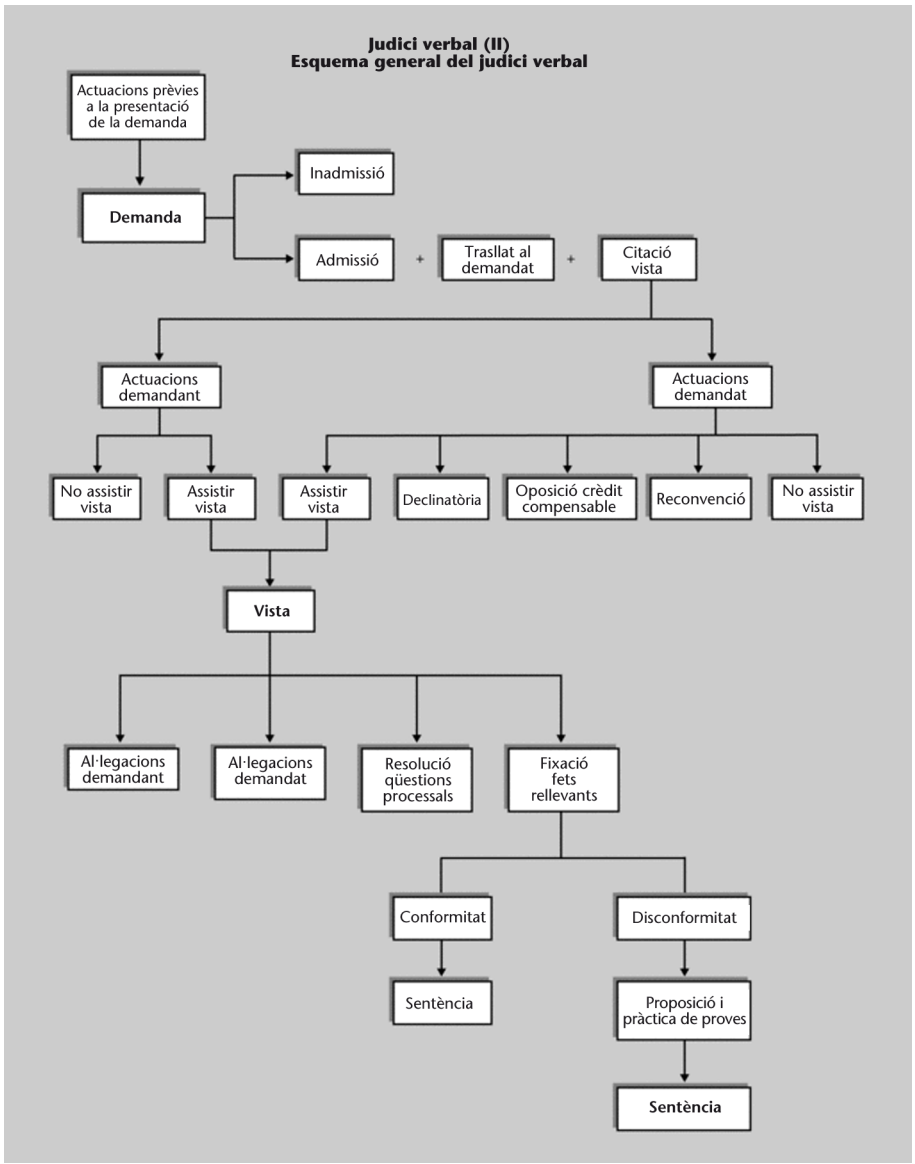
Judici verbal (II)
Esquema general del judici verbal
Actuacions prèvies a la presentació de la demanda
Demanda
Inadmissió
Admissió
+
Trasllat al demandat
+
Citació vista
Actuacions demandant
Actuacions demandat
No assistir vista
Assistir vista
Assistir vista
Declinatòria
Oposició crèdit compensable
Reconvenció
No assistir vista
Vista
Al·legacions demandant
Al·legacions demandat
Resolució qüestions processals
Fixació fets rellevants
Conformitat
Disconformitat
Sentència
Proposició i pràctica de proves
Sentència

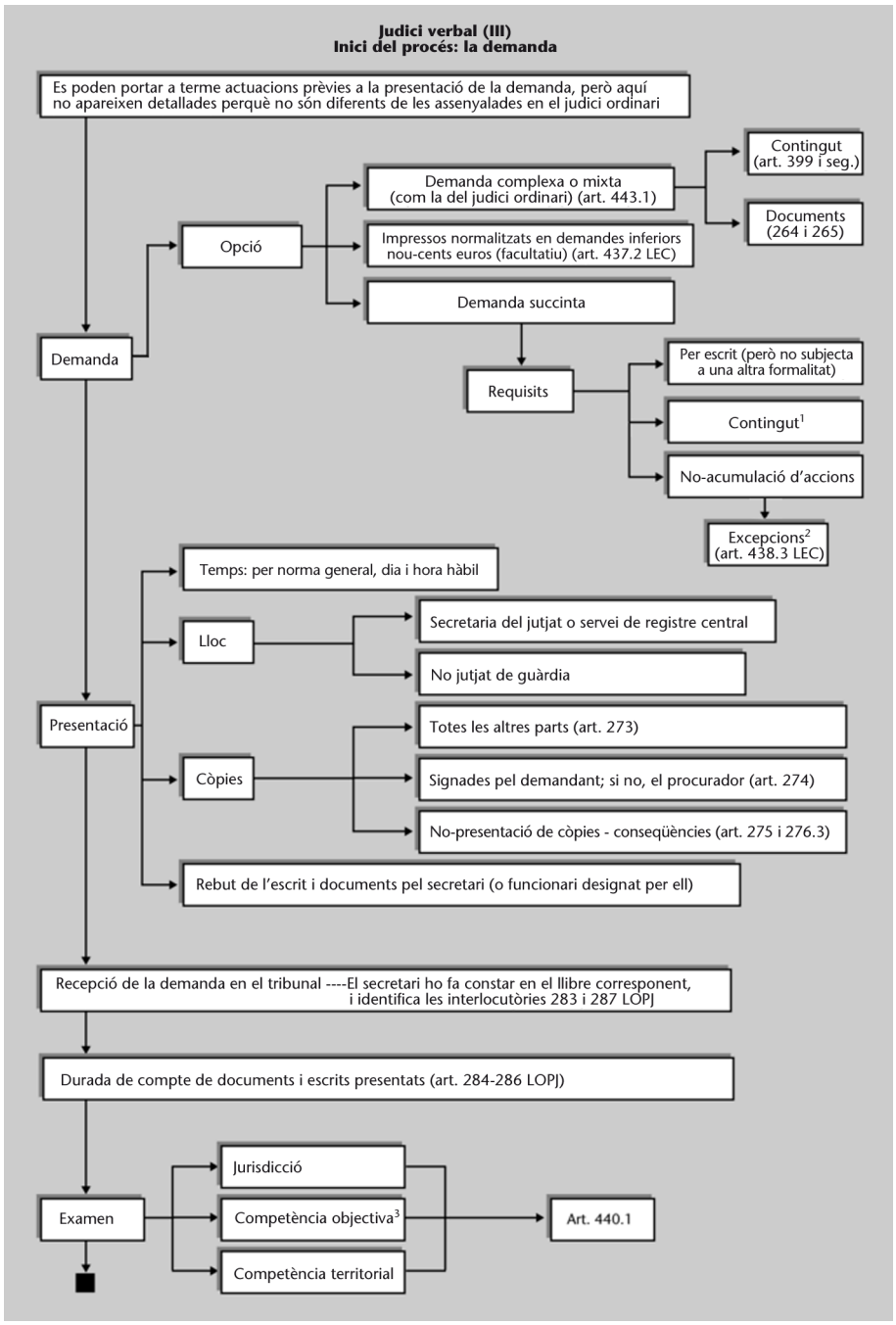
Judici verbal (III)
Inici del procés: la demanda
Es poden portar a terme actuacions prèvies a la presentació de la demanda, però aquí no apareixen detallades perquè no són diferents de les assenyalades en el judici ordinari
Demanda
Opció
Demanda complexa o mixta (com la del judici ordinari) (art. 443.1)
Contingut (art. 399 i seg.)
Documents (264 i 265)
Impressos normalitzats en demandes inferiors nou-cents euros (facultatiu) (art. 437.2 LEC)
Demanda succinta
Requisits
Per escrit (però no subjecta a una altra formalitat)
Contingut[1]
No-acumulació d'accions
Excepcions[2] (art. 438.3 LEC)
Presentació
Temps: per norma general, dia i hora hàbil
Lloc
Secretaria del jutjat o servei de registre central
No jutjat de guàrdia
Còpies
Totes les altres parts (art. 273)
Signades pel demandant; si no, el procurador (art. 274)
No-presentació de còpies - conseqüències (art. 275 i 276.3)
Rebut de l'escrit i documents pel secretari (o funcionari designat per ell)
Recepció de la demanda en el tribunal ----El secretari ho fa constar en el llibre corresponent, i identifica les interlocutòries 283 i 287 LOPJ
Durada de compte de documents i escrits presentats (art. 284-286 LOPJ)
Examen
Jurisdicció
Competència objectiva[3]
Competència territorial
Art. 440.1

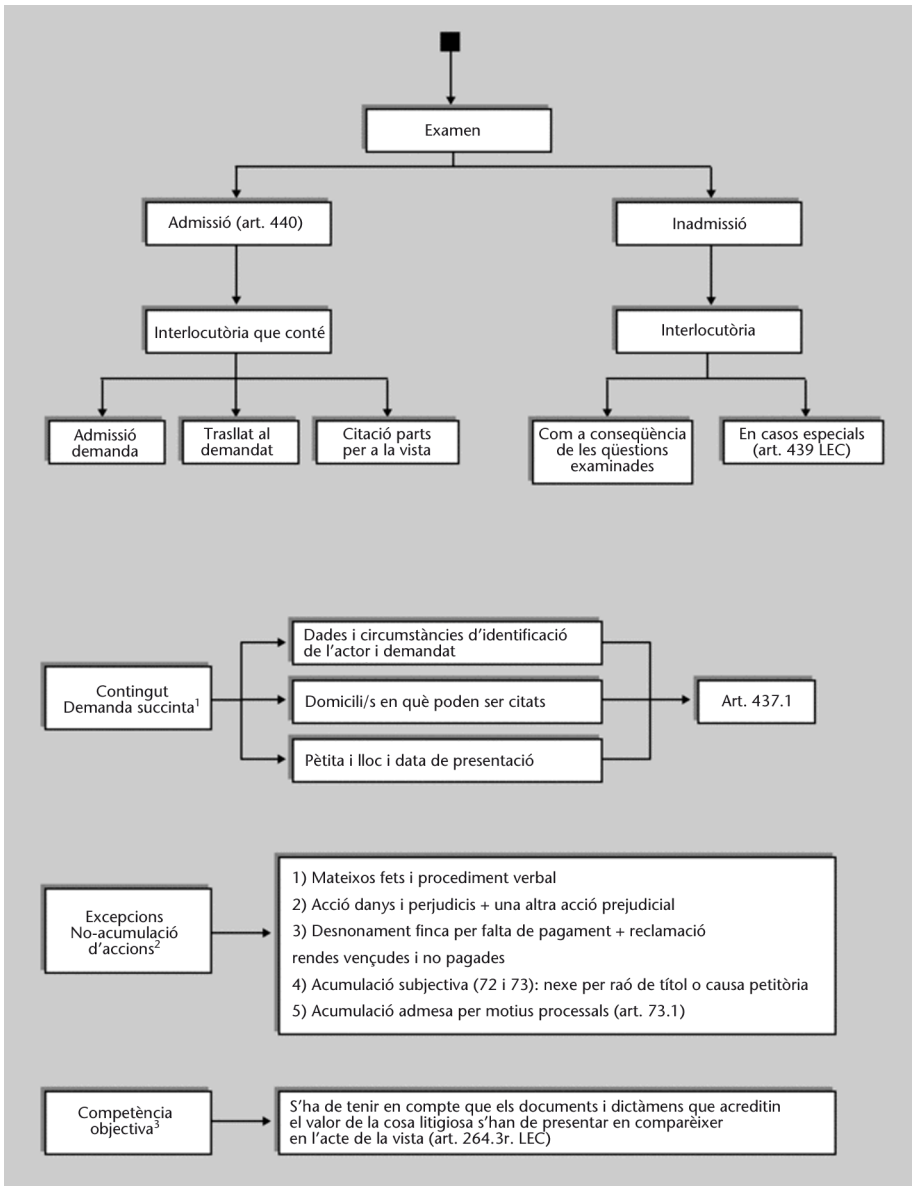
Examen
Admissió (art. 440)
Inadmissió
Interlocutòria que conté
Interlocutòria
Admissió demanda
Trasllat al demandat
Citació parts per a la vista
Com a conseqüència de les qüestions examinades
En casos especials (art. 439 LEC)
Contingut Demanda succinta[1]
Dades i circumstàncies d'identificació de l'actor i demandat
Domicili/s en què poden ser citats
Pètita i lloc i data de presentació
Art. 437.1
Excepcions No-acumulació d'accions[2]
1) Mateixos fets i procediment verbal
2) Acció danys i perjudicis + una altra acció prejudicial
3) Desnonament finca per falta de pagament + reclamació
rendes vençudes i no pagades
4) Acumulació subjectiva (72 i 73): nexe per raó de títol o causa petitòria
5) Acumulació admesa per motius processals (art. 73.1)
Competència objectiva[3]
S'ha de tenir en compte que els documents i dictàmens que acreditin el valor de la cosa litigiosa s'han de presentar en comparèixer en l'acte de la vista (art. 264.3r. LEC)

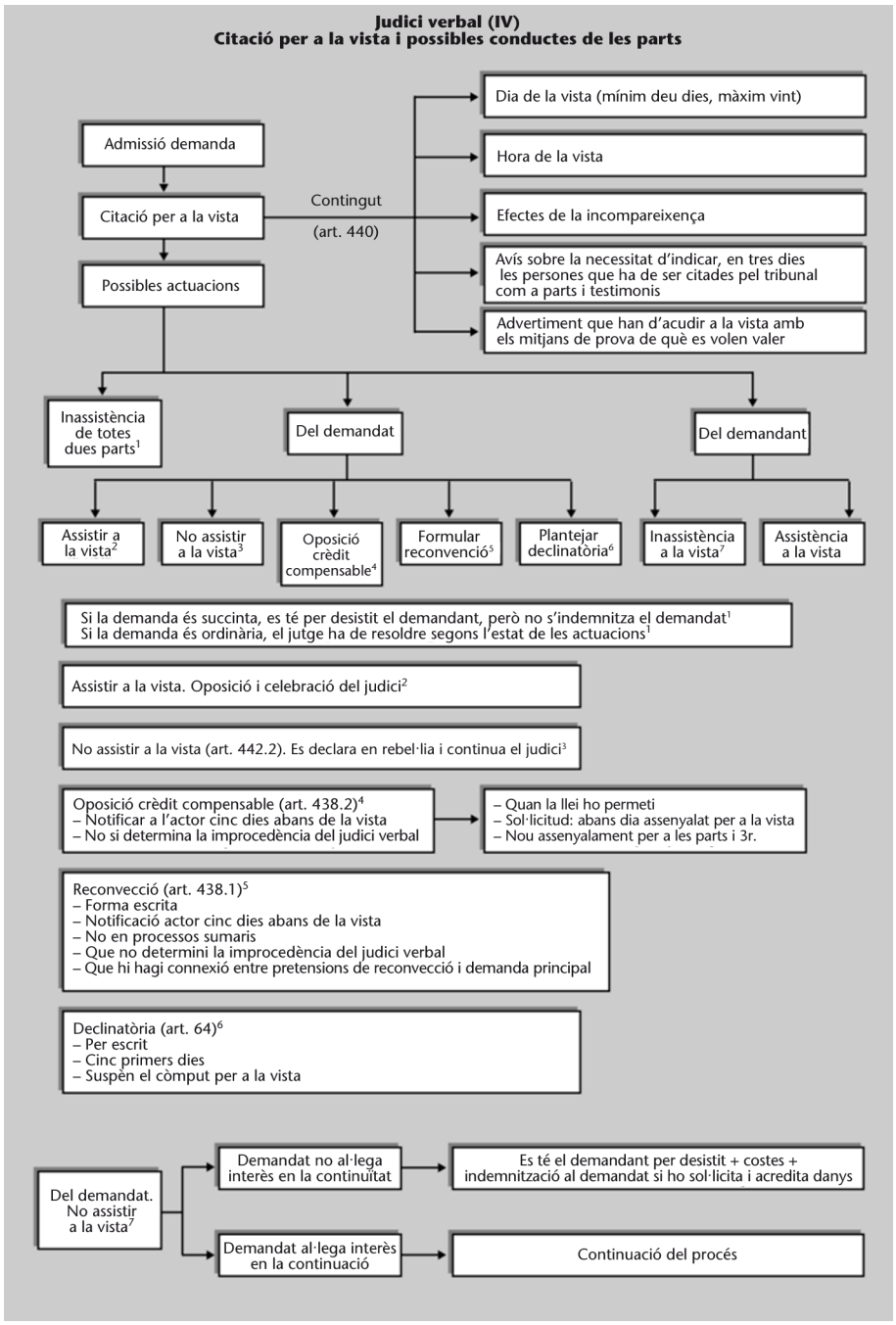
Judici verbal (IV)
Citació per a la vista i possibles conductes de les parts
Admissió demanda
Citació per a la vista
Possibles actuacions
Contingut
(art. 440)
Dia de la vista (mínim deu dies, màxim vint)
Hora de la vista
Efectes de la incompareixença
Avís sobre la necessitat d'indicar, en tres dies les persones que ha de ser citades pel tribunal com a parts i testimonis
Advertiment que han d'acudir a la vista amb els mitjans de prova de què es volen valer
Inassistència de totes dues parts[1]
Del demandat
Del demandant
Assistir a la vista[2]
No assistir a la vista[3]
Oposició crèdit compensable[4]
Formular reconvenció[5]
Plantejar declinatòria[6]
Inassistència a la vista[7]
Assistència a la vista
Si la demanda és succinta, es té per desistit el demandant, però no s'indemnitza el demandat[1]
Si la demanda és ordinària, el jutge ha de resoldre segons l'estat de les actuacions[1]
Assistir a la vista. Oposició i celebració del judici[2]
No assistir a la vista (art. 442.2). Es declara en rebel·lia i continua el judici[3]
Oposició crèdit compensable (art. 438.2)[4]
– Notificar a l'actor cinc dies abans de la vista
– No si determina la improcedència del judici verbal
– Quan la llei ho permeti
– Sol·licitud: abans dia assenyalat per a la vista
– Nou assenyalament per a les parts i 3r.
Reconvecció (art. 438.1)[5]
– Forma escrita
– Notificació actor cinc dies abans de la vista
– No en processos sumaris
– Que no determini la improcedència del judici verbal
– Que hi hagi connexió entre pretensions de reconvecció i demanda principal
Declinatòria (art. 64)[6]
– Per escrit
– Cinc primers dies
– Suspèn el còmput per a la vista
Del demandat. No assistir a la vista[7]
Demandat no al·lega interès en la continuïtat
Es té el demandant per desistit + costes + indemnització al demandat si ho sol·licita i acredita danys
Demandat al·lega interès en la continuació
Continuació del procés

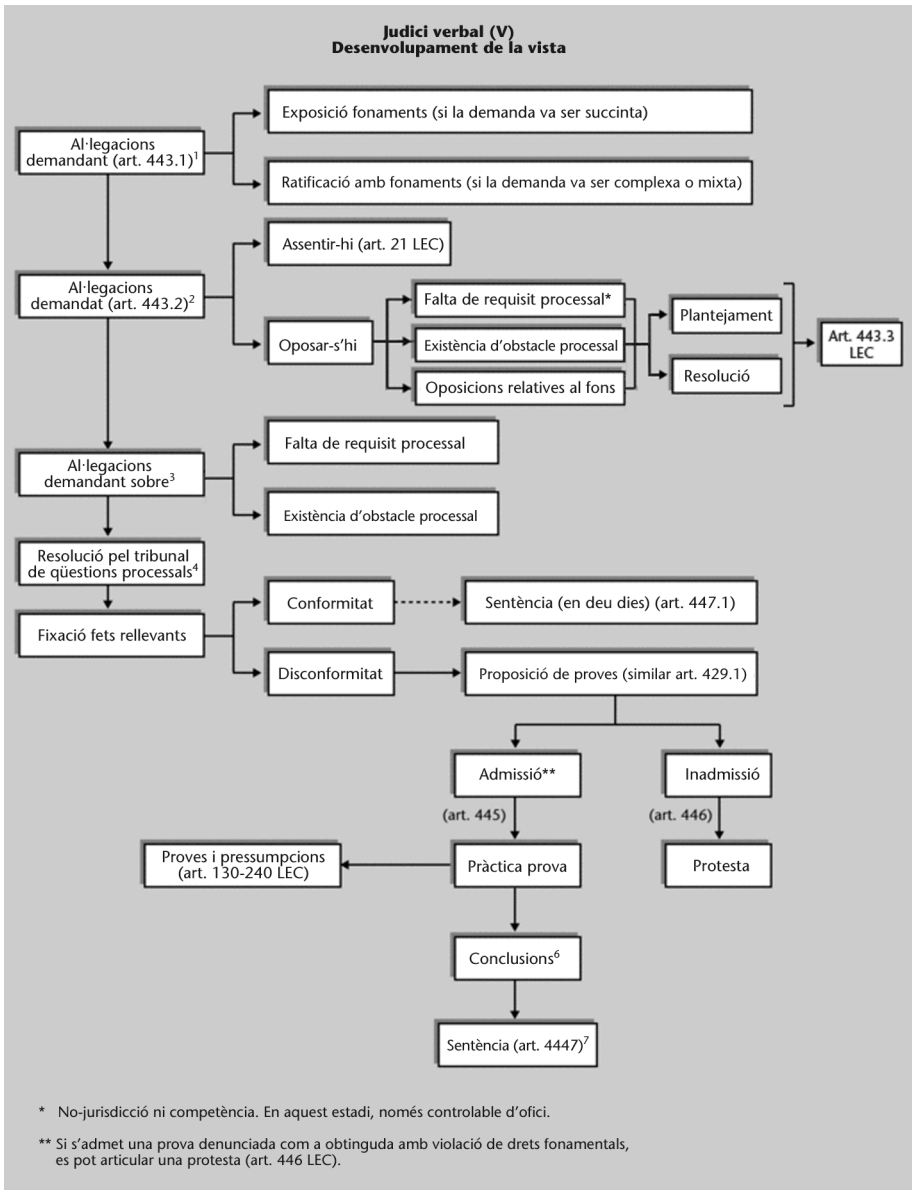
Judici verbal (V)
Desenvolupament de la vista
Al·legacions demandant (art. 443.1)[1]
Exposició fonaments (si la demanda va ser succinta)
Ratificació amb fonaments (si la demanda va ser complexa o mixta)
Al·legacions demandat (art. 443.2)[2]
Assentir-hi (art. 21 LEC)
Oposar-s'hi
Falta de requisit processal*
Existència d'obstacle processal
Oposicions relatives al fons
Plantejament
Resolució
Art. 443.3 LEC
Al·legacions demandant sobre[3]
Falta de requisit processal
Existència d'obstacle processal
Resolució pel tribunal de qüestions processals[4]
Fixació fets rellevants
Conformitat
Sentència (en deu dies) (art. 447.1)
Disconformitat
Proposició de proves (similar art. 429.1)
Admissió**
(art. 445)
Inadmissió
(art. 446)
Proves i pressumpcions (art. 130-240 LEC)
Pràctica prova
Protesta
Conclusions[6]
Sentència (art. 4447)[7]
* No-jurisdicció ni competència. En aquest estadi, només controlable d'ofici.
** Si s'admet una prova denunciada com a obtinguda amb violació de drets fonamentals, es pot articular una protesta (art. 446 LEC).

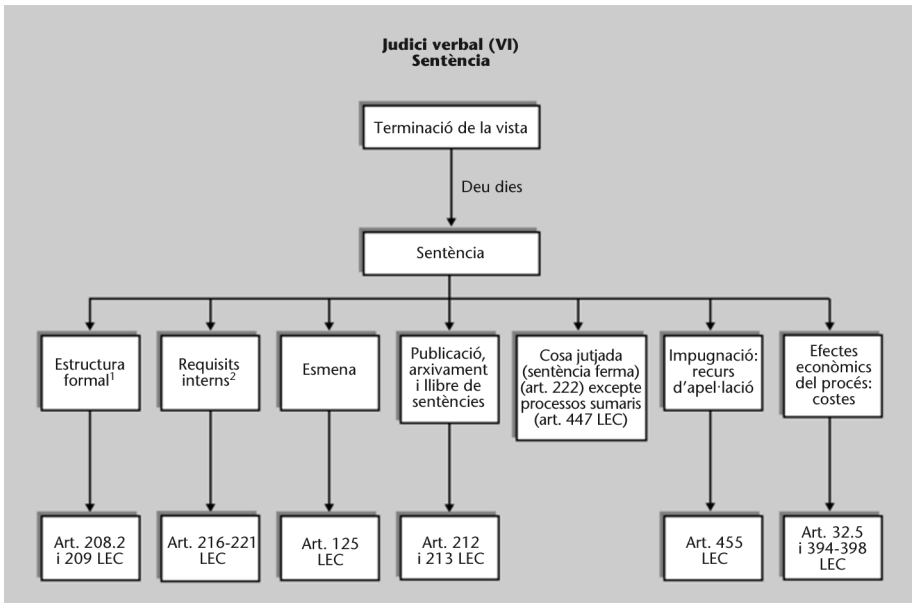
Judici verbal (VI)
Sentència
Terminació de la vista
Deu dies
Sentència
Estructura formal[1]
Requisits interns[2]
Esmena
Publicació, arxivament i llibre de sentències
Cosa jutjada (sentència ferma) (art. 222) excepte processos sumaris (art. 447 LEC)
Impugnació: recurs d'apel·lació
Efectes econòmics del procés: costes
Art. 208.2 i 209 LEC
Art. 216-221 LEC
Art. 125 LEC
Art. 212 i 213 LEC
Art. 455 LEC
Art. 32.5 i 394-398 LEC

Resum

El procés civil, per regla general, acaba mitjançant una resolució judicial que adopta la forma de sentència, com a declaració de voluntat del tribunal que el conflicte plantejat es resolgui en un sentit determinat.

El jutge, en l'ordre jurisdiccional civil, no pot dictar qualsevol sentència, sinó que aquesta ha de complir certs requisits interns: els fonamentals són l'exhaustivitat i la congruència. La sentència que es dicti ha de respondre fidelment a les pretensions formulades per les parts en les seves al·legacions, escrites o orals, i no pot concedir més del que s'ha demanat ni una cosa diferent (congruència). És més, la sentència s'ha de pronunciar sobre tot el que s'ha sotmès a la consideració del tribunal (exhaustivitat). No es pot oblidar que aquesta sentència ha de contenir la motivació deguda i necessària.

Al llarg de la tramitació d'un procés poden sorgir qüestions prejudicials i qüestions incidentals. Integren les denominades *crisis processals*. Aquestes qüestions, segons els casos, poden produir la suspensió del procés amb l'objectiu de procedir-ne a la resolució.

El nostre ordenament processal parteix de la fal·libilitat de l'òrgan judicial i de la possibilitat que la resolució definitiva causi algun perjudici a les parts. En conseqüència, articula un sistema de recursos davant les resolucions judicials:

- En primer lloc, s'estableix el recurs de reposició, com a recurs ordinari i no devolutiu. S'interposa contra resolucions que no posen fi al procés, les denominades *resolucions interlocutòries*, i una vegada resolt no es pot interposar apel·lació, sinó només insistir en la disconformitat eventual en recórrer la sentència de primera instància.

- Es preveu, amb caràcter general, el recurs d'apel·lació que obre una segona instància. Es reafirma com a plena revisió de la resolució apel·lada, de manera que un òrgan superior torna a enjudiciar la qüestió litigiosa amb les mateixes dades de què disposava el jutge de primera instància, encara que amb algunes excepcions (prova en segona instància, etc.). La regla general és que la segona instància no constitueix un nou judici, en el qual es puguin adduir tota classe de fets o formular-se pretensions noves sobre el cas.

- Finalitzada la segona instància, es pot preparar un recurs extraordinari. Això només és possible, emperò, si la LEC ha declarat expressament que la resolució que es pretén recórrer és susceptible de ser objecte d'aquest recurs extraordinari i si es presenta algun dels motius estimats per la llei. No es persegueix un nou enjudiciament, a diferència de la segona instància,

sinó un control del procediment seguit en les instàncies i de la correcció juridicomaterial de la sentència.

La LEC estableix dos recursos extraordinaris: el recurs per infracció processal i el recurs de cassació. El primer es presenta quan es pretengui al·legar algun motiu de caràcter processal. El segon, en canvi, s'interposa per l'existència d'alguna infracció de normes aplicables per a resoldre les qüestions objecte del procés.

- Finalment, respecte a qüestions processals no atribuïdes al Tribunal Constitucional, es manté el recurs en interès de la llei davant de la Sala Civil del Tribunal Suprem. Es persegueix la unitat jurisprudencial tan desitjada per als casos de sentències fermes divergents de les sales civils i penals dels tribunals superiors de justícia.

Finalitzada la segona instància i, si escau, el recurs per infracció processal o la cassació, la sentència és ferma i desplega una sèrie d'efectes que ens recondueixen al concepte de *cosa jutjada*. És necessari diferenciar la *cosa jutjada formal*, com a efecte intern de tota resolució, de la *cosa jutjada material*, com a efecte extern. Comporta la impossibilitat de tornar a sotmetre a judici qüestions i controvèrsies que ja han estat resoltes mitjançant una sentència ferma i, també, la vinculació del que s'ha dictat en resolucions fermes anteriors a processos posteriors (funció positiva de la cosa jutjada material). Implica, així mateix, l'exclusió d'un segon procés sobre el mateix objecte ja jutjat (funció negativa de la cosa jutjada material).

Malgrat la fermesa de la resolució, el nostre dret processal preveu la possibilitat de rescindir o excloure les sentències obtingudes d'una manera fraudulenta o delictiva, o infringint drets bàsics del litigant en el procés. En funció dels diferents vicis comesos, s'estableixen tres vies:

- La revisió, quan la sentència s'ha guanyat mitjançant fraus, documents o testimonis falsos, etc.

- L'audiència al rebel, si s'ha condemnat un subjecte en rebel·lia i aquest aconsegueix demostrar la involuntarietat de la seva falta de compareixença.

- La nul·litat d'actuacions, quan s'ha produït alguna indefensió que no va poder ser corregida en el procés o quan la sentència ferma sigui incongruent.

En el nostre ordenament processal no hi ha un procediment únic de declaració. Al contrari, el nostre sistema es caracteritza per la diversitat procedimental. D'una banda, sorgeix la necessitat de distingir:

- Els processos especials, que serveixen per a substanciar litigis en matèries concretes.

- Els processos ordinaris, que serveixen per a tramitar la majoria de les controvèrsies, que són objecte d'estudi en aquesta assignatura.

Vegeu també

Els processos especials s'estudien en l'assignatura *Dret processal III.*

D'altra banda, s'ha de tenir present que no hi ha un procediment declaratiu ordinari únic, sinó dos: el judici ordinari i el judici verbal. El criteri de distribució obeeix, amb caràcter preferent, a l'especialitat de les matèries i, d'una manera subsidiària, a la quantia econòmica del procés. Si l'objecte del judici s'enquadra en alguna de les matèries previstes en l'article 249.1 de la LEC, s'ha de seguir el procediment del judici ordinari; si, en canvi, s'integra a alguna de les matèries establertes en l'article 250.1 de la LEC, s'apliquen els tràmits del judici verbal. En defecte del criteri de la matèria, s'ha d'observar la quantia del litigi: quan aquesta quantia superi els 300 €, s'obre un judici ordinari; quan sigui inferior a aquesta quantitat, se segueix el judici verbal.

Activitats

1. Examineu les analogies i diferències entre la renúncia, la transacció i l'assentiment, com a formes d'acabament del procés sense sentència o amb sentència no contradictòria.

2. Què s'ha de fer quan en un procés civil s'aprecia la concurrència d'una aparença de delicte en algun dels fets o de les conductes que han de ser enjudiciats?

3. Es poden fer al·legacions sobre infracció de normes o garanties processals en segona instància? I al·legacions de fons? Quins efectes produeixen aquestes al·legacions en la tramitació del recurs d'apel·lació?

4. Quines actuacions pot fer l'apel·lat en segona instància? La seva actitud en el recurs es veu modifica en funció de l'actuació que duu a terme?

5. Per què la LEC estableix dos recursos extraordinaris (el recurs per infracció processal i el de cassació)?

6. Quines diferències hi ha entre la cosa jutjada formal i la cosa jutjada material?

7. De què depèn que es pugui sol·licitar l'audiència al rebel?

8. Expliqueu les finalitats de l'audiència prèvia al judici del judici ordinari.

9. Es poden practicar diligències finals en un judici verbal?

10. Pel que fa a l'acte del judici o vista, quin és el seu contingut fonamental en el judici ordinari i en el judici verbal?

Activitats d'aprofundiment

1. Assenyaleu les analogies i diferències existents entre els requisits interns de congruència i exhaustivitat. Quin és el fonament de l'exigència que les sentències siguin congruents? Analitzeu les diferències entre els diversos tipus d'incongruència.

2. En què s'assembla i en què es diferencia el desistiment en primera instància i el desistiment en els recursos?

3. Quines resolucions són recurribles en cassació? Descriviu les diferents fases del recurs de cassació.

4. Examineu l'eficàcia positiva i l'eficàcia negativa de la cosa jutjada material. Relacioneu-ho amb les matèries i les resolucions susceptibles de cosa jutjada i els seus límits objectius, subjectius i temporals.

5. Desenvolupeu el tema següent: els mitjans de rescissió de sentències fermes.

Exercicis d'autoavaluació

De selecció

1. La regla general és que la sentència de condemna ha d'establir...

a) l'import exacte o ha de fixar amb claredat i precisió les bases per a la seva liquidació.
b) una reserva de liquidació.
c) que la liquidació es faci en el procés d'execució.
d) Cap de les respostes anteriors no és correcta.

2. Són requisits de tota sentència...

a) la motivació.
b) la congruència.
c) l'exhaustivitat.
d) Totes les respostes anteriors són correctes.

3. Es posa fi al procés sense entrar en el fons del procés, és a dir, sense resolució que sigui cosa jutjada, mitjançant...

a) el desistiment.

b) la transacció.
c) la renúncia.
d) la caducitat de la instància.

4. Els processos acaben pel mer transcurs de determinats períodes de temps sense que es registri cap actuació processal, mitjançant...

a) l'assentiment.
b) la transacció.
c) la renúncia.
d) la caducitat de la instància.

5. Quan les parts, donant, prometent o retenint cadascuna alguna cosa, eviten la provocació del plet o finalitzen el procés ja començat, duen a terme...

a) un assentiment.
b) una transacció.
c) una renúncia.
d) un sobreseïment del procés.

6. Els efectes del desistiment dels recursos són...

a) posar fi al recurs provocant la fermesa de la resolució impugnada.
b) posar fi al recurs sense provocar la fermesa de la resolució impugnada.
c) poder iniciar un procés posterior amb el mateix objecte.
d) posar fi al recurs i poder presentar recurs de cassació.

7. És un recurs ordinari i no devolutiu...

a) el recurs d'apel·lació.
b) el recurs de queixa.
c) el recurs de reposició.
d) el recurs de cassació.

8. L'al·legació en apel·lació de la infracció d'una norma o garantia processal en primera instància, exigeix...

a) acreditar que s'ha esmenat la infracció processal.
b) acreditar que l'esmena de la infracció processal no és possible.
c) acreditar la falta d'un pressupòsit processal essencial.
d) acreditar haver denunciat la infracció oportunament.

9. No es pot practicar prova en segona instància...

a) quan s'aportin documents que es trobin en algun dels casos de l'article 270 de la LEC.
b) quan la prova s'hagi proposat i practicat en primera instància.
c) quan ho sol·liciti el demandat rebel.
d) quan se sol·liciti la pràctica de fets nous o de nova notícia.

10. És un motiu del recurs extraordinari per infracció processal...

a) la infracció de normes sobre jurisdicció i competència objectiva o funcional.
b) la infracció de normes processals reguladores de la sentència.
c) la infracció de drets fonamentals reconeguts en l'article 24 CE.
d) Totes les respostes anteriors són correctes.

11. Els pressupòsits d'admissibilitat del recurs per infracció processal són...

a) la no-fonamentació en els motius que ho permeten, la denúncia de la vulneració en primera o segona instància i, si el defecte és esmenable, intentar-ne l'esmena.
b) la fonamentació en els motius que ho permeten, la denúncia de la vulneració en primera o segona instància i, si el defecte és esmenable, intentar-ne l'esmena.
c) la fonamentació en els motius que ho permeten, la denúncia de la vulneració en primera o segona instància i, si el defecte és esmenable, no intentar-ne l'esmena.
d) la fonamentació en els motius que ho permeten, la denúncia de la vulneració en el recurs extraordinari i, si el defecte és esmenable, intentar-ne l'esmena.

12. És una resolució recurrible en cassació...

a) que s'hagi dictat en processos l'objecte dels quals és la tutela civil de drets fonamentals, excepte els que reconeix l'article 24 CE.
b) que la quantia de l'assumpte excedeixi els 25 milions.
c) que la resolució presenti interès cassacional.
d) Totes les respostes anteriors són correctes.

13. Si la sentència de cassació considera infringides normes aplicables al fons per sentències dictades en processos per a la protecció civil de drets fonamentals, ...

a) s'ha de cassar la sentència i començar a decidir sobre el fons.
b) s'ha de cassar la sentència i no es comença a decidir sobre el fons.
c) s'ha de cassar la sentència i es remunten les actuacions al moment en què es va produir la infracció.
d) no s'ha de cassar la sentència i s'ha d'esmenar el defecte.

14. La funció negativa de la cosa jutjada material comporta...

a) atenir-se al que ja s'ha jutjat quan en un segon procés es dilucida alguna qüestió de la qual el primer procés és condicionant o prejudicial.
b) la fermesa de la resolució judicial.
c) l'exclusió d'un segon procés sobre el mateix objecte.
d) l'esmena de totes les infraccions processals.

15. Les resolucions susceptibles de cosa jutjada material són...

a) les sentències fermes sobre qüestions processals.
b) les sentències definitives sobre qüestions processals.
c) les provisions que es dicten durant el procés.
d) les sentències fermes sobre el fons.

16. L'excepció de cosa jutjada és un tractament processal...

a) de la funció positiva de cosa jutjada.
b) de la funció negativa de cosa jutjada.
c) de la cosa jutjada formal.
d) No existeix aquesta excepció.

17. Té competència per a conèixer l'anomenada *audiència al rebel*...

a) el Tribunal Suprem.
b) el Tribunal Superior de Justícia.
c) el Tribunal Suprem i el Tribunal Superior de Justícia, segons el cas.
d) el tribunal que hagués dictat la sentència que va esdevenir ferma.

18. Quin dels pressupòsits processals següents no es pot examinar en l'audiència prèvia al judici d'un judici ordinari?

a) Litispendència.
b) Inadequació de procediment.
c) Competència objectiva.
d) Capacitat processal.

19. En quina fase del judici ordinari es poden fer al·legacions complementàries?

a) En l'audiència prèvia al judici.
b) En la demanda.
c) En el judici.
d) En la contestació a la demanda.

20. En el judici verbal, el demandat pot formular reconvenció...

a) en processos sumaris.
b) sempre que es notifiqui a l'actor almenys cinc dies abans de la vista.
c) en la contestació a la demanda.
d) en el moment en què assisteixi a la vista.

21. En el judici verbal, el demandat al·lega la falta de capacitat processal de l'actor...

a) en l'escrit de contestació a la demanda.
b) en els escrits d'al·legacions inicials.
c) en la vista.
d) Totes les respostes anteriors són correctes.

Qüestions breus

22. És congruent una sentència quan resol d'acord amb fonaments jurídics no al·legats per les parts?

23. El demandant pot desistir d'una manera unilateral?

24. En quins casos es pot proposar prova en segona instància?

25. Què són les *qüestions incidentals d'especial pronunciament*?

26. Quins tràmits segueixen les qüestions incidentals?

27. Es pot estendre la cosa jutjada material a tercers?

28. Quants procediments declaratius ordinaris preveu la LEC i quins criteris de selecció s'estableixen?

29. Es pot plantejar en la vista del judici verbal la reconvenció?

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. a

2. d

3. a

4. d

5. b

6. a

7. c

8. d

9. b

10. d

11. b

12. d

13. a

14. c

15. d

16. b

17. d

18. c

19. a

20. b

21. c

22. No, perquè el tribunal ha de resoldre sense apartar-se dels fets i els fonaments de dret al·legats pels litigants. El tribunal, emperò, sí que pot agregar normes no citades o citades erròniament per les parts (*iura novit curia*), però sempre dins de la configuració jurídica que les parts han donat als fets.

23. Es permet el desistiment unilateral fins a un moment determinat, a partir del qual és necessària la conformitat o la falta d'oposició del demandat. El desistiment és unilateral fins que el demandat sigui citat per a contestar la demanda. En els judicis sense contestació escrita (com el judici verbal), a partir del moment en què se'l cita per al judici o vista. També pot ser unilateral quan el procés es tramita en rebel·lia.

24. És possible una prova en el recurs d'apel·lació en els supòsits següents: **a)** quan s'aportin documents que es trobin en algun dels casos previstos en l'article 270 LEC i concordants; **b)** quan se sol·liciti la pràctica de la prova denegada indegudament en la primera instància, sempre que s'intentés la reposició de la resolució denegatòria o es formulés la protesta corresponent; **c)** quan se sol·liciti la pràctica de la prova proposada i admesa en la primera instància que no s'hagués pogut practicar, ni com a diligència final, a excepció que sigui imputable a qui la sol·licita; **d)** quan se sol·liciti prova sobre fets rellevants per a la decisió del plet ocorreguts després del començament del termini per a dictar sentència en primera instància, o fins i tot abans d'aquest termini, si la part justifica que va conèixer el fet posteriorment, i **e)** quan ho sol·liciti el demandat rebel, personat en la segona instància, sempre que ho hagi estat amb caràcter involuntari.

25. Són les que sorgeixen al llarg d'un procés, que tenen una relació immediata amb l'objecte principal del plet. També són aquelles qüestions que se susciten en un judici relatives a pressupòsits i requisits processals d'influència en el plet, sempre que sorgeixin després de

l'audiència prèvia en el judici ordinari. Aquestes qüestions no suspenen el curs del procediment i es resolen en la sentència definitiva.

26. La part presenta un escrit en el qual s'exposa la qüestió, s'hi adjunten els documents en els quals se sustenti i es proposa la prova que es consideri necessària. També ha de constar si la qüestió és de pronunciament previ o especial. El tribunal ha d'examinar la procedència d'aquest incident i, si és procedent, ha de dictar provisió acordant suspendre el curs de les actuacions, si es tracta d'una qüestió de pronunciament previ. L'escrit inicial es trasllada a les altres parts perquè contestin en cinc dies. A continuació, se cita les parts a una compareixença; després, el tribunal té un termini de deu dies per a resoldre la qüestió.

27. És possible l'extensió subjectiva dels efectes de cosa jutjada a determinats tercers:

- els hereus i drethavents de les parts;
- els subjectes, no litigants, titulars dels drets que fonamentin la legitimació de les parts d'acord amb el que preveu l'article 10 de la LEC;
- tots els socis en la impugnació d'acords socials.

28. La LEC articula dues vies procedimentals ordinàries per a substanciar la tutela jurisdiccional declarativa: el judici ordinari i el judici verbal. S'utilitzen dos criteris: la matèria litigiosa concreta i la quantia de la demanda. És necessari tenir present que el criteri predominant és el de la matèria.

29. En la vista d'un judici verbal no es pot plantejar la reconvenció. L'article 438 LEC preveu expressament que aquesta ha de ser connexa i notificar-se a l'actor almenys cinc dies abans de l'inici de la vista. Si no s'aconsegueix notificar amb aquesta antelació, no es considera interposada la reconvenció i s'haurà de recórrer a un altre procediment per a fer valer aquesta acció.

Abreviatures

AP *f* Audiència provincial

BOE *m* Butlletí Oficial de l'Estat

BOCA *m* Butlletí Oficial de la comunitat autònoma

CA *f* Comunitat autònoma

CC *m* Codi civil

CE *f* Constitució espanyola

CP *m* Codi penal

FJ *m* Fonament jurídic

if *in fine*

LEC *f* Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil

LECA *f* Llei 1881, d'enjudiciament civil

LOPJ *f* Llei orgànica del poder judicial

LOTC *f* Llei orgànica del Tribunal Constitucional

MF *m* Ministeri Fiscal

STC *f* Sentència del Tribunal Constitucional

TC *m* Tribunal Constitucional

TCEE *m* Tractat de la Comunitat Econòmica Europea

TS *m* Tribunal Suprem

TSJ *m* Tribunal Superior de Justícia

Glossari

adhesió a l'apel·lació *f* sin. **impugnació de la resolució apel·lada**

assentiment *m* Declaració de voluntat del demandat en la qual reconeix el fonament de la pretensió de l'actor. Finalitza immediatament el procés amb una sentència de condemna.

audiència al rebel *f* Mitjà de rescissió d'una sentència ferma que es va dictar en rebel·lia del demandat, sempre que aquest acrediti que la seva rebel·lia va ser involuntària.

caducitat de la instància *f* Acabament del procés pel mer transcurs de determinats períodes de temps previstos per la llei, sense que es dugui a terme cap actuació processal. Es pot incoar un procés posterior amb el mateix objecte.

citació per a la vista *f* Acte processal de comunicació del tribunal en què, en general, es determina lloc, data i hora per a comparèixer i actuar en la vista del judici verbal; es fa constar que la vista no se suspèn per inassistència del demandat, i s'adverteix als litigants que s'han de presentar amb els mitjans de prova dels quals intentin valer-se (art. 440 de la LEC).

congruència *f* Adequació entre la decisió de la sentència i les peticions deduïdes oportunament per les parts en els seus escrits d'al·legacions.

cosa jutjada formal *f* Efecte intern d'una sentència ferma que comporta la vinculació del jutge a les resolucions que ell ha dictat dins del mateix procés.

cosa jutjada material *f* Eficàcia extraprocessal d'una sentència ferma. La cosa jutjada de les sentències fermes, siguin estimatòries o desestimatòries, exclou, d'acord amb la llei, un procés ulterior l'objecte del qual sigui idèntic al del procés en el qual es va produir.

demanda succinta *f* Acte inicial d'al·legacions de l'actor en un judici verbal, en el qual s'han de consignar les dades i circumstàncies d'identificació del demandant i del demandat i el domicili o els domicilis on poden ser citats, i s'ha de fixar amb claredat i precisió el que es demani.

desistiment *m* Declaració de voluntat del demandant encaminada a posar fi al procés deixant el fons imprejutjat. Permet iniciar un procés posterior amb el mateix objecte.

impugnació de la resolució apel·lada *f* Escrit que presenta l'apel·lat en el qual impugna els pronunciaments de la resolució que li resulten desfavorables i en virtut del qual es converteix, alhora, en apel·lant respecte a aquests pronunciaments.
sin. **adhesió a l'apel·lació**

judici *m* Tràmit del judici ordinari posterior a l'audiència prèvia al judici, que té per objecte la pràctica de les proves de declaració de les parts, testifical, informes orals i contradictoris de pèrits, reconeixement judicial, si escau, i reproducció de paraules, imatges i sons, i també la formulació de les conclusions sobre aquestes.

judici ordinari *m* Procés declaratiu ordinari pel qual se substancien els litigis compresos en alguna de les matèries previstes en l'art. 249.1 LEC i, si no, quan la quantia de la demanda excedeixi els 6.000 €, o quan aquest interès econòmic resulti impossible de calcular, ni tan sols d'una manera relativa.

judici verbal *m* Procés declaratiu ordinari pel qual se substancien els litigis compresos en alguna de les matèries previstes en l'article 250.1 LEC i, si no, quan la quantia de la demanda sigui inferior a 6.000 €.

prejudicialitat civil *f* S'origina quan per a resoldre l'objecte del litigi sigui necessari decidir alguna qüestió que, al seu torn, constitueixi l'objecte principal d'un altre procés pendent davant del mateix tribunal civil o un altre, si no fos possible l'acumulació d'actuacions.

prejudicialitat penal *f* Es produeix quan en un procés civil es posa de manifest un fet que ofereix aparença de delicte o falta perseguible d'ofici.

procés plenari *m* Procés en el qual les possibilitats de petició, al·legació i prova de les parts no estan subjectes a limitacions, per la qual cosa la sentència ferma que es dicti produeix efectes de cosa jutjada.

procés sumari *m* Procés en el qual la llei limita el que es pot demanar i les facultats d'al·legació i defensa de les parts, per la qual cosa la sentència ferma que es dicti no produeix efectes de cosa jutjada.

qüestions incidentals de pronunciament previ *f pl* Són les que, per la seva naturalesa, comporten un obstacle a la continuació del judici pels seus tràmits ordinaris i que suspenen el curs de les actuacions fins que siguin resoltes. Concretament, les que es refereixin: a la capacitat i representació de qualsevol dels litigants o al defecte d'algun altre pressupòsit processal o a l'aparició d'un obstacle de la mateixa naturalesa, per fets ocorreguts posteriorment a l'audiència prèvia al judici (ordinari); i a qualsevol altra incidència que ocorri durant el judici i la resolució de la qual sigui absolutament necessària per a decidir-ne la continuació o acabament.

reformatio in peius *f* Reforma que es produeix quan la sentència de segona instància empitjora o perjudica la situació que tenia l'apel·lant respecte a la sentència dictada en primera instància. El nostre ordenament processal prohibeix aquesta reforma, llevat que el perjudici provingui d'estimar la impugnació de la resolució de què es tracti, formulada per l'apel·lat inicialment (art. 465 LEC).

renúncia *f* Declaració de voluntat del demandant que afecta l'acció, el fons del procés. Es renuncia a l'acció exercida o al dret en què l'actor fonamenta la seva pretensió. El procés acaba amb una sentència absolutòria i no es pot incoar un altre procés amb el mateix objecte.

sentència definitiva *f* Resolució judicial motivada que posa fi al procés en una instància.

sentència ferma *f* Resolució judicial que posa fi al procés i davant la qual no es poden interposar recursos.

transacció *f* Contracte pel qual les parts, donant, prometent o retenint cadascuna alguna cosa, eviten la provocació del plet o posen fi al procés ja iniciat (art. 1809 del Codi civil).

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Aragoneses Martínez, S. (2000). *Procesos declarativos ordinarios. Procesos ordinarios y sus especialidades*. Madrid: La Ley.

Bonet Navarro, A. (2000). *Los recursos en el proceso civil*. Madrid: La Ley.

Carbonell Tabeni, J. (2008). *Tratamiento procesal del allanamiento en el proceso civil*. Barcelona: Ed. Bosch.

De la Oliva Santos, A. (2005). *Objeto del proceso y cosa juzgada en el proceso civil*. Pamplona: Ed. Thomson/Civitas: Aranzadi.

Montero Aroca, J.; Flors Maties J. (2001). *Los recursos en el proceso civil*. València: Ed. Tirant lo Blanch.

Oromí Vall-Llovera, S. (2002). *El recurso de apelación en el proceso civil (partes, intervinientes y terceros)*. Barcelona: Ed. Atelier.

Pérez Marín, Ma. A. (2002). *El desistimiento en el proceso civil: la Ley 1/2000, de 7 de enero, de enjuiciamiento civil*. Barcelona: Ed. Bosch.

Reynal Querol, N. (2006). *La prejudicialidad en el proceso civil*. Barcelona: Ed. Bosch.

Salas Vivaldi, J. (2000). *Los incidentes*. Santiago (Xile): Editorial Jurídica de Chile.

Sigüenza López, J. (2007). *La revisión de sentencias firmes en el proceso civil*. Pamplona: Ed. Aranzadi.

Valls Gombau, J. F. (dir.) (2001). *Las medidas cautelares y los recursos*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.